

**T.C.  
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MARGARET ATWOOD’UN THE HANDMAID’S  
TALE BAŞLIKLİ ESERİNDEKİ NEOLOJİZMLER  
VE TÜRKÇE ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN  
ÇEVİRİ TEKNİKLERİ**

**Ekim AKYILDIZ**

**2501190091**

**TEZ DANIŞMANI**

**Dr. Öğr. Üyesi Yeşim TÜKEL KANRA**

**İSTANBUL – 2021**

**ÖZ**  
**MARGARET ATWOOD’UN THE HANDMAID’S TALE BAŞLIKLİ ESERİNDEKİ**  
**NEOLOJİZMLER VE TÜRKÇE ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ TEKNİKLERİ**  
**EKİM AKYILDIZ**

Bu çalışma Damızlık Kızın Öyküsü adlı Margaret Atwood eserinde geçen neolojizmlerin çevirisinde kullanılan çeviri tekniklerini incelemektedir.

Bütüncü olarak seçtiğimiz Damızlık Kızın Öyküsü yazar Margaret Atwood tarafından üstopya olarak tanımlanmaktadır. Bu sözcüğün kendisi de bir neolojizmdir ve ütopya ile distopya sözcüklerinin birleşimidir. Metnin incelenmesinde Atwood’un bu tanımından faydalanılmış ve neolojizmlerin feminist söyleme etkisi tartışılmıştır.

Neolojizm kavramı özetle yeni sözcükler ya da yeni anlamlar içeren sözcükler olarak tanımlanabilir. Margaret Atwood’un Damızlık Kızın Öyküsü isimli romanındaki neolojizmler öncelikle Peter Newmark’ın neolojizm sınıflandırmasına göre kategorilere ayrılmıştır. Kategorilere ayrılan bu neolojizmlerin çevirileri esnasında hangi teknik ya da tekniklerin kullanıldığı ortaya çıkartılmıştır. Tekniklerin incelenmesi için seçilen model ise bütüncül bir çeviri modeli olan Lucia Molina ve Amparo Hurtado Albir’ in modeli olmuştur.

Hem tüm neolojizmler genelinde hem de özgül olarak neolojizm türleri açısından kullanılan çeviri teknikleri belirlenmiş, ardından kategorilere uymayan örnekler tespit edilmiştir. Dışarıda kalan bu örnekler Newmark’ın modelinde yer almayan neolojizm türlerini ve Molina ve Albir’in teknikler derlemesinde yer almayan fakat eserdeki neolojizmlerin çevirisinde kullanılan teknikleri ortaya çıkartmaktadır. Çalışmamız bu anlamda, tercih ettiğimiz neolojizm kategorizasyonu ve çeviri teknikleri modellerini uygulamalı olarak test eder niteliktedir.

Neolojizm çevirilerinde en sık başvuru teknikler tespit edilerek buradan elde ettiğimiz veriler ile literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları karşılaştırılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Neolojizm, Çeviri Teknikleri, Damızlık Kızın Öyküsü, Üstopya, Margaret Atwood.

## **ABSTRACT**

### **NEOLOGISMS IN MARGARET ATWOOD'S THE HANDMAID'S TALE AND TRANSLATION THE TECHNIQUES USED IN ITS TURKISH TRANSLATION**

**EKIM AKYILDIZ**

This study examines the translation techniques of neologisms applied in Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale*. *The Handmaid's Tale*, our corpus, is defined as a utopia by its author Margaret Atwood. The word itself is a neologism, a blend word consisting of utopia and dystopia. This definition of Atwood was used in the textual analysis of the corpus and subsequently, unfolding the effect of neologisms on feminist discourse.

The term neologism can be defined as new words or words with new senses. In this study, the neologisms in *The Handmaid's Tale* are categorized according to Peter Newmark's classification. Later, the technique or the techniques used when rendering the categorized neologisms into Turkish are revealed. Lucia Molina and Amparo Hurtado Albir's translation techniques were preferred for data examination.

The general and neologism-specific translation techniques were determined, and then the data that do not fit into the categories were identified. These examples enabled us to reveal types of neologisms that are not included in Newmark's model as well as the translation techniques that are not involved in Molina and Albir's compilation. From this perspective, our study tests the preferred models of neologism categories and translation techniques in practice, and the most frequently used techniques in neologism translations were determined in it. Finally, the data we obtained here were compared with the results of other studies in the neologism translations literature.

**Keywords:** Neologism, Translation Techniques, *The Handmaid's Tale*, Ustopia, Margaret Atwood.

## ÖNSÖZ

Sabırla ve şefkatle bana rehberlik eden, bilgi ve tecrübelerini paylaşan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yeşim Kanra'ya çok teşekkür ederim. Yüksek Lisans eğitimim boyunca çok şey öğrendiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Emel Ergün, tez sürecimde de yardımını benden esirgemediği için çok şanslıyım. İki hocamın da sözleri akademik hayatım boyunca aklımda kalacak.

Margaret Atwood'un tez teslim sürecimle eş zamanlı olarak verdiği beyanlara dair üzüntümü ifade etme ihtiyacı hissediyorum. Yazarın özcülüğe düşmüş, kapsayıcılıktan oldukça uzak söylemlerini endişeyle izlemekte, yazar ile eseri ayrı değerlendirmeye gayret etmekteyim. Üreme, doğurganlık, beden ve arzu ekseninde kurulmuş bir üstopyadaki biyolojik özcülük ve Atwood'un genel tavrı iptal ve silme kültürünü besliyor. Geleceğin hepimizin olduğu gibi var olabildiği, kapsayıcı bir gelecek olmasını umuyorum.

Ablama ve anneme, benimle aynı zamanlarda doktora tezini yazmakta olan canım dostum Hazal Akpınar'a, çok şey öğrendiğim yol arkadaşım Dr. Tuğşen Aydemir'e dayanışma gösterdikleri için ne kadar teşekkür etsem azdır.

EKİM AKYILDIZ

İSTANBUL, 2021

## İÇİNDEKİLER

|                |     |
|----------------|-----|
| ÖZ .....       | ii  |
| ABSTRACT ..... | iii |
| ÖNSÖZ .....    | iv  |

### BİRİNCİ BÖLÜM NEOLOJİZM KAVRAMI

|                                              |    |
|----------------------------------------------|----|
| 1.1 Neolojizmlerin Kuramsal Arka Planı ..... | 3  |
| 1.2. Türkçedeki Neolojizm Örnekleri .....    | 5  |
| 1.3. Newmark'ın Neolojizm Türleri .....      | 7  |
| 1.3.1 Yeni anlamlı sözcükler .....           | 9  |
| 1.3.2 Yeni anlamlı eşdizimler .....          | 9  |
| 1.3.3. Yeni sözcükler .....                  | 10 |
| 1.3.4 Türetilmiş sözcükler .....             | 11 |
| 1.3.5. Kısaltmalar .....                     | 13 |
| 1.3.6 Eşdizimler .....                       | 13 |
| 1.3.7. Eponimler .....                       | 14 |
| 1.3.8 Söz öbekleri .....                     | 17 |
| 1.3.9 Aktarılmış sözcükler .....             | 17 |
| 1.3.10 Akronimler .....                      | 17 |
| 1.3.11 Sözde neolojizmler .....              | 18 |
| 1.3.12 Uluslararasılaştırmalar .....         | 19 |

### İKİNCİ BÖLÜM

#### NEOLOJİZMLERİN ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

|                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.1. Neolojizm Çevirisi Modelleri .....                                                   | 20 |
| 2.2. Türkiyeli Araştırmacıların Neolojizm Çevirisi Üzerine Yapmış Olduğu Çalışmalar ..... | 25 |

|                                                                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.3. <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> 'ndeki Neolojizmlerin İncelenmesinde Kullanılacak Çeviri Teknikleri Modeli ..... | 26 |
| 2.3.1. Molina ve Albir'in çeviri teknikleri .....                                                                  | 28 |
| <b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</b>                                                                                                |    |
| <b>FEMİNİST BİR ÜSTOPYA: DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ</b>                                                                 |    |
| 3.1. Bir Neolojizm Olarak Üstopya Kavramı .....                                                                    | 36 |
| 3.2. <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> 'nün Çevirmenleri .....                                                          | 37 |
| 3.3. Çizgi Roman ve Görsel Sanatlar Uyarlamaları .....                                                             | 38 |
| 3.4. Margaret Atwood ve <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> .....                                                         | 39 |
| 3.5. Feminist Söylem ve Üstopik Unsurlar .....                                                                     | 41 |
| <b>DÖRDÜNCÜ BÖLÜM</b>                                                                                              |    |
| <b>DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDEKİ NEOLOJİZMLER VE ÇEVİRİLERİ</b>                                                      |    |
| 4.1. <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> 'ndeki Neolojizmlerin Saptanmasında Kullanılan Yöntemler .....                   | 48 |
| 4.2. <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> 'ndeki Neolojizmlerde Kullanılan Çeviri Tekniklerinin Sayısal Dağılımı .....     | 53 |
| 4.3. Newmark'ın Kategorilerine Göre Çeviri Tekniklerinin Dağılımı .....                                            | 61 |
| SONUÇ .....                                                                                                        | 76 |
| KAYNAKÇA .....                                                                                                     | 81 |
| EKLER .....                                                                                                        | 85 |

## TABLÖLAR LİSTESİ

|                                                                                |    |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo I Newmark’a göre Neolojizm Türleri .....                                 | 8  |
| Tablo II Çeviri Tekniklerinin Sayısal Dağılımı .....                           | 53 |
| Tablo III Öyküntü Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı .....           | 54 |
| Tablo IV Ödünçleme Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı .....          | 54 |
| Tablo V Yerleşmiş Eşdeğer Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı .....   | 56 |
| Tablo VI Çoklu tekniğin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı .....                | 57 |
| Tablo VII Söylemsel Yaratım Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı ..... | 58 |
| Tablo VIII Betimleme Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı .....        | 58 |
| Tablo IX Telafi Tekniğinin Neolojizmlere Göre Dağılımı .....                   | 59 |
| Tablo X Genişletme, Uyarlama ve Silme Tekniklerinin Dağılımı .....             | 60 |
| Tablo XI Türlerine Göre Bütüncedeki Neolojizm Sayıları .....                   | 62 |
| Tablo XII Farklı basımlardaki neolojizm çevirileri .....                       | 64 |

## KISALTMALAR LİSTESİ

**Bkz** : Bakınız  
**s.** : Sayfa  
**akt** : aktaran

## GİRİŞ

Neolojizm kavramı yeni ortaya atılmış, bilinmeyen, yaratılmış ya da anlam yükü artmış ifadeler anlamına gelmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kavram yalnızca dile yeni giren sözcükleri kapsamamaktadır, dilde hali hazırda bulunan sözcüklerin farklı anlamları karşılayacak şekilde kullanılması da neolojizm olarak kabul edilir. Kültürel ilişkiler, bilimsel gelişmeler, dil politikaları gibi birçok farklı unsur neolojizmlerin oluşmasına sebep olabilir.

Neolojizmlere bilim, teknoloji, politika, kültür gibi birçok farklı alanlarda rastlanmaktadır. Özellikle teknik konularda yaşanan gelişmeler, buluşlar, hastalık ve bazı eşya isimleri çoğu zaman birçok dilde aynı ya da benzer ifadelerle karşılanmaktadır. Ancak kurgu eserlerde özellikle bilimkurgu türündeki edebi yapıtlarda da neolojizmlerle karşılaşılacaktır. Kurgu eserlerdeki neolojizmler teknik eserlerde yer alan neolojizmlerden farklıdır. Zira teknik metinlerde alıcı konuya aşinadır ve bu metinler genellikle uzman alıcıya hitap etmektedir. Edebi eserlerde ise erek metnin alıcısı çok farklı arkaplan bilgisine sahip kişiler olabilir. Bu sebepten dolayı edebi eserlerde yer alan neolojizmlerin çevirisinde yaratıcılık, yazarın amacı gibi unsurları da göz önüne alan bir çeviri yaklaşımı belirlemek gerekmektedir.

Edebi eserlerdeki neolojizmlerden bahsederken anabileceğimiz en belirgin örnek, George Orwell'in 1984 adlı distopya romanıdır. Orwell romanda kullanmış olduğu ve yenisöylem (newspeak) adını verdiği neolojizmler için "Yenisöylem kuralları" adını verdiği bir ek yazmıştır. Bu ekte yenisöylemin özelliklerinden, dil bilgisel yapısından, neden bir "yenisöylem"e ihtiyaç duyulduğundan bahsetmektedir. Orwell yenisöylemden bahsederken dilin düşünce biçimini şekillendirmesine vurgu yaparak yenisöylemin, dil konuşucularının belirli bir ortak bakış geliştirmesindeki öneminin altını çizer.

Tıpkı Orwell'in yenisöylem özelinde belirttiği gibi Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* başlıklı eserinde de neolojizmlerin merkezi bir önemi vardır. *Damızlık Kızın*

*Öyküsü*'ndeki neolojizmlerde neolojizm tanımına ek olarak yeni bir özellik göze çarpmaktadır. Eserdeki neolojizmlerin bazılarında sözcüğün sözlük anlamının yasaklandığı ve yerine yeni bir anlam atandığı gözlenmektedir (bu türden bir neolojizm için bkz: Ek 1: anne) Atwood'un eserindeki neolojizmlerin çoğu Orwell'in eserinde olduğu gibi sözcüklerin eski anlamlarını silerek yeni anlamlar tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Buradan dil kullanımıyla düşünce dünyasına etki edilmek istediği açıkça anlaşılmaktadır. Neolojizmler yalnızca dilbilgisel birer kategori olarak değil; alt anlamlı, dil değil söz düzleminde etkisi gözlenen birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevirinin kültürler arası bir edim olduğu göz önüne alındığında, neolojizmlerin bu karakteri şaşırtıcı değildir. Ancak neolojizm çevirilerinin incelenmesi, kuramcılarının bir dil bilgisel kategori olarak ele aldığı bu ifadelerin çeviri süreçlerindeki yolculuğunu aydınlatmamıza yardımcı olacaktır.

Bu amaçla çalışmamız kapsamında, *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde karşılaşılan neolojizmler öncelikle tespit edilecek, sınıflara ayrılacak, ardından da Türkçe çevirilerinde kullanılan çeviri teknikleri belirlenecektir. Bu sayede çeviri tekniklerine başvurulma sıklıklarının mutlak, standart bir çeviri tekniğinin var olup olmadığı sorusu araştırılacaktır. Tüm neolojizmlerin çevirisinde kullanılabilecek ve akıcı bir okuma sağlayabilecek bir teknikten söz edilebilir mi? Neolojizm türlerine özgü erek okuyucu için uygun karşılıklar bulunmasını sağlamış tekniklerden bahsedilebilir mi? Hiç kullanılmayan çeviri teknikleri varsa, bu tekniklerden kaçınılması gerektiği anlamına gelebilir mi? gibi sorular aracılığıyla özellikle kurgu eserlerdeki neolojizm çevirilerine yaklaşıma dair çıkarımlar yapılmaya çalışılacaktır. Araştırmamızda neolojizm çevirisinde izlenen teknikleri cümle ve metin boyutunda ele alınmayacaktır. Nitekim araştırmamızın bir diğer amacı da model olarak kullanılan neolojizm sınıflandırmasını ve çeviri teknikleri derlemesini test ederek varsa farklı kategorileri ortaya çıkartmaktır. Molina & Albir'in çeviri teknikleri modeli ve Peter Newmark'ın neolojizm sınıflandırmaları bütüncedeki bulgular üzerinden sınanacaktır.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### NEOLOJİZM KAVRAMI

Literatürde *neolojizm* kavramı “kelime dağarcığını yeni kelimelerle veya yeni anlamlarla desteklemek” anlamında kullanılmaktadır. Bu kavramı ilk kez Louis-Sébastien Mercier kullanmış, hatta hazırlamış olduğu sözlüğe başlık olarak *Néologie* ismini koymuştur (Mercier, 1801). Mercier'nin bu tanımıda "yeni kelimeler" in yanında “yeni anlamlarla desteklemek” tanımına da yer vermiş olması büyük önem taşımaktadır. Zira *neolojizm* yaratılmış, bilinmeyen, yeni ortaya atılmış sözcükler anlamına gelmesinin yanı sıra yeni anlamlı sözcükleri de kapsayan bir tanıma sahiptir. Bir diğer deyişle *neologism* tanımına dilde var olan gösterenin yeni bir gösterileni tanımlamak için kullanılması da dahildir.

*Neologism* kavramı Türkçede yeni sözcük, yeni söz, yenicilik, yeni ifade, yeni öge ve neolojizm gibi birçok farklı kavramla karşılanmaktadır. Eldeki tez çalışması kapsamında da Mercier'in neolojizm tanımı kullanılacaktır. Bu tercihin sebebi, yukarıda da belirtildiği gibi, neolojizmlerin yalnızca yeni sözcükler değil, eski sözcüklerin yeni anlamlar içermesi durumunda da kullanılıyor olmasından ileri gelmektedir. Neolojizm karşılığının seçilmesindeki bir diğer etken de yukarıda bahsedilen tanımların İngilizce ve Almanca'ya geri çevirisinin yapılması durumunda “*new word*” ve “*neues Wort*” karşılıklarının ortaya çıkıyor olması ve bu geri çevirilerin İngilizce “*neologism*” ve Almanca “*Neologismen*” ya da “*Neuwortschöpfung*” örneklerindeki anlamın kaybolduğunun anlaşılmasıdır. Çalışma kapsamında neolojizmler özel isimler, sıfatlar veya belirteç benzer nitelikteki bir sözcük grubu olarak kabul edilerek incelenecektir.

#### 1.1 Neolojizmlerin Kuramsal Arka Planı

*Routledge Dilbilim ve Dil Ansiklopedisi*’nde neolojizmlere daha çok teknoloji, endüstri, politika, kültür ya da bilimde rastlandığından söz edilir ve neolojizmlerin bu alanlarda kullanılan “yeni kavramları karşılamak amacıyla dilsel toplulukların bir kısmı

ya da tamamı tarafından kabul gören, yeni ortaya atılmış sözcük ya da söz öbekleri” oldukları aktarılır (Routledge, 2009: 794)<sup>1</sup>.

Neolojizm türlerinden olan göndergesel neolojizmler belirli bir özel alandaki boşluğu doldurmak amacıyla geliştirilen unsurlardır (bkz. Hadi.S.A. A: 2019). Bu boşluklar birçok farklı alanda karşımıza çıkabilir. Dilin canlı yapısı bu boşlukları uygun karşılıklarla doldurmasına olanak sağlar. Silvia Pavel ve Diana Nolet’in kaleme aldığı *Handbook of Terminology* isimli eserde neolojizmlerin yaratılma gerekçelerinden de kısaca bahsedilmektedir.

“Neolojizmlerin yaratılma gerekçeleri kör yerine görme engelli ifadesini kullanmak gibi biçimsel; akıllı kişisel asistan ifadesine duyulan gereksinimde gözlendiği gibi teknolojik; cinsiyetsiz ünvanlara (ör: bilim insanı) gereksinim duyulma sebebi gibi sosyal bilimsel ya da işlevsel kaynaklı olabilir (bkz. Pavel&Nolet, 2001: 21).”

Neşe Emecan ise yayımlamış olduğu *1960’tan Günümüze Türkçe bir Sözlük Denemesi* isimli eserinde neolojizmlerin yapısal özelliklerine ilişkin önemli bilgiler verir. Emecan neolojizmlerin “dilin türetme kurallarına uygun olarak türetilbildiği gibi dilde zaten var olan sözcüklerin yeni anlamları aktarmak üzere kullanılmasıyla da oluşabilir” diyerek yine neolojizm sözcüğünün eski gösteren ile yeni gösterilen arasındaki bağıntısına dair bir tanımla karşımıza çıkmaktadır (Emecan, 1960).

Neolojizm alanında çok sayıda araştırması bulunan Alain Rey’in (1995) *Essays on Terminology* isimli eserinde neolojizm kavramını açıklarken “dil kullanıcılarının yakın zamanda karşılaştığı ifadeler” tanımını ortaya attığı görülmektedir (Rey, 1995: 64). Burada Rey’in sözcüğün yeniliğinin belirlenmesini psikolojik ve sosyal değişkenlere bağlaması oldukça ilgi çekicidir. Çünkü Rey’in bu bakış açısı neolojizmlerin kapsamını kronolojik ve nesnel olmaktan çıkarmıştır (bkz. Rey, 1995). Dolayısıyla neolojizmler kişilerin sözcüklere aşına olup olmayışına ve ele alındıkları tarihsel döneme göre

---

<sup>1</sup> Aksi belirtilmediği sürece İngilizce ve Almanca’dan yapılan tüm alıntıların çevirisi bana aittir.

değişkenlik gösterebilen bir nitelik kazanmış olur. Bir diğer deyişle bir dilsel ögenin değerlendirildiği döneme bağlı olarak neolojizm olarak kabul edilebileceği yorumlaması ortaya çıkar.

Benzer bir biçimde Berke Vardar'ın *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde *neologism* kavramı şöyle aktarılır:

“Yeni oluşturulmuş ya da bir süre unutulduktan sonra yeniden kullanılmaya başlanmış, bir başka dilden ya da bir ağızdan yeni alınmış anlamlı birimlerle yeni bir anlam edinmiş aynı türden birimlere verilen ad (Vardar, 2007: 223).”

Vardar buradaki tanımıyla, neolojizmin tanım kapsamını yeni bir gösterilenin betimlenmesi ya da sözcük yaratım (*coinage*) gibi seçeneklerden bir adım daha öteye götürerek unutulduktan sonra yeniden kullanılmaya başlanmış sözcükleri de alacak biçimde genişletmiştir. Yukarıda bahsedilen dilin eşsüremli ya da artsüremli incelenmesine bağlı olarak bir sözcüğün neolojizm kapsamına girebileceği, Vardar'ın tanımından da açıkça anlaşılmaktadır.

## 1.2. Türkçedeki Neolojizm Örnekleri

Türkçedeki neolojizmlere karşılık olarak seçilen sözcükler birçok farklı yöntemle üretilmektedir. Örneğin koronavirüs sürecinde sıkça kullanılan "entübe etmek", "entübasyon", "entübe edilen hasta" hekimlerin sıklıkla kullandığı terimlerdir. Bu üç sözcük de Fransızca “*intubé*” sözcüğünden ödünçlenerek türetilmiştir. Bu sözcüklerin yıllardır bilim insanları ve sağlık personeli tarafından kullanılan bir diğer deyişle Türkçede kabul görmüş karşılıklar olduğu düşünülmektedir. Ancak korona virüs yayıldıktan ve uzmanlık diline aşina olmayan dil konuşucuları da bu kavramları kullanmaya başladıktan sonra bu karşılıklar Türk Dili Derneği'nin dikkatini çekmiştir. İfadelerin yabancı dilden geçmiş olduğu bilinmesine rağmen ancak sıklıkla kullanılmaya başlandıktan sonra bu sözcüklere uygun karşılıklar bulunma yoluna gidilmiştir. Türkçe karşılıklar bulabilmek adına Türk Dil Derneği “entübe” sözcüğüne uygun olduğu düşünülen önerileri toplamıştır. "Entübe etmek" yerine "solutmak", "entübe edilen hasta"

yerine "solutulan hasta" önerileri kurul tarafından uygun bulunarak kamuyla paylaşılmıştır. Bu örnekten de anlaşıldığı gibi aslında her neolojizme özgü yeni bir karşılık üretmek yerine "solu-" kökü kullanılarak o kök üzerinden farklı türetimler oluşturma yolu tercih edilmiştir.

Benzer bir örnek de Türkçede uzun yıllardır kullanılan "maske" sözcüğüdür. Bu sözcük için de "yüzlük" sözcüğü uygun bulunmuştur (T. Dili Derneği,2020). Bu noktada dilde yer alan, sözlükte bulabildiğimiz sözcükleri neolojizm olarak anmamızın sebebi; bağlam, anlam yükü, ya da kullanım sıklığının değişmesi sonucunda sözcüğün neolojizm olarak algılandığının altını çizmektir. Tıpkı "entübe" örneğinde olduğu gibi "maske" örneğinde de aynı gösterilen için farklı gösteren arayışına girilmiştir. İfadelerin daha sık kullanılmaya başlaması sonucunda, yeni bir karşılığa ihtiyaç duyulmuş ve "yüzlük" sözcüğü önerilmiştir. Türk Dil Derneği ve TDK gibi neolojizmlere Türkçe karşılıklar öneren kurumlar elbette bu karşılıkları belirli özelliklere sahip sözcükler arasından seçmektedir.

Neolojizmler her ne kadar yeni sözcükler olsalar da rastgele bir araya gelmiş sesbirim grupları değildir. Alain Rey neolojizm sözcüğünün içerisindeki Yunanca "söz, düşünce, akıl, oran" anlamına gelen ve tam olarak çevirisi mümkün olmayan "logos" sözcüğünün yer aldığını dolayısıyla neolojizmleri incelerken "konuşucunun yaratıcılığı" odağa alınarak değil, neolojizmlerin anlamlı rasyonel dilsel ögeler oldukları düşünülerek incelemelerin yapılması gerektiğini söylemektedir (Rey, 1995 : 65).

Üretilen neolojizmlerin kabul edilebilirlikleri de dilbilimcilerin ilgilendiği bir diğer konudur. Pavel ve Nolet neolojizmlerin kısa ve öz (örneğin elektronik posta yerine e-posta), kullanışlı (örneğin minik kitaplar için kitapçık), akılda kalıcı, türeme potansiyellerine sahip (solutmak, solutulan, solutucu) olmalarının kabul edilebilirliklerinde çok büyük etkisi olacağından söz eder. Fakat kabul edilebilirlikteki en

önemli etken, neolojizme dair önerilen erek anlatının karşılanan kavramı yansıtabilir olmasıdır (bkz. Pavel&Nolet, 2001: 21)<sup>2</sup> .

### 1.3. Newmark’ın Neolojizm Türleri

Çeviribilim literatüründe neolojizm konusunda çalışmalar yapmış başlıca kuramcılardan biri Peter Newmark'dır. Bu tez çalışmasında Peter Newmark’ın *A Textbook of Translation* (1988) adlı eserindeki neolojizm sınıflandırması temel alınacaktır. Çalışma kapsamında Newmark’ın sınıflandırılmasının seçilme sebebi, neolojizm sınıflandırmaları yapmış diğer araştırmacılara (Pavel (1993) ve Dirk Delabastita (2008) göre Newmark’ın daha fazla neolojizm türü belirlenmiş olmasıdır. Geniş bir yelpazeyi kapsayan neolojizm sınıflandırması bulguları yorumlamada daha kapsayıcı bir bakışa yardım edeceği düşünülmektedir. Ayrıca Newmark neolojizm kategorilerini açıklarken kullanılabilecek çeviri tekniklerinden de bahsetmekte, neolojizm örneklerini birçok farklı dildeki biçimiyle sunmaktadır. Özetle Newmark’ın çalışmasının anlaşılır ve kapsamlı oluşu ve çeviri tekniklerini içermesi çalışmamız için seçilmesinde etkili olmuştur.

Newmark’ın sınıflandırmasında yer alan neolojizmler hem örneklerle açıklanmaya çalışılacak hem de Newmark’ın bu sınıflara özgül olarak kullanılabileceğini düşündüğü çeviri tekniklerine kısaca değinilecektir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında çeviri teknikleri ayrıntılı olarak inceleneceğinden, bu aşamada Newmark’ın önermiş olduğu çeviri yaklaşımlarının incelemesinde ayrıntıya girilmeyecektir.

Peter Newmark neolojizmleri “yeni ortaya atılmış sözcük birimleri ya da var olan sözcük birimlerinin yeni bir anlamı içermesi” olarak tanımlamaktadır (Newmark, 1988: 140). Newmark neolojizmler bölümüne başlarken neolojizm çevirilerinin “edebi çeviri dışındaki metinlerle çalışan ve profesyonel çevirmenlik yapan kişiler için zorlayıcı nitelikte” olduğunu belirtmiştir (Newmark, 1988: 140). Fakat neolojizmlere edebi eserlerde de rastlamak mümkündür. Özellikle bilimkurgu edebiyatının ilerlemesi ile dilde bulunmayan birçok yeni sözcük ve özel ismin de erek dilde karşılanmasına ihtiyaç

---

<sup>2</sup> Alıntıda kullanılan örnekler bana aittir.

duyulmaya başlanmıştır. Bilimkurgu eserlerin teknolojik gelişmelerle yakından ilişkisinin bulunması, kuir-feminist yazarların edebi alana giriş yapması gibi koşullar edebi alanda da neolojizmlere ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır.

Newmark *A Textbook of Translation* (1998) adlı eserinde on iki tür neolojizmden söz etmektedir. Bu on iki tür neolojizmi 1- "Yeni anlamlı eski sözlük birimler" ve 2- "Yeni biçimler" olarak iki grup altında toplamıştır (Newmark, 1988: 140). Gruplardan ilki olan dilde bulunan sözcükler başlığı altında iki, yeni sözcükler kategorisinde ise on adet neolojizm türünü açıklamaktadır (Bkz. Tablo I).

**Tablo I Newmark’a göre Neolojizm Türleri**

| Newmark’ın Neolojizm Türleri        |
|-------------------------------------|
| A. Yeni anlamlı eski sözlükbirimler |
| 1. Sözcükler                        |
| 2. Eşdizimler                       |
| B. Yeni biçimler                    |
| 1. Yeni sözcükler                   |
| 2. Türetilmiş sözcükler             |
| 3. Kısaltmalar                      |
| 4. Eşdizimler                       |
| 5. Eponimler                        |
| 6. Söz öbekleri                     |
| 7. Aktarılmış sözcükler             |
| 8. Akronimler                       |
| 9. Sözde neolojizmler               |
| 10. Uluslararasılaştırmalar         |

Newmark’ın bu on iki neolojizm türü bu bölümün alt başlıklarında ele alınacaktır. Neolojizm türlerinin sınıflandırılmış olması özellikle kaynak neolojizmlerin sınıflandırma yoluyla sistematik bir incelemesinin yapılmasına olanak tanımaktadır.

Newmark’ın ortaya atmış olduğu bu on iki neolojizmin incelenmesi ve ifadelerin dil ve kültür dizgesi içerisindeki durumunun anlaşılması çevirmenler için son derece önemlidir. Kendisinden sonra çeviribilim alanında çalışmalar yaparak neolojizm çevirilerine dair yöntemler önermiş birçok kuramcı Newmark’ın neolojizm sınıflandırmasından faydalanmıştır.

### 1.3.1 Yeni anlamlı sözcükler

Newmark'ın ilk kategorisi olan yeni anlamlı sözcükler, halihazırda dilde bulunan fakat geleneksel anlamından farklı kullanılan sözcükler bulunmaktadır. Newmark'ın tanımına göre bu sözcükler genellikle “kültürel ve teknik olmayan” karşılıklardır (Newmark, 1988: 142).

Newmark neolojizm kavramını açıklarken “gay” örneğini kullanır. Eskiden olumsuz çağrışımlar sebep olan bu sözcük LGBTİK toplumlar tarafından içselleştirilerek kullanılmaya başlanmış ve sözcüğe dair olumsuz çağrışımların altının boşaltılması sağlanmıştır. Dolayısıyla Batı dillerinde bu sözcüğü kullanarak argo bir söylem elde etmeye çalışan çevirmenin uğraşı boşa düşecektir. Eğer bir gün “eşcinselliğe dair tüm bu kötü çağrışımlar sona ererse, o zaman sözcüğün bu anlamıyla kullanılmasına gerek olmayacaktır” (Newmark, 1988: 141). Bu örnek özelinde eski bir sözcüğün yeni anlamlarla kullanılmaya başlamasına ve yeni bağlamıyla kullanılma sürecine kronolojik olarak şahitlik etmiş olduğumuzu görebiliriz.

Newmark bu tür neolojizmlerin çevirilerinde ise hedef dilde bulunan ya da neolojizmi karşılayan işlevsel ya da betimleyici bir karşılık tercih edilmesi gerektiğini aktarır (bkz. Newmark, a.e.: 142). Günlük hayatta kullandığımız betimleyici karşılıkların teknik alanda kullanılması ya da anlam değiştirmesi sonucunda karşımıza çıkan bu neolojizmler, genellikle çevirmenleri oldukça zorlamaktadır.

### 1.3.2 Yeni anlamlı eşdizimler

Eşdizimler dil konuşucularının sıklıkla birlikte kullandığı sözcüklerdir. Berke Vardar'ın tanımlamasıyla “iki ya da daha çok dil birimin genellikle aynı dizimlerde yer alması”dır (Vardar, 2007: 94-95). “Zaman kazanmak, üstüne gitmek, kuş yemi” gibi örneklerde görüldüğü gibi bu sözcükler ancak bir birim olarak kullanıldıklarında anlam kazanırlar. Sözcüklerden birinin değiştirilmesi durumunda anlam bozulacak ya da değişecektir.

Newmark bu kategoriye giren neolojizmler için “gösteren eğer hedef dilde mevcutsa genellikle kabul gören bir çevirisi ya da ödünçleme yoluyla gerçekleştirilmiş bir aktarımı bulunmaktadır” diyerek çevirmenlere yol göstermektedir (Newmark, 1998: 142). Örneğin bir eserde yer alan ve o güne kadar eserde geçen bağlamıyla hiç kullanılmamış bir eşdizim, erek dilde kaynak bağlamla birebir aynı anlam kapsamında kullanılmıyor olsa bile, erek dildeki çevirisi çevirmen için yol gösterici olabilir.

Fakat erek kültürde bu dilsel öge bulunmuyorsa ya da erek alıcı bu sözcüğün varlığından henüz haberdar değilse çevirmenin eşdeğer bir karşılık bularak karşılaması gerekmektedir (bkz. Newmark, 1988: 142). Çevirmen bu tür neolojizmlerin çevirilerinde biçim birimsel eşdeğerliği odağa alan, anlam ağırlıklı ya da doğrudan aktarım yapabileceği gibi betimleyici yöntemler de benimseyebilir. Örneğin neolojizmin kendisini morfoloji ya da semantik odaklı bir aktarımı gerçekleştirdikten sonra tırnak içine alarak söz konusu neolojizmi açıklayıcı tanımlar ekleyebilir (bkz. Newmark, 1988: 143).

### 1.3.3. Yeni sözcükler

Neolojizmlerin bir diğer kategorisi olan yeni sözcükler dilde bulunmayan yeni gösterenlerdir. Örneğin Almanca “merkeln” sözcüğü daha önce Almancada bulunmayan, Angela Merkel’in Almanya Şansölyesi olmasından sonra dilin söz varlığına girmiş yapay bir sözcüktür. Merkel’in tavırlarını eleştiren özellikle genç Almanyalılar “eli ayağına dolanan, karar almakta tereddüt eden ya da tepkisiz kalan” gibi anlamlar içeren “merkeln” fiilini kullanıma sokmuştur. Bu örnek anlam odaklı bir yaratım sözcüğü betimlese de birçok neoloji (*neolojizm üretme*) yöntemi bulunmaktadır. Fakat dillerin halihazırda işlemekte olan belirli sistemleri, yapısal kuralları, biçim ve ses birimleri olduğu için yeni sözcükler tümüyle yeni yaratılmış olarak değerlendirilemez. Newmark ses ve ses birimlerin bir tür anlama sahip olması sebebiyle yaratım neolojizmlerin de “az ya da çok ses simgeselliği (phonaesthetic) ya da ses anlamlama simgeselliği (synacsthetic) özellikleri dahilinde üretilmiş” dilsel birimler olduğuna dikkat çekmektedir (Newmark, 1988: 142).

Bu noktada her sesin her erek dil için anlaşılabilir ya da anlamlı olmadığına altını çizmek gereklidir. Newmark da bu sava örnek olarak marka isimlerini anar. Marka isimleri erek dilde daha evvel başka bir anlatımla karşılanmadıysa doğrudan aktarıldığını, eğer kültürel ya da belirleyici bir niteliği bulunmuyorsa işlevsel ya da eşdeğer bir kavramın ortaya atıldığını aktarır (bkz. Newmark, 1998: 142).

Franz Kafka, James Joyce gibi isimler eserlerinde yeni yaratılmış sözcüklere sık sık yer veren yazarlardır. Örneğin Joyce'un *Finnegan Uyanması* isimli eseri yeni sözcükleri inceleyen araştırmacılar ve akademisyenler arasında sık çalışılan bir bütüncü niteliği taşımaktadır.

"Bababadalgharaghtakamminarronnkonnbronntonnerronntuonnthunntrovarrhounawnskawntoohohoordenenthurnuk" sözcüğünü *Finnegan Uyanması* adlı eserinde gök gürültüsü sesini betimlemek için kullanan Joyce, aslında fonetik olarak o sesi taklit eden bir yansıma sözcük kullanmaktan ziyade, bir neolojizmle okuyucunun karşısına çıkmış, dilin ortaya koyduğu kurallar çerçevesinde yer alan bir sözcük kullanmamıştır. Yine "mrkgnao" sözcüğünü de kedi miyavlaması sesini betimlemek için kullanan Joyce yaratılmış sözcüklerin oluşturulma olanaklarına dair yeni bir bakış açısı ortaya atmış olur. Edebiyat alanındaki bu örneklerin çözümlenmesi ve aktarımı kolaylaştırabilecek unsurların gözlemlenmesi çevirmenler için son derece önemlidir.

#### 1.3.4 Türetilmiş sözcükler

Ön ek ya da son ek aracılığıyla yeni sözcüklerin üretilmesine türetme adı verilir. Türkçede yeni öğelerin üretilmesinde en sık başvurulmuş yol olarak türetme anılmaktadır (Vardar, 2007: 223). On altı bini aşkın Türkçe kökenli sözcüğün yaklaşık %85'ini türemiş sözcüklerin oluşturduğu bilinmektedir (bkz. Özel, 1977: 22). Dolayısıyla türemiş sözcüklerin çevirisi üzerine yoğunlaşmak, neolojizm çevirileri alanındaki birçok soruya cevap bulunmasını sağlayacaktır. Kamile İmer neolojizmleri incelediği çalışmasında özellikle son yıllardaki neolojizm üretme davranışının yabancı sözcüklere ekler getirerek karşılamaya doğru kaydığını belirtmiştir (İmer, 1991: 2). Örneğin "sivil" sözcüğü Fransızca, "fotoşop" ve "holding" sözcüğü İngilizce, "gurbet" sözcüğü ise Arapça

kökenlidir. Bu sözcükler, sonekleme yöntemi kullanılarak sivilleştirilmek, fotoşoplamak, holdingleşmek, gurbetçi, çevreci gibi yeni sözcükler türetilmiştir (bkz. İmer, 1991:2). Bir diğer türetme yöntemi olan sıfırla türetim ise sözcüğün türünün değiştirilerek yeni bir sözcük elde edilmesidir<sup>3</sup>. Çalışmamız kapsamında gerek olmadığı için ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

Kırpmalar (clipping) ve karmalar (blending) bu gruba dahildir. Kısaltmalar başlığı akronimleri dilbilimsel bir kategori olarak kapsasa da Newmark akronimlerden farklı bir başlık altında bahsetmeyi uygun bulmuştur. Kırpmalar bir sözcüğün sadece bir kısmının kullanılması yoluyla uygulanan bir sözcük oluşturma yöntemidir. Bu yöntem özellikle sözcüğün ilk birkaç harfinin kullanılması yoluyla uygulanır. Profesör>prof, internet>net, bütünleme>büt, telefon>tel gibi kırpmalar günlük hayatta sıkça kullandığımız örneklerden bazılarıdır.

Karmalarda ise yeni bir sözcük elde etmek için sözlük birimler birleştirilir. Karma yöntemiyle sözcük elde ederken iki ya da daha fazla sözcüğün ilk ses ya da heceleri birleştirilebilir, belirli kısımları atılabilir, bir sözcüğün başı ile diğer sözcüğün sonu bir araya getirilebilir (bkz. Sarı, 2015: 52; Lehrer, 1996: 3). Vlog> video+blog, gensoru>genelkurul+soru, Avrasya> avrupa+asya, bilezik>bilek+yüzük, sunta> suni+tahta gibi örnekler iki farklı anlamlı birimin bir araya gelerek yeni sözcükler oluşturmaya örnek olarak verilebilir.

Sarı, sözcükselleşme süreçlerini incelediği araştırmasında karmaları şöyle tanımlamaktadır:

“Sözlükselleşmenin karma ile farkı burada ortaya çıkmaktadır. Karma sonucu ortaya çıkan yeni yapı kendisini oluşturan öğelerden farklı bir anlam kazansaydı, bu yeni yapıyı sözlükselleşme kapsamında değerlendirmek gerekecekti. Buna rağmen karma sonucu ortaya çıkan yapılar da en geniş anlamıyla söz varlığında kodlanmak, yani öğrenilmek durumundadır” (Sarı, 2015: 52)

---

<sup>3</sup> Bu konuda ayrıntılı bir araştırma için bkz. Sarı, 2015.

Sarı'nın karmalara dair yapmış olduğu bu çıkarım, kısaltma neolojizmlerin çevirisinde de gözlemlenmektedir. Çalışmamızın ilerleyen kısımlardaki kısaltma çevirileri incelenirken bu sav tekrar hatırlanacaktır.

### **1.3.5. Kısaltmalar**

Kısaltmalar bir sözcük ya da söz öbeğinin içindeki harfler kullanılarak kısa bir biçimde daha az sesbirimle yazılmış halidir.

### **1.3.6 Eşdizimler**

Newmark (1988) eşdizim neolojizmler başlığı altında en sık karşılaşılan üç alt türden söz etmektedir. Bahsettiği bu üç eşdizim türü de ad odaklı eşdizimlerdir. Bu eşdizimler dil bilgisel olarak incelendiğinde “ekonomik durum” örneğinde olduğu gibi sıfat artı ad şeklinde, "göz bebeği" örneğinde olduğu gibi ad artı ad şeklinde, "ziyaret etmek" örneğinde olduğu gibi eylem artı isim biçiminde karşımıza çıkabilir (bkz. Newmark, 1988: 212). Newmark'a göre çevirmenin bu gibi durumlarla karşılaştığında yapması gereken ilk şey kaynak dildeki eşdizimi nasıl aktarabileceğini düşünmektir. Bunu yaparken de diller arası uzaklıkları, dil bilgisel özellikleri hesaba katarak karar alması gerekir (Newmark, 1988: 212).

Newmark'ın eşdizim çevirilerine dair önerdiği ikinci yaklaşım ise erek dilde kabul görmüş eşdizimler içerisinden uygun bir karşılığı seçmektir. Erek dildeki karşılık tam olarak aynı anlamı vermiyor olabilir ancak burada önemli olan ve vurgulanmak istenen kabul görmüş başka bir eşdizimin kullanılmasıdır. Alışlagelmedik türde, dilde rastlanmayan eşdizimler ise erek dilde de aynı uyumsuzluğu koruyacak biçimde yeniden yaratılmalıdır. Örneğin İngilizcede yağış yoğunluğunu betimlemek için kullanılan “cats and dogs” eşdizimini ele alalım. Bir yazarın bu eşdizimi kaynak dildeki halinden saparak “cats and pigs” şeklinde kullanıldığı varsayılırsa, çevirmenin de bu eşdizimi erek dildeki yağış yoğunluğunu betimleyen bir eşdizimi bozup saptırarak aktarılması önerilir.

Newmark eşdizimlerin çevirisinde söz konusu neolojizm hedef dilde bir geçerlilik kazanana ya da kabul görene kadar çevirmenlerin betimleyici ve işlevsel karşılıklara

kullanarak çeviri yapmalarının doğru olacağını aktarmaktadır. Bu neolojizmler için sıfır türetimlerin mümkün olduğu dil ailelerindeki sözcük oluşturma biçimlerine dair öneriler ve açıklamalar getiren Newmark, eylemden ad türetme özelliği bulunmayan dillerin bu süreci benzer biçimde yürütemeyeceği için söz konusu dillere İngilizce eşdizimlerin çevirisinin zor olacağını altını çizmektedir. Eşdizim formundaki neolojizm çevirisinin ortaya çıkmasında ancak gösterilenin önem kazanması, genellikle evrensel bir niteliğe kavuşması yoluyla mümkün olmaktadır. Dilde kabul görmüş ve geçerlilik kazanmış karşılıklar varsa eğer, çevirmenin kendi neolojizm karşılıklarıyla ortaya çıkması uygun düşmemektedir.

### 1.3.7. Eponimler

Eponimler (kişi kökenli öbekler) belirli alanlarda kullanımı yaygın olan ve özel isimlerden türetilmiş ya da özel isimlerle alakalı ifadelerdir. Edebiyat, tıp, mimarlık, mühendislik gibi sanat ve bilimin birçok alanında bu tür sözcüklere rastlanılır. "Kafkaesk", "aşıl topuğu" gibi sözcükler doğrudan kavrama kaynaklık eden kişinin kendisine gönderme yaptığı için bu sözcüklerin aktarımı ideoloji gibi bazı bağlamlar içeren sözcüklerin çevirisine göre daha doğrudan çeviri eylemleri ile çözümlenebilir niteliktedir. Özel adın doğrudan alıntılanmasıyla erek kültüre aktarılabilen eponimler erek dil kitlesi için anlaşılabilir ve kabul görür.

Eponimlere marka isimleri de dahil olabileceği unutulmamalıdır. Örneğin Türkçede de yer alan Tipex ve Selpak gibi marka adları doğrudan yabancı olanın alıntılanması yoluyla dile katılmış hatta tipex>tipeklemek örneğinde olduğu gibi işlevsel değişimler de göstermiştir. Newmark eponimleri kaynaklık eden kişi ile alakalı bir yeni tanım ortaya atabilmek adına “özel adın türetilmesi ya da doğrudan kullanılması” olarak tanımlamaktadır (Newmark, 1988: 198). Ancak bu tanımın işlevsel bir tanım olduğunun, eponimlerin sözlük anlamıyla birebir uyuşmayabileceğinin de altını çizer. Newmark eponimleri insan, nesne ve yer isimlerinden türetilmiş olanlar olmak üzere üçe ayırarak incelemeyi önermektedir (Newmark, 1988: 199).

İlk eponim türü olan kâşif ve mucit isimlerinden türetilen eponimlerin çeviri sürecinde yarattığı başlıca zorluk bu eponimlere alternatif adların erek dilde kullanımda olmasıdır (Newmark, 1988: 199). Örneğin ilk kez tıp doktoru Jonathan Hutchinson tarafından tanımlanan bir cilt anomalisi olan “Hutchinson’s angioma” tıp dilinde hem teşhis koyan hekimin adıyla hem de betimleyici karşılıklar olan “Angiome serpigneux” ve “angioma serpignosum” aktarımlarıyla anılmaktadır.

Betimleyici tanımların eponimin yerini aldığı benzer örnekler bulmak mümkündür. Örneğin Sir Humphry Davy’nin icat ettiği *Davy lamp* ışık kaynağında kullanılan mekanizma itibarıyla alev almaya müsait ortamlarda kullanılan bir lamba türüdür. Almanca ve Fransızcada eponim olarak aktarılmayarak üretilme ve kullanılma amacına yönelik betimleyici bir karşılık öne sürülmüştür. Bu lamba yangın ihtimalini ortadan kaldırarak aydınlatmayı sağladığından Almancada *Grubensicherheitslampe* (mağara güvenlik lambası), Fransızcada ise *lampe de sécurité (de mineur)* (güvenlik lambası[mağara]) olarak anılmaktadır. Gösterenin üretildiği dil haricindeki iki dilde de eponim korunmamış, betimleyici bir karşılık ile diller arasında aktarımı sağlanmıştır. Birçok Avrupa dilinde öncü kişi adlarının sonuna -ist- eklenerek sıfatlaştırılması ile eponimler sayıca artış göstermiştir. Fransız sanatçı ve besteciler için geçerli olmasa da yazarlar ve devlet adamları için bu türetme biçimi her zaman yaygınlığını korumuştur (bkz. Newmark, 1988: 199). Örneğin Marx>Marksist, Darwin>Darwinist, Troçki>Troçkist sözcükleri doğrudan kişi adlarının sıfatlaştırılması ile ortaya çıkmış anlatımlardır. “-ist” ekinin yanı sıra özellikle İngilizce sözcüklerde “-an” eki sık sık kullanılmaktadır. İngilizce’de “Shakespearean, Churchillian, Orwellian” gibi örneklerine sıkça rastladığımız bu eponimlerin çok sayıda gücül anlamı bulunduğundan ancak eşdizimler ve bağlam değerlendirilerek anlaşılabilir (bkz. Newmark, 1988: 198).

Kişilere ilişkin eponimlerin çevirisindeki bir diğer sorun kişi adın doğrudan aktarılması halinde erek dilde anlaşılır olup olmadığıdır. Örneğin Leavisite sözcüğü edebiyat eleştirisinde kullanılan bir kavramdır fakat erek kültürde bu kavram eponime kaynaklık eden F. R. Lewis ile ilişkilendirilemeyebilir (bkz. Newmark, 1988: 199).

Newmark’a göre bu tür durumlarda eğer alıcının eponimi alımlamayacağı düşünülüyorsa eponim ile dipnot kullanmak yararlı olacaktır. Ancak bu durumda da yine çevirmenin erek dil alıcısının durumunu göz önüne alarak karar vermesi gerekmektedir.

Eponim sınıflandırmasındaki son grup olan coğrafi terimler belirgin çağrışımlar içermelerine rağmen eponim olarak kabul görürler. Bu sözcükler gerçek anlamı dahilinde kullanılan eponimler olabileceği gibi, spekülatif kurgularda görüldüğü üzere yarı kurgusal niteliklere sahip eponimler de olabilir. Coğrafi terimler kategorisinde yer alan eponimlerin ilki önemli tarihi olayların geçmiş olduğu yer adlarıdır. Örneğin Nazi döneminde olayların yaşandığı Belsen, Dachau, Vel’drome, Drancy, Terezen ve Oradour gibi kasaba ve köyler kaynak metinlerde karşımıza çıktığında öncelikle sözlüklere başvurmak gerekmektedir (bkz. Newmark, 1988: 200). Örneğin Paris, Los Angeles, Berlin gibi yer isimleri birçok dilde aynı iken İngilizce “Damascus” Almanca “Damaskus” olarak anılan Suriye’nin başkenti Türkçede Şam olarak anılmaktadır. Yer isimlerindeki bu tür değişimlere dikkat edilerek sözcüklerin erek dile aktarımı sağlanmalıdır.

İkinci olarak Newmark deyimler içerisindeki yer ismi kullanımlarına dikkat çekerek İngilizcedeki “meet your Waterloo” örneğini ortaya atar (Newmark, 1988: 201). Bu deyim “baş düşmanınla karşı karşıya gelerek ona yenilmek” anlamına gelmektedir. Deyime kökenlik eden düz değişmece ise Napolyon’un Waterloo muharebesinde yenilgiye uğratılmış olmasıdır. Burada Waterloo sözcüğü aktarılmayarak bağlamsal, anlam odaklı ya da işlevsel erek karşılıklar tercih edilebilir. Zira mekânsal olanın anlamda doğrudan bir payı bulunmamaktadır. Örneğin Türkçe ’deki “Geçti Bor’un pazarı, sür eşeğini Niğde’ye” deyiminde geç kalınmış bir durum olduğu, eldeki fırsatın kaçırıldığı dile getirilmektedir. Coğrafi olarak Bor ve Niğde ile doğrudan anlamsal bir bağ mevcut değildir. Dolayısıyla bu anlatımın çevirisinde yer adlarını doğrudan alıntılanarak aktarım yapmak gerekli değildir.

Son olarak metonim kullanımlarından söz eden Newmark, bu düz değişmecelere sıklıkla medya dilinde devletler, başkentler, kurumlar, başkanlıklar gibi kurum ve kuruluşların yer aldığı konumları belirtmek için kullanıldığını açıklar. İngiliz Hükümeti

için “Whitehall”, ABD için “Pentagon” gibi kavramlar kullanılır ve yer ile ilgili bu eponimlerin çevirisi yapılmadığının altını çizer (bkz. Newmark,1988: 201).

### 1.3.8 Söz öbekleri

Bu grupta yer alan neolojizmler İngilizce’de belirli ilgeç ve isim eşleştirilerek kullanılan *work-out*, *switch off* benzeri yapıları içerir ve genellikle bir eylemle bir ilgecin ya da belirtecin bir arada kullanılmasından oluşur. İlgeç ya da belirtecin eklenmesiyle öbeğin ya da eylemin anlamı değişebilir. Newmark bu öbeklerin çevirisinde anlamsal eşdeğerliğin göz önünde bulundurulması gerektiğini söyler (Newmark, 1998: 145).

### 1.3.9 Aktarılmış sözcükler

Aktarılmış sözcükler ancak kaynak kültürdeki biçimlerini korudukları takdirde erek dilde anlamlı olabilecek ifadelerdir.

“[neolojizmler] [...] “araç” ya da “ürün” dür. Bu nedenle birçok dilde ortak olabilirler. Yeni çıkan yemekler, kıyafetler, kültürel gösterenler diğer kültürel ifadeler gibi çevrilir. Kaynak okuyucu kadar kültürlü olmayan erek okuyucu için genellikle betimleyici bir eşdeğer terim kullanılarak erek dile aktarılır. Fakat daha sonra sık kullanılarak anlam genişlemesi ya da değişmesine uğrarlar ise doğrudan kaynak dillerine geri çevrilmesi mümkün olmayabilir.” (Newmark, 1988: 147)

Newmark’ın burada bahsetmekte olduğu yaklaşım, Türk kültüründe henüz yaygın olmayan bir yemek, kıyafet ya da kültürel göstereni erek dile taşıırken sözcüğü aynen aktararak yanına alıcının anlamasına yardımcı olabilecek özgül sözcükler eklemenin yararlı olabileceğidir. Örneğin yeni çıkmış ve kaynak kültürde popüler olan bir ayakkabı markasından söz ederken, UGG bot, Selpak Mendil örneklerinde olduğu gibi markanın adı olduğu gibi aktarılırken yanına ayakkabı, bot, çizme ifadelerinin eklenmesi erek kültürde neolojizmin algılanmasını kolaylaştırabilecek bir yöntemdir.

### 1.3.10 Akronimler

Akronimler genellikle bir öbek ya da sözcüğün ilk harflerinden oluşturulmuş kısaltmalardır. Açılımlarına göre daha dikkat çekici ve ilginç olan akronimler genellikle uzun ve sıklıkla bahsedilen sözcükleri nitelemek için kullanılmaktadır. Newmark “kısa ve

öz oluşları ve kulağa hoş gelen sesletimleri” itibariyle akronimlerin edebi olmayan bütün metinlerin ortak özelliği olduğunu aktarmaktadır. (bkz. Newmark, 1988: 148). Newmark’ın edebi olmayan metinlere yaptığı bu vurgu, akronimlerin genellikle teknik metinlerde ya da politika ve hukuk gibi uzmanlık alanlarında karşımıza çıktığını öne sürmektedir.

UNESCO, NATO, DANONE gibi şirket, kurum ve kuruluş adları için oluşturulmuş akronimler de genellikle olduğu gibi aktarılır. Bu duruma uymayan bazı örnekler de vardır. Örneğin Uluslararası Af Örgütü küresel olarak Amnesty International, Birleşmiş Milletler UN, AB ise EU olarak anılmaktadır.

Newmark akronimlerle ilgili olarak, özellikle akademik bir metinde geçen akronimlerin sözlük karşılıklarına gerek olmadığından ve genellikle olduğu gibi aktarıldıklarından bahseder (bkz. Newmark, 1988: 200). İkinci olarak bir akronimin aktarılmaya değer olup olmadığını belirleyen çeşitli kültürel sebepleri sıralar. Bağlamsal unsur, erek okuyucu ve çeviri beklentileri gibi unsurlar işlevin mi tanımın mı daha ön planda olduğu sorusuna cevap bulabilir. Örneğin siyasi parti isimleri gibi örnekler doğrudan aktarılmaktadır. Çünkü bu durumda bir partinin tam olarak isminin açılımını bilmektense o partinin görüşünü bilmek alıcı için daha önemli olabilir. Bu akronimlerden türetmeler de yapılabilir CHP’li, DSP’li, ya da KDV’siz (örnekler ve inceleme için bkz. İmer, 1991:22)

### **1.3.11 Sözde neolojizmler**

Sözde neolojizmler aslında yeni kavramlar olmayan fakat metnin bağlamı içerisinde yeni ifadeler gibi görünen sözcükler ya da sözcük gruplarıdır. Newmark eserinde (1988) bu tür neolojizmlerden kısaca bahsetmektedir. Sözde-neolojizm durumlarında aslında dilde var olan bir sözcük yerine farklı sözcüklerin kullanıldığı gözlenir. Çevirmenin bu durumda neolojizmin aslında dilde var olan bir sözcüğü karşıladığının farkına vararak çeviri edimini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Newmark sözde neolojizmlerin en sık örneğinin kısaltmalar olduğunu söyler (bkz. Newmark, 1988: 148). Örneğin “FBI”, “ER” gibi kısaltmalar ilk bakışta neolojizm gibi görünen

kısaltmalardır. “FBI” “Federal Bureau of Investigation” tamlamasının, “ER” ise “emergency room” öbeğinin kısaltmasıdır. Çevirmen bu kısaltmaları sözlükte bulamayacağı için neolojizm oldukları yanılgısına düşebilir. Bir diğer örnek de İngilizcedeki “cell” sözcüğüdür. Sözcük, “cep telefonu” anlamında kullanılmaktadır fakat sözlüğe başvurulduğunda karşılığına ulaşılması zor bir ihtimaldir. “Cell” örneğinde olduğu gibi argo kullanımlar, günlük dilde sıkça yer alan evriltmeler sözde-neolojizmler kategorisinde yer almaktadır.

### **1.3.12 Uluslararasılaştırmalar**

Uluslararasılaştırmalar ortaya çıkmış bir neolojizmin birçok dil tarafından kabul gören tek bir karşılığının olduğu gibi alıntılanarak ya da ufak değişimlerle kullanılmasıdır. “Jean, Kimono, yoğurt, baklava” gibi kültüre özgü ögeler, *amilaz*, *laktaz* gibi enzim isimleri, “OK” gibi *gap filler* adı verilen iletişim ajanları uluslararasılaştırmalara örnek olarak verilebilir. Bu tarz unsurlarla karşılaşan çevirmenin, kaynak ifadenin uluslararası bir niteliği olup olmadığını düşünerek aktarımı gerçekleştirmesi uygun olacaktır.

Çalışmanın bir sonraki kısmında neolojizm çevirilerine dair prosedürler geliştirmiş kuramcılarının kuramları incelenerek kullanılabilecek yöntemleri özetleyen bir literatür taraması sunmak hedeflenmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### NEOLOJİZMLERİN ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

Literatürde daha önce neolojizm çevirilerinde kullanılmak üzere oluşturulmuş birçok işlem bulunmaktadır. Peter Newmark (1988), Helga Niska (1998), Dirk Delabastita (2004) Hiu Liu (2014) neolojizmlerin çevirisinde kullanılan çeviri tekniklerinin genel çeviri tekniklerinden farklı olduğunu öne sürerek kendi neolojizmlere özgü çeviri tekniği sınıflandırmalarını geliştirmiş kuramcılardır. Aşağıda çeviri tekniklerine ilişkin bu araştırmalar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

#### 2.1. Neolojizm Çevirisi Modelleri

Neolojizm çevirisi teknikleri alanında en sık çalışılan kuramcı Peter Newmark'tır. Kuramcı *A Handbook of Translation* adlı eserinde neolojizm çevirilerinde kullanılmak üzere çeşitli teknikler önerir. Newmark aynı eserde çevirilerde kullanılabilecek on sekiz genel çeviri tekniğinden bahsederken bunlardan yedi tanesini neolojizm çevirisi için yaptığı önermenin dışında bırakır (bkz. Newmark, 1988: 150). Buradan anlaşıldığı üzere neolojizm çevirilerinde kullanılabileceği düşünülen teknikler ile genel çeviri teknikleri farklılık göstermektedir.

Sözlü çeviri alanındaki neolojizmler ile ilgili çalışmalar yapan Helge Niska "Strategies for Interpreting Neologisms" (1988) adlı makalesinde profesyonel tercümanlardan anket ve geri bildirim yöntemlerini kullanarak topladığı verilere ilişkin değerlendirmeleri yer alır. Niska çalışmasında öncelikle sözlü çeviride neolojizm aktarımında kullanılmak üzere belirli teknikleri önermekte, ardından da bu tekniklerin tercümanlar tarafından nasıl icra edildiğini ve ne sıklıkla tercih edildiğini araştırmaktadır. İşaret dili tercümanlığı, mahkeme çevirmenliği gibi farklı sözlü çeviri alanlarından, beş farklı e-posta listesine dahil olan profesyonel tercümanlar Niska'nın önermiş olduğu çeviri tekniklerine dair görüşlerini belirtmiştir. Ardından farklı tekniklere dair tercihlerini puanladıkları bir anket doldurmuşlardır. Bu görüşler ve puanlamalar sonucunda Niska önermiş olduğu neolojizm çevirisi tekniklerinden en az tercih edilen "yeni bir sözcük yaratma" maddesini çıkartmaya karar vermiştir. Niska'nın bu değişikliği

değerlendirilirken sözlü çevirinin yazılı çeviriyle olan farkları unutulmamalıdır. Çalışma yalnızca tercümanlarla sınırlı tutulmuş olsa dahi ardıl çeviri, fısıltı çevirisi, eşzamanlı çeviri gibi birçok türü bulunan bir alanda elbette ki çevirmenlerin başvuracağı teknikler farklılık gösterecektir. Ayrıca mahkemelerde ya da işitme engelli kişilerle çalışılırken karşılaşılan neolojizm türleri ve sözlü aktarımın odakları son derece çeşitlidir. Neolojizmlerin anlaşılması güç olmaları ve biçimsel özelliklerinin güçlük yaratması sebebiyle sözlü aktarım esnasında hızlıca karşılık bulunabilecek dilsel öğeler değildir. Niska “yeni bir sözcük yaratma” tekniğini eledikten sonra çıkarma, yakın eşdeğerlik kullanımı, açıklama, öyküntü ve doğrudan öyküntü (direct loan/transfer) olmak üzere beş adet teknik önerisi ile araştırmasını sonlandırır. Bu tekniklerin belirlenmesi sürecinde doğrudan alanda çalışan tercümanlardan gelen bildirimlerin kullanılmış olması, profesyonel alana yönelik bir inceleme yapılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca yine bu çalışmada da neolojizmlerin sözlü ve yazılı çevirinin alt türleri içerisinde de kendilerine has çeviri tekniklerine ihtiyaç duyduğu gözler önüne serilmektedir.

Neolojizmlere özgü çeviri prosedürü öneren bir diğer isim Dirk Delabastita, “Literary Style in Translation: Archaisms and Neologisms” (2008) başlıklı makalesinde neolojizm çevirilerinde kullanılmak üzere önerdiği beş adet çeviri tekniğinden söz etmektedir. Bunlardan ilki erek metinde yeni bir neolojizm oluşturmaktır. Bu teknik basitçe kaynak dildeki neolojizmin durumunun erek dilde yeniden üretilmesi yoluyla gerçekleştirilir. Delabastita’nın önerdiği bir diğer teknik kaynak neolojizmin doğrudan kopyalanmasıdır. Bu kullanıma italik yazım, tırnak işareti, açıklama (anotasyon, çoklu teknik kullanılarak metin içi yorumlama, dipnot yöntemiyle metin dışı yorumlama, fonolojik ya da grafolojik [yazıbilimsel]) uyarılma gibi yöntemler de dahil edilebilir. Delabastita’nın üçüncü teknik önerisi kaynak dildeki neolojizmi karşılamak için erek dilde bu kullanıma benzer özellikleri olan bir neolojizmin kullanılmasıdır. Erek dildeki karşılık olarak seçilen neolojizm düzanlam olarak kaynak neolojizmle birebir örtüşmese dahi kullanılmasının doğru olacağını aktarır. Dördüncü olarak ise erek dilde bulunan ve neolojizm olmayan fakat kaynak neolojizm ile düzanlamsal eşdeğerliği bulunan bir karşılığın seçilerek kullanılmasıdır. Son olarak da telafi adını verdiği teknikten söz

ederken “farklı dilbilimsel araçların kullanımı ve farklı metinsel pozisyonlar yoluyla neolojizmin biçiminin erek dilde tekrar üretilebileceğini” söyler (Delabastita, 2008: 885). Delabastita’nın önermelerinden, neolojizmlerin çevirisinde aktarımı zorlaştıran öğelerden biri olarak biçimin ön plana çıktığı görülmektedir. Bir önceki bölümde incelenmiş olan Newmark’ın neolojizm türleri, Delabastita’nın son maddesinde yer alan dil bilimsel araçların kullanımıyla biçimsel eşdeğerliği yakalama konusunda çevirmenler için oldukça faydalı olacaktır.

Hui Liu ise çalışmasında (2014) petrol mühendisliği alanındaki İngilizce neolojizmlerin çevirisinden yola çıkarak oluşturduğu üç yeni teknik önermektedir. Liu benzin sektöründeki neolojizmler üzerine çalışma sebebini bu alanın “bilgisayar ve bilgi teknolojileri uygulamalarına yoğun bir şekilde” maruz kalması dolayısıyla yeni sözcüklerin alana girmesinin kaçınılmaz olması ile açıklamaktadır (Liu, 2014: 1). Önerdiği çeviri tekniklerini açıklamaya başlarken Liu, kullanılan çeviri tekniklerinin tespit edilmesinde göz önüne alınması gereken unsurlardan birinin erek dilin kaynak dile olan uzaklığı olduğuna dikkat çekmektedir (Liu, 2014: 3). Liu’nun bu vurgusu çalışmamız kapsamında ele alınacak olan bütüncenin erek kültürle çok ortak noktası bulunmayan İngilizce yazılmış bir eser olması ve sık sık dini referanslar içermesi sebebiyle önem taşımaktadır. Hristiyan kültürü ve değerlerinin erek dil ve kültür dizgesi içerisinde yaygın olduğu söylenemez.

Liu’nun çalışmasında kaynak dil ve erek dil arasında birçok ödünç sözcük bulunması, ortak sosyal, kültürel ve dini değerlerin varlığı gibi faktörlerin bu süreçte belirleyici rol oynayabileceği belirtilmektedir (Liu, 2014: 4). Başvurulan ilk yöntem anlambilimsel taklittir (semantic imitation) ve Liu bu tanımı “kaynak dildeki dilsel ögenin içerik ve anlam olarak kopyalanarak erek dilde bulunmayan yeni bir terim oluşturmak için kullanılması” olarak açıklar (Liu, 2014: 4). İkinci olarak ise alfabetik taklitten söz eder ve bu yöntemin günümüzde gittikçe artan bir oranla yabancı kısaltmaların hiçbir çeviri yapılmadan aktarılırken kullanılmakta olduğundan söz eder (Liu, 2014: 4). Liu son olarak “analojik taklit” dediği yaklaşımdan söz eder. Bu tekniği açıklarken, her yeni kavram için

yeni bir karşılığın benimsenmesine gerek olmadığını, dilin söz dağarcığında bulunan sözcüklere yeni anlamlar eklenerek erek karşılıklar bulunabileceğini aktarır. (Liu, 2014: 4).

Mohammad Faleh Hanaqtah, 2016 yılında tamamlamış olduğu doktora tezinde Arapça politik ve askeri neolojizmlerde kullanılabilecek çeviri prosedürleri üzerine bir araştırma yapar. Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet, Eugene Nida ve Newmark'ın çeviri prosedürlerini model olarak kullanan Hanaqtah, araştırması kapsamında çevirmenlerin politik ve askeri neolojizmleri aktarırken karşılaştığı sorunları derlemiştir. Ayrıca bu sorunlarla baş etmek için kullanılan teknikleri ve genel olarak askeri ve politik alanda kullanılan neolojizm çeviri yaklaşımlarını belirlemeyi hedeflemiştir (Hanaqtah, 2017: 6). Hanaqtah'ın çalışmasının en belirgin farkı çalışmasında yer verdiği çeviri tekniklerinin tümünün neolojizm çevirisine özgü olmayışındır.

Theodorus Diaz Praditya George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı eserindeki yenisöylem dilinde kullanılan neolojizmleri öncelikle türlerine göre ayırır ve ardından kullanılan çeviri tekniklerini belirler. Bu açıdan Praditya'nın çalışması bizim çalışmamız ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Praditya, Molina ve Albir'in (2002) çeviri tekniklerini model olarak kullanmış ve kullanılan çeviri tekniklerinin yüzdelerini saptamıştır. Praditya'nın çalışmasının bizim çalışmamızla arasındaki en büyük fark, araştırmacının çeviri kalite değerlendirmesi yapmış olmasıdır. Praditya kullanılan tekniklerin doğruluk ve anlam aktarımındaki başarısını değerlendirmeye odaklanmıştır.

Antonina Litak ise fantastik eserlerin önde gelenlerinden J. R. R. Tolkien'in *Yüzüklerin Efendisi* adlı üçlemesindeki neolojizmleri incelemiştir. Ukraynaca çevirisi ile çalışılan Tolkien eseri özellikle farklı anlamda kullanılarak neolojizm haline gelmiş ifadelerle sıkça rastlandığından neolojizmlere sıkça rastlanılan bir bütündür. Litak öncelikle yazarın kullanmış olduğu neolojizmleri sınıflandırır, ardından da çevirmenin en sık hangi tekniğe neden başvurmuş olduğunu açıklar. Litak, çevirmenlerin belirli tekniklere ağırlık vermiş olma sebebini yazarın yorumları, niyeti ve kurgulamış olduğu bağlamla ilişkilendirir (Litak, 2013: 32). Litak'ın çalışması bizim çalışmamızla bu

bağlamda oldukça benzerlik göstermektedir. Neolojizmlerin Newmark'ın belirttiğinin aksine “edebi olmayan metinlerde karşılaşılan” dilsel ögeler olmadığını, bilimkurgu, distopya gibi kurgu metinlerde de sıklıkla rastlanıldığının gözlenmesine olanak sağlamıştır (Newmark, 1988: 140). Ayrıca çalışma kapsamında seçilen bütüncü yenisöylemin başlıca gözlem alanlarından olması ve neolojizmler hakkında kaleme alınmış bir ek içermesi sebebiyle oldukça önemlidir. Zira yenisöylem sözcüklerin yapay nitelikleri itibarıyla dilin olanaklılıkları içerisindeki oluşum durumları ve mevcut çeviri modelleriyle aktarımlarının incelenmesi bilinmeyen bir alana ışık tutmaktadır.

Michael Wilczewski, Stanislaw Lem'in *Cyberiada* isimli eserinin İngilizce çevirisindeki neolojizmlerin aktarımını incelediği çalışmasında “sanatsal metinlerin çevirisinde yaratıcılığın önemi”ne vurgu yapar (Wilczewski, 2011: 153). Edebi metinlerin çevirisinde estetik kalitenin aktarımını odağa alır. Söz konusu olan bilimkurgu metinler ise bu katmanların daha da önemli hale gelmesini okuyucunun ilgisinin odağında bulunan ana öge olmasıyla ilişkilendirir (Wilczewski, 2011: 153). Erek ya da kaynak metin fark etmeksizin, okuyucunun bilimkurgu yazarlarından ayrıca açıklamalar beklediğini aktarır.

Bu beklentinin “gerçeklik zemini bulunmayan kavramlardan” sıkça söz edilmesi aracılığıyla geliştiğini öne sürer (Wiczewski, 2011: 153). Bu yüzden de çevirmenin özellikle dil ve kültür dizgelerinin birbirine uzak olduğu durumlarda işinin daha da önem kazandığından söz eder (bkz. Wilczewski, 2011: 153). Eserdeki robot isimlerinin çevirisinde kullanılan teknikleri inceleyen araştırmacı, çeviri tekniklerinin belirlenmesinde yazarın kullandığı dildeki estetik işlevi yakalayabilmenin ve okuyucuda çeşitli duyguları uyandırmanın etkili olduğu sonucuna varır. Dolayısıyla Wilczewski'ye göre neolojizm çevirilerinde yalnızca birebir dilbilimsel bir bakış açısıyla prosedürleri takip ederek aktarımı gerçekleştirmek değil, çevirmenin yaratıcılığını kullanarak kaynak metindeki estetik işlevi yakalaması da önem taşımaktadır (Wilczewski, 2011: 153).

## 2.2. Türkiyeli Araştırmacıların Neolojizm Çevirisi Üzerine Yapmış Olduğu Çalışmalar

Türkiyeli araştırmacılar arasında neolojizmler ve özgül çeviri teknikleri alanında yapılmış çalışmaların sayısı çok fazla değildir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren internette yayınlanan dizilerin hayatımıza girmesi ve bu eserlerde sıklıkla neolojizmlere rastlanmasına rağmen dizilerdeki neolojizm çevirileri üzerine şimdiye dek yapılmış tek bir araştırma bile bulunmaması oldukça dikkat çekicidir. Türkiyeli araştırmacılarından Tuğçe Apaydın 2020 yılında yayımlamış olduğu “Neolojizm Çevirileri Üzerine Bir İnceleme: Alice in Wonderland ve Through the Looking Glass Örneği” isimli çalışmasında Lewis Carroll’un *Alice in Wonderland* ve *Through the Looking Glass* isimli iki önemli eserindeki neolojizm çevirilerini incelemektedir (Apaydın, 2020). Lewis Carol’un bir eserinin seçilmiş olması, yazarın sıklıkla neolojizm kullanması ve bu neolojizmlerin aktarımının metnin alımlanmasında çok önemli olması sebebiyle oldukça isabetlidir. Apaydın’ın çalışmasında incelenmek üzere seçilen çeviri eserler Tomris Uyar, Nihal Yeğinobalı, Saime Kara gibi alanında uzman çevirmenlerin adını taşımaktadır. Apaydın çalışmasında, neolojizmlere özgü fakat Newmark’ın çalışmasından kronolojik olarak günümüze daha yakın zamanda ortaya atılmış Dirk Delabastita’nın neolojizm çevirileri modelini kullanmıştır. Kaynak ve erek neolojizmler incelenerek Delabastita’nın modeline göre en sık ve en seyrek kullanılan çeviri teknikleri saptanmıştır. Apaydın’ın çalışması da bizim çalışmamızın sonuçlarını tartışmada oldukça önemlidir.

Bu konuda çalışmalar yapan bir diğer akademisyen Doç.Dr. Nihal Yetkin Karakoç 2014 yılında yayımladığı çalışmasında D. Coupland’ın *Generation X* isimli eserinde yer alan neolojizmleri incelemiştir. Çalışma kapsamında salt yapısal öyküntüye (structural calque) dayanan ve anlamı göz ardı eden bir yaklaşımın yanlış çeviriler yapılmasına ve dolayısıyla okuyucunun eseri alımlamasına olumsuz yönde etki edeceği aktarılmıştır. Çevirmenlerin neolojizmleri anlam aktarımını gerçekleştirmemesi durumunda “cümle veya tamlamalar arasında hatalı bağlantılar” oluşacağını belirtmektedir (Karakoç, 2014: 1612).

Zehra Apaydın ise “Fransızca ve Türkçede akıllı telefon bağlamında yeni sözcük kullanımına (Neolojizm) yapısal bir yaklaşım” adlı çalışmasında Fransızca ve Türkçedeki neolojizmler üzerine karşılaştırmalı bir inceleme yaparak, neolojizm aktarımında en yaygın olan çeviri tekniğinin ödünçleme olduğunu öne sürmüştür. Cep telefonlarının kullanma kılavuzlarındaki neolojizmleri inceleyen Zehra Apaydın, bu bütünceler içerisindeki neolojizmleri sınıflandırarak incelemiş ve çeviri tekniklerinin tespitini yapmıştır. Araştırmacı çalışmasındaki neolojizm inceleme modelini ödünçlemeler ve türetmeler altında sınıflandırır, ödünçlemeleri kısmi ve tam ödünçlemeler olmak üzere iki alt başlık altında türetmeleri de birleştirmeler, ekle türetmeler ve kısaltmalar başlıkları altında inceler. Apaydın’ın çalışması neolojizmlerin yapısal özelliklerine ayrıntılı bir şekilde eğilerek, İngilizce, Fransızca ve Türkçe dillerinde bulunan neolojizmleri incelemiş hangi biçimlerdeki neolojizmlerin hangi sıklıkta gözlemlendiğini ortaya çıkartmıştır. Bu sebepten dolayı bahsi geçen çalışma daha ziyade dillerin yapısal özelliklerini ve farklılıklarını ortaya çıkartma odaklıdır. Çeviri teknikleri ve neolojizmlerin aktarımı konusu ikinci plandadır.

### **2.3. *Damızlık Kızın Öyküsü*'ndeki Neolojizmlerin İncelenmesinde Kullanılacak Çeviri Teknikleri Modeli**

Tez çalışması kapsamında araştırma modeli olarak Molina ve Albir’in 2002 yılında yayımlamış olduğu makalelerindeki on sekiz maddelik model kullanılacaktır. Molina ve Albir (2002) uyarılama, genişletme, ödünçleme, öyküntü, telafi, betimleme, söylemsel yaratı, erek dilde mevcut olan eşdeğerlik kullanımı, genelleme, dilbilimsel genişletme, dilbilimsel özetleme sözcüğü sözcüğüne çeviri, değiştirme, özelleştirme, daraltma, ikame, yer değiştirme ve çeşitleme olmak üzere on sekiz adet çeviri tekniğinden söz etmektedir. Molina ve Albir’in çalışmasında yer alan teknikler doğrudan neolojizm çevirilerinde kullanılmak üzere ortaya atılmamıştır. Buna rağmen Molina ve Albir’in çalışmasının model olarak seçilme sebeplerinden ilki araştırmacıların kendi modellerine kadar ortaya atılmış olan birçok çeviri tekniği modelini inceleyerek eksiklerini ve doğru yanlarını görerek yeni ve kapsayıcı bir teknikler bütünü ile ortaya çıkmış olmalarıdır (bkz. Kurki, 2014:16-17). 1960’lı yıllardan itibaren kaleme alınmış Newmark (1988),

Vinay&Darbelnet (1977), Nida (1964), Margot (1979), Vasquez Ayora (1977) Delisle (1993) gibi eserlerde, araştırmacılar tarafından ortaya atılan birçok çeviri teknikleri derlemesinden farklı olarak Molina ve Albir'in çalışmasında sayıca da çok daha fazla madde mevcuttur. Bu da özgül durumlarda kullanılmayı mümkün hale getiren daha çeşitli yani kapsayıcı bir teknikler bütünü ortaya konduğunu göstermektedir.

Molina ve Albir'in modelinin seçilmesindeki bir diğer etken Rikka Kurki'nin 2012 yılında tamamlamış olduğu yüksek lisans tezidir. Kurki'nin çalışmasında "Stargate- SG1" isimli bilimkurgu dizisindeki neolojizm çevirileri Molina ve Albir'in modeli kullanılarak incelenmiştir. Bilimkurgu metinlerin, tıpkı bu çalışmada incelenmek üzere seçilen eser gibi gerçeklik ve kurmacayı bir arada bulundurması itibariyle çalışmalar arasında bir koşutluk gözlemlenmiştir. Kurki çalışmasında Molina&Albir'in modelindeki yedi tekniği alarak onlara eşanlamlılık ve çıkarma maddelerini eklemiştir. Bu tekniklerin toplamda dokuza indirilmesi bulgulandırma aşamasında tespit edilen neolojizm aktarım prosedürleri ile bağlantılıdır. Kurki çalışmasına yalnızca inceleme yaptığı eserde geçen neolojizm çevirisi tekniklerini dahil etmiştir. Bulgulandırmalarını açıklamak için yararlandığı bu tekniklerin kullanılma sıklığını ve neolojizmlerin erek dilde ölçünlü bir dil oluşturup oluşturmadığını araştırmıştır.

Kurki'nin çalışmasını kendisine model olarak alan ve yine neolojizm çevirileri üzerine eğilen bir diğer çalışma Mohammad Reza Falahati Qadimi Fumani ve Sedigheh Abdollahpour'a aittir (Fumani&Abdollahpour, 2017). Balıkçılık alanındaki neolojizmler üzerine çalışan Fumani ve Abdollahpour, Kurki'nin oluşturmuş olduğu 9 maddelik modeli ele alarak farklı bir alandaki neolojizmler üzerinde test eder. Fumani ve Abdollahpour'un çalışması balıkçılık teknolojisi alanındaki bir eserin üç farklı çevirisini ele alması ve Kurki'nin modelini teknik metinlerdeki neolojizmler üzerinde denemesi itibariyle önemli bir çalışmadır. Böylelikle modelin, farklı metin türlerindeki ve uzmanlık alanlarındaki neolojizm türlerinin çevirisi alanında incelemesi sağlanarak geçerliliği ve kapsayıcılığı test edilmiştir. Üç farklı çevirmenin çevirilerini incelemekte kullanılan model, farklı çevirmenlerin başvurdukları tekniklerin aynı olup olmadığını gözlemeye olanak

sağlamıştır. Kikare testinden yararlanılarak ortaya çıkartılan veriler özgül olarak her bir çevirmenin başvurduğu çeviri tekniği yüzdesini ve başvurulma sıklığını ortaya koymaktadır. Fumani ve Abdollahpour aynı zamanda çevirmenlerin söz konusu çeviri tekniklerini icra ettiği esnada oluşan farklarını da inceleyerek, Kurki'nin modelindeki altı tekniğin farklı şekillerde uygulandığını ortaya koyar. Araştırma kapsamında incelenen bir diğer soru ise aynı neolojizm çevirisinde farklı çevirmenlerin kullandığı tekniklerin aynı olup olmadığıdır. Bu sorunun cevabının bulunması bizim tez çalışmamızın sonuçlarını tartışmak için kullanılabilecek bir diğer veridir. Zira tüm neolojizmlerin çevirisinde kullanılabilecek tek bir çeviri tekniği olup olmadığı bu çalışma kapsamında cevap bulunabilecek sorulardan biridir. Fumani ve Abdollahpour çalışmalarında çok çeşitli terimlerin incelenmiş olması itibariyle bazı kesin sonuçlara varılamadığını aktarır (Fumani&Abdollahpour, 2017: 50-51). Bu noktada araştırmalarda daha kesin sonuçlara ulaşabilmek için neolojizmlerin sistematik bir inceleme yoluyla gruplandırılarak aktarım durumlarının incelenmesinin daha net sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı anlaşılmıştır.

Kurki'nin çalışmasında Molina ve Albir'den alarak kullanmış olduğu ve sonrasında Fumani ve Abdollahpour tarafından da kullanılan dokuz neolojizm çeviri tekniği ödünç alma, öyküntü, genelleme/soyutlama (generalization), azaltım/redaksiyon (reduction), genişletme (amplification), söylemsel yaratım (discursive creation), yer değiştirme (transposition), çıkarma ve eşanlamlılıktır. Bu tekniklerin ilk yedi tanesi halihazırda Molina ve Albir'in çalışmasında kullanılmış olanlardır. Çıkarma ve eşanlamlılık ise Kurki tarafından eklenmiştir ve Fumani&Abdollahpour'un çalışmasında da bu dokuz teknikten oluşan model kullanılmıştır.

### **2.3.1. Molina ve Albir'in çeviri teknikleri**

Çalışmamızın bu kısmında ele alınacak olan çeviri teknikleri Lucía Molina ve Amparo Hurtado Albir'in 2002 yılında yayımlamış olduğu "Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach" isimli makalesinden alınmıştır. Araştırmacılar Gabriel Garcia Marquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık* adlı eserindeki kültürel ifadelerin Arapçaya çevirilerini inceledikleri esnada kapsamlı bir çeviri teknikleri

derlemesine duyulan ihtiyacı fark etmişlerdir. Tekniklerin adlandırılması esnasında bile ayrıma düşüldüğünü, farklı araştırmacılar tarafından ortaya atılan bazı tekniklerin yalnızca ismen farklılaştığını, esasen aynı içeriğe sahip birbiriyle örtüşen yöntemler olduklarını tespit etmişlerdir. Bu farkındalık da kendilerinden önce ortaya atılan çeviri tekniği derlemelerini Vinay&Darbelnet (1977), Nida (1964), Margot (1979), Vazquez Ayora (1977), Delisle (1993), Newmark (1988) inceleyerek, geçmişe dönük bir çeviri teknikleri incelemesi yaratmalarına olanak sağlamıştır. Araştırmacıların kendilerinden önceki çalışmaları ele alma sebepleri salt eleştiri getirmek değil, eleştiriler sonucunda elde edilen veriler ışığında bütünlüklü ve mevcut sorunlara çözümler getirebilecek yeni bir derleme ortaya koymaktır.

Hurtado ve Albir'in makalesinin ilk kısmında çeviri teknikleri kuramcılarının çalışmaları incelenmiştir. Bu çalışmaların birer özeti verilerek makalenin ilerleyen kısımlarında yapılacak inceleme için zemin hazırlanmıştır. Bu açıklayıcı anlatım sayesinde Hurtado ve Albir'in yapmış olduğu eleştirileri başka bir kaynağa ihtiyaç duymaksızın gözlemlemek mümkün olmuştur.

Hurtado ve Albir makalelerinde kendilerinden önce öne sürülen önerilere terminolojik karmaşa, çeviri yöntem ve sonucunun karıştırılması ve dil çifti ile metin çifti odaklı değerlendirme bağlamı olmak üzere üç ana açıdan eleştirilerini sunmuşlardır. Terminolojik karmaşa başlığı altında öne sürdükleri sorunlar, temelde çeviri tekniği, stratejisi ve yöntemi gibi tanımların bile birbirlerinin yerine kullanıldığıdır. Araştırmacılar bu terimlerin benimsenme gerekçeleri açıkça ortaya konmadıkça mevcut terim karmaşasını arttırdığını aktarmaktadır. Bu sebeple Molina&Albir üst başlıklardan başlayarak terimlerin hepsini kısaca incelemişlerdir. Kendi çalışmalarındaki sınıflandırmada teknik sözcüğünü tercih etmelerini de şöyle gerekçelendirmektedirler:

“[çeviri] teknikleri, ortaya çıkan sonucu betimler ve uygulanmış birçok çeviri çözümünü sınıflandırmak için kullanılabilir. Stratejilerse çevirmenlerin tüm çeviri süreci boyunca karşılaştıkları sorunları çözmek adına kullandıkları mekanizmalarla ilgilidir [...] Bu yüzden de

[tekniklerin] stratejilerden ayırt edilmesi gerekmektedir. Bizim önerimiz çeviri teknikleri ifadesinin kullanılmasıdır (Hurtado&Albir, 2002: 11). “

Bir diğer eleştiri olan çeviri süreci ve sonucunun karıştırılması başlığı altında ise o zamana kadar ortaya atılan sınıflandırmalarda çeviri sürecinde başvurulmuş yöntemin değil, çeviri sonucunun incelenmesiyle tahmin yoluna gidilmiş olmasına değinilir. Bu aşamada araştırmacıları yanılttığı düşünülen nokta yalnızca erek ifadenin incelenmesiyle kullanılan çeviri yöntemi hakkında çıkarımlarda bulunulmuş olmasıdır. Kısacası çeviride karşılaşılan sorunların nasıl çözülmüş olduğu ile çözüm önerileri arasında ayırım yapılmıyor olması eleştirilmektedir. Niska'nın (1998) da belirttiği üzere çevirmenler tarafından benimsenen teknik ne olursa olsun, o tekniğin icrasında yine ortaya birtakım farklar çıkmakta ve bazı çeviri tekniği çalışmaları bu durumu göz ardı etmektedir.

Son olarak Vinay ve Darbelnet'in çalışmasına (1977) yönelik olarak öne sürmüş oldukları dil ve metin çifti bağlamındaki soruna dikkat çeken araştırmacılar, bağlamdan kopuk bir biçimde sözcük bazında yapılan incelemelerin karşılaştırmalı dilbilime dair bir fenomeni ortaya çıkartacağıının altını çizerler.

Yeni bir derleme öne sürmelerini bu gerekçeler üzerinde temellendiren Molina ve Albir, aslında geçmişe dönük olarak yapmış oldukları incelemeler sayesinde çeviri teknikleri alanındaki muğlaklık yaratan yaklaşımları tespit ederek daha bütünlüklü bir derleme yaratma yoluna gitmişlerdir. Örneğin makalelerinde öne sürdükleri on sekiz çeviri tekniğinin açıklamalarında örtüşme ve çift isimlendirme durumunu saf dışı bırakabilmek adına, kendi çalışmalarındaki tekniklerin isimlerini başka kuramcılarının araştırmalarında yer alan isimlerle birlikte vermişlerdir. Yine aynı açıdan bakıldığında araştırmacıların tekniklerini adlandırırken birçok kuramcının benimsemiş olduğu adlandırmaları mümkün olduğunca kullanarak yeni bir kavram ortaya atmamaya gayret ettiği gözlemlenmektedir.

Çalışmamızın bir sonraki kısmında araştırmacıların belirlemiş olduğu çeviri teknikleri açıklanacaktır. Hurtado ve Albir'in makalesinin henüz Türkçe çevirisi olmaması itibarıyla Mine Yazıcı'nın *Yazılı Çeviri Edinci* isimli kitabındaki çeviri

teknikleri karşılıkları kullanılmış, Türkçede karşılığı bulunmayan diğer teknikler için ise varsa çeviribilim terminolojisinde karşılaşılan terimlerden faydalanılarak mümkün olan en sade karşılık üretilmeye çalışılmıştır. Anlam karmaşasına yol açmamak için Hurtado ve Albir'in makalesindeki orijinal teknik isimleri de parantez içinde belirtilmiştir.

### ***Uyarlama (Adaptation)***

Hurtado ve Albir bu kavramın Vinay ve Darbelnet'in uyarlama ve Margot'un kültürel eşdeğerlik kavramlarına denk düştüğünü söylemektedir (Hurtado&Albir, 2002: 13). Kaynak metindeki bir ifadeyi erek kültürdeki eşdeğeriyle değiştirerek çeviri işlemini gerçekleştirdiğimizde uyarlama tekniğini uygulamış oluruz. Mine Yazıcı da bu kavramdan söz ederken uyarlamanın “erek kültürün özelliklerini göz önünde bulundurarak çevirme, kimi durumlarda yeniden yazma” olarak açıklanabileceğini aktarır (Yazıcı, 2007: 37). Uyarlama tekniği yalnızca kültürel anlamda değil, aynı zamanda kronolojik, sınıfsal veya ideolojik açıdan da gerçekleştirilebilir (Yazıcı, 2007:37).

### ***Genişletme (amplification)***

Çeviri esnasında kaynak dilde bulunmayan bir sözcüğün erek dile eklenmesi genişletme olarak adlandırılmaktadır. Molina ve Albir bu tekniğin tanımını verirken dipnot kullanımı ile ek bilgi verilmesinin de genişletme teknikleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini aktarır (Molina&Albir, 2002: 510).

### ***Ödünçleme (borrowing)***

Mine Yazıcı *Yazılı Çeviri Edinci* isimli eserinde “borrowing” kavramına karşılık olarak ödünçleme tanımını uygun görmüş, hatta bu terimi de doğrudan aktarım ve öyküntü (calque) olmak üzere iki alt başlığa ayırmıştır (bkz. Yazıcı, 2007: 32). Ödünçleme kaynak ifadenin doğrudan ya da “erek dilin sesletim kurallarına uygun olarak aynen aktarılması” olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı, 2007: 32). Yazıcı'nın ödünçleme tanımına benzer bir biçimde Molina ve Albir'de ödünçlemeyi “bir sözcüğün başka bir dilden doğrudan alınması” olarak ifade etmektedir (Molina&Albir, 2002: 499). Örneğin İngilizcede yer

alan “transcription” sözcüğünün Türkçeye “transkripsyon” olarak aktarılması ödünçleme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiş bir çeviridir.

### ***Öyküntü (calque)***

Öyküntü kaynak dildeki sözcüğün ya da söz öbeğinin birebir çevrilerek aktarılması anlamına gelir. Örneğin Türkçedeki “hafıza kartı” eşdizimi İngilizcedeki “memory card” eşdiziminin birebir aktarılmış yani öyküntü tekniği ile çevrilmiş halidir.

### ***Telafi (compensation)***

Molina ve Albir telafi tekniğini “kaynak metinde yer alan bilgi ögesi, biçimsel etki gibi farklılıkların hedef metinde aynı biçimde yansıtılamaması itibariyle kaynak metnin farklı bir yerinde aktarılması” olarak açıklamaktadır (Molina&Albir, 2002: 510). Kaynak metinde yer alan bir dilsel ögenin erek metinde yer alamadığı durumlar mevcuttur. Örneğin eski İngilizce’de bulunan “thou” gibi sözcüklerin Türkçede herhangi bir karşılığı bulunmamaktadır. Yazar bu tekniğin uygulanmasını açıklarken sen ve siz ayrımı bulunmayan dile bir metni çevirirken tırnak işareti ve koyu yazım yoluyla telafi tekniğinin icra edilebileceğinden söz etmektedir (Yazıcı, 2007: 33). Özet olarak telafi tekniği dilsel olarak mümkün olmayan bir aktarımın, farklı ekleme ve müdahaleler yoluyla metne uygulanmasıdır.

### ***Betimleme (description)***

Betimleme tekniği söz konusu dilsel ögenin işlevinin ya da kendisinin tariflenmesi yoluyla gerçekleştirilir. Molina ve Albir yazmış oldukları makalede bu tekniğe örnek olarak İtalyanca “panettone” sözcüğünün “yılbaşından önce yenilen İtalyan keki” olarak aktarılmasını vermektedir (bkz. Molina&Albir, 2002: 510).

### ***Söylemsel yaratım (discursive creation)***

Söylemsel yaratım aslında kaynak dilin, ilk bakışta içerdiğini düşünmediğimiz bir anlamın erek dile aktarılması olarak açıklanabilir. Molina ve Albir’e göre bu teknik geçici bir eşdeğerlik yaratmak için bağlamdan koparak yeni bir karşılık kullanmaya denk

düşmektedir (Molina&Albir, 2002: 510). Bu teknikten özellikle film isimlerinin çevirisinde sık sık faydalanıldığı görülür.

### ***Yerleşmiş eşdeğer (established equivalent)***

Bu teknik erek dilin sözlüklerinde yer alan ya da günlük hayatta kullanılan bir karşılığın kullanılması olarak özetlenebilir. Kolaylıkla erek karşılığını bulabildiğimiz ifadeler kabul görmüş, yerleşik eşdeğer karşılıklardır. Molina ve Albir'in bu kategorisi Vinay ve Darbelnet'in eşdeğerlik ve sözcüğü sözcüğüne çeviri tanımlarına denk düşmektedir (bkz. Molina&Albir, 2002: 510).

### ***Genelleme (Generalization)***

Genelleme tanımı, Yazıcı tarafından üstanlamlı/ altanlamlı olarak belirtilen çeviri tekniklerine denk düşmektedir (Yazıcı, 2007: 32). Molina ve Albir de kendi çalışmalarında genelleme kavramını Yazıcının ikiliğine benzer bir biçimde “particularisation” ile anar (bkz. Molina&Albir, 2002:510). Tekniğin açıklaması olarak ise kaynak dildeki dilsel ögenin erek dilde genellenerek aktarılması olduğunu belirtirler (Molina&Albir, 2002: 510). Örneğin, Türkçedeki sandalye, tabure, oturak, iskemle sözcüklerinin İngilizceye “chair” olarak çevrilmesi genelleme tekniğinin kullanımına bir örnektir.

### ***Dilbilimsel genişletme***

Dilbilimsel genişletme hedef metnin oluşturulması esnasında birtakım dilsel eklemelerin yapılmasıdır. Molina ve Albir bu tekniğin sıklıkla ardıl çeviri ve dublaj çevirisi esnasında kullanıldığını aktarır (Molina&Albir, 2002: 510). Dilbilimsel genişletme dilbilimsel özetlemenin tam aksidir. Kaynak metinde daha sade ya da daha az sözlükbirimle aktarılan ifade için erek metinde daha uzun ya da betimleyici bir karşılık kullanılması dilbilimsel genişletme örneğidir.

### ***Dilbilimsel özetleme***

Molina ve Albir bu tekniğin genellikle simültane tercüme etkinliklerinde, alt yazı çevirisinde kullanılan bir teknik olduğunun altını çizmektedir (bkz. Molina&Albir, 2002:

510). Dilbilimsel tekniği basitçe hedef metinde yer alan dilbilimsel elementleri sentezleme işlemidir. Örneğin İngilizce “Yes, so what?” ifadesinin “Ee?” olarak Türkçeye aktarılması bir dilbilimsel özetleme örneğidir.

### ***Sözcüğü sözcüğüne çeviri***

Sözcüğü sözcüğüne çeviri tekniği erek ifadenin sözcüğü sözcüğüne çevrilerek erek dile aktarılmasıdır. Molina ve Albir’in kullandığı bağlamda ise bu teknik Vinay ve Darbelnet’in tanımının aksine bir kaynak dildeki bir sözcüğün erek dildeki karşılığı ile değiştirilmesi anlamına gelmez. Örneğin bir sözcüğün birebir anlamı olmasa da kabul görmüş bir karşılığının kullanılması da sözcüğü sözcüğüne çeviri tekniği olarak değerlendirilir. Biçimin işlev ve anlamla örtüşmesi bu teknikte ön plana çıkmaktadır. (bkz. Molina&Albir, 2002: 510)

### ***Değiştirme (modulation)***

Değiştirme tekniği kaynak metnin bakış açısı, odak ya da bilişsel teoriler bağlamında değişime uğrayarak aktarılmasıdır. Molina ve Albir örnek olarak “çocuğun olacak” karşılığı yerine “baba oluyorsun.” karşılığının kullanılmasını bu tekniğin uygulanması olarak örneklemektedirler. (Molina&Albir, 2002: 510)

### ***Özelleştirme (particularisation)***

Özelleştirme tekniği daraltmanın tam aksi olup daha genel olarak kullanılmış kaynak dildeki ifadenin erek dile özelleştirilerek aktarılmasıdır. Bu teknik kaynak kültürdeki ifadenin dilsel alt kategorilerinden birinin seçilerek kullanılmasıyla icra edilmektedir.

### ***Daraltma/Redüksiyon (reduction)***

Molina ve Albir çalışmalarında bu teknikten Newmark’ın açıklama olarak bahsettiğini söyler. Molia&Albir’e göre azaltım, genişletmenin (amplification) tam aksidir (Molina&Albir, 2002: 510). Örneğin kaynak metinde bulunan “oruç tutulan ay” örneğinin Arapçaya çevrilirken “Ramazan” olarak aktarılması bir azaltım tekniğidir

(Molina&Albir, 2002: 510). Azaltım uygulayan bir çevirmenin kaynak dildeki örneği aktarırken öge sayısında azalmaya gittiği gözlenebilir.

### ***İkame (substitution)***

Dilbilimsel öğelerin dil dışı (paralinguistic) unsurlarla değiştirilmesini ya da tam aksi yönde bir yer değiştirmeyi kapsayan bu teknik kültürlere özgü durumlarda karşımıza çıkabilir (Molina&Albir, 2002: 511). Örneğin Uzak Doğulu bir kimsenin avuç içlerini göğüs hizasında birleştirerek hafifçe öne doğru eğilmesi teşekkür ederim olarak çevrilebilir.

### ***Yer değiştirme (transposition)***

Yazıcı bu kavramdan “tümcenin dil bilgisel olarak farklı bir şekilde yeniden düzenlenmesi” olarak söz eder (Yazıcı, 2007: 35) Fakat Molina ve Albir yer değiştirme kavramını sözcük sınıfının ya da konseptinin değiştirilmesi yoluyla uygulanan bu tekniği sözcüğün dil bilgisel sınıfının değiştirilmesi olarak bahsetmektedir (Molina&Albir, 2002: 511). Örneğin bir sıfat yerine isim, isim yerine eylem kullanılması çeviride yer değiştirme olarak adlandırılır. Bazı durumlarda, bu değişim iki ögenin birbiriyle yer değiştirmesi şeklinde gözleniyorsa bu durum çapraz yer değiştirme olarak adlandırılır (Molina&Albir, 2002: 511).

### ***Çeşitleme (variation)***

Bu teknik ise dilbilimsel etkiler gösteren tonlama, jestler, üslup, yöresel ağız, sınıfsal ifade gibi unsurların çevrilmesi ya da çocuklar için yapılan uyarlamalarda uygulanmasıdır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### FEMİNİST BİR ÜSTOPYA: DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ

Çalışmamız kapsamında Margaret Atwood'un *The Handmaid's Tale* isimli eseri incelenecektir. Kaynak metin incelemesi için Houghton Mifflin Company'nin 1986 yılında yayımlamış olduğu 331 sayfalık basım kullanılmıştır.

Türkçeye “Damızlık Kızın Öyküsü” olarak aktarılan eserin çevirmenleri Sevinç Altınçekiç ve Özcan Kabakçıoğlu'dur. Tez çalışması kapsamında incelenecek olan eserin ilk basımı Ağustos 1985'te Afa Yayınları tarafından yapılmıştır. İkinci basım ise 2017 yılında Doğan Kitap tarafından gerçekleştirilmiştir.

#### 3.1. Bir Neolojizm Olarak Üstopya Kavramı

Atwood'un *The Handmaid's Tale* adlı eserinin seçilmesinin başlıca sebebi, çevirisi incelenecek olan neolojizmlerin eserde sıkça kullanılmasından ileri gelmektedir. Atwood'un tarzını en iyi yansıttığı eserlerden olan *The Handmaid's Tale* adlı eserini üstopya olarak tanımlar. Üstopya tanımının kendisi de karma yöntemi ile oluşturulmuş bir neolojizmdir. Atwood, ütopya ve distopya sözcüklerini birleştirerek üstopya sözcüğünü elde eder ve iki türün de özelliklerini içeren eserleri, kapsayıcı bir üst başlık altında sınıflandırır.

Üstopya kavramından ilk kez The Guardian'daki “The Road to Utopia” başlıklı yazısında bahseden Atwood, bu kavramı ortaya atma sebebini “kusursuz toplum ve onun tam aksini birleştirdim çünkü bence her biri diğerini örtük bir biçimde içeriyor” diyerek açıklamaktadır (Atwood, 2015). Üstopya kavramının hem mekânsal hem de ruhsal durumuna bağlı olan izini süren Atwood, yüzeysel olarak incelendiğinde ütopya ve karşı ütopyaların taban tabana zıt özelliklere sahip olduklarını aktarır. Ancak metin türleri ile metinler arasındaki ilişkiyi incelerken “yüzeyi biraz kazı[dığımızda] (...) her ütopyanın bir ters ütopya, her ters ütopyanın bir ütopya sakladığını” görebileceğimizi söyler (Atwood, a.e :85).

Kavramı mekân, duygu durumu ve kıyafetler gibi temeller üzerine oturtan Atwood'un bu kavramı feminist kuramcılar tarafından da tartışılmaktadır. Lacey'e göre, (...) üstopyacı bir bakış, ikiliklerin ötesinde olanı görmemize olanak sağlar. (Lacey, 2014 akt: Susanna Rokka). Üstopyalar hem gerçekte var olan hem de gerçek anlamı dışında kullanılan ifadelerle sık sık rastlanan metinlerdir (bkz. Atwood, 2015). Atwood, üstopya kavramını ortaya atmasını birçok farklı ütopya ve distopyadan alıntı ve örneklerle açıklayarak kavramını gerekçelendirmektedir (bkz. Atwood, 2015). Çalışmamız kapsamında ise eserin üstopya niteliğinin getirdiği en büyük güçlüklerden biri karşılaşılan ifadelerin gerçek hayatta çok kullanılmayan fakat var olan sözcükler olmasıdır. Bu sözcüklerin kurmacaymış gibi gösterilmesi ya da algılanması ile çevirmenler için yanıltıcı olma ihtimalini doğurur. Sözde-neolojizmler doğrudan sözlükte karşımıza çıkmayan ifadeler olduğu için anlam aktarımında güçlük yaratabilmektedir.

Tür tanımının getirmiş olduğu güçlüklerden bir diğeri ise özellikle bilimkurgu metinlerdeki sözcük bütüncesinin gündelik hayatımızda bulunmayan hayali kavramları sıklıkla içermesinden ileri gelmektedir. Bu sözcükler erek dile aktarılırken halihazırda dilde bulunan bir sözcüğün yan anlamı kullanılabilir ya da farklı bir bağlamda kullanıldıkları için gösterilenler değişebilir. Bu durum da çevirmenin işini zorlaştırmış olur. Teknik değil edebi dizgede yer alan eserler oldukları için bilimkurgu eserlerindeki neolojizmlerin çevirisi çevirmenler için zor bir uğraş halini alır. Çünkü edebi metinlerdeki neolojizmlerin teknik metinlerdeki aksine; terimce, sözlük ya da koşut metin yardımıyla anlamlandırılması mümkün değildir. Üstopya kavramı feminist söylemin tartışıldığı bölümde ayrıntılı bir şekilde tekrar ele alınacaktır.

### **3.2. *Damızlık Kızın Öyküsü'nün Çevirmenleri***

Çalışmamız kapsamında Nisan 2017 tarihli Doğan Kitap dijital formatı kullanılmıştır. Sevinç Altınçekiç ve Özcan Kabakçıoğlu çevirisinin Türkçede iki farklı baskısı bulunmaktadır. *Damızlık Kızın Öyküsü* ilk olarak Afa Yayınları tarafından 1985 yılında yayımlanmış ve 2017 yılında Doğan Kitap tarafından yeniden basılmıştır.

1964 yılında İstanbul’da doğan Sevinç Altınçekiç, çocukluğunu Almanya’da geçirmiştir. 1980 yılında Türkiye’ye geri dönen Altınçekiç İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. İlk çevirisi 1984 yılında Özcan Kabakçioğlu ile gerçekleştirmiş oldukları *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı eserdir. Günümüzde de Almanca ve İngilizceden çeviriler yapmaya devam eden çevirmenin Türkçede yayımlanmış birçok çevirisi bulunmaktadır.

1964 Balıkesir doğumlu Özcan Kabakçioğlu ise *Damızlık Kızın Öyküsü*nün diğer çevirmenidir. Kendisi de yine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunudur. Kabakçioğlu 1992 yılında Yurdanur Salman’ın çıkardığı Kuram dergisinin yayın kuruluna kabul edilerek burada beş yıl boyunca çevirmenlik, editörlük ve genel yayın yönetmeni yardımcılığı yapmıştır. Lisans eğitimi boyunca tanışma şansı yakaladığı Akşit Göktürk ve Yurdanur Salman gibi isimler, çeviri anlayışının gelişmesinde etkili olmuştur.

### **3.3. Çizgi Roman ve Görsel Sanatlar Uyarlamaları**

*Damızlık Kızın Öyküsü*’nün ilk ekran uyarlaması 1990 yılında yönetmenliğini Völker Schlöndorff’ün yapmış olduğu “The Handmaids Tale” isimli sinema filmidir. Çekildiği dönemde izleyicilerin beğenisini pek de kazanamayan bu uyarlamadan 27 yıl sonra Netflix kitapla aynı adı taşıyan bir dizi yapar ve yapım çok sayıda ödül sahibi olur. Tez çalışmasının sürdüğü dönemde halen devam eden dizi BluTV isimli platformda yayın hayatına devam etmektedir.

Görsel sanatlar alanındaki bir diğer uyarlama ise opera dalında yapılmıştır. Danimarkalı Poul Ruders’in yönetmenliğinde 2000 yılında sahneye konan eserin CD kaydı iki dalda Grammy Ödülü’ne aday gösterilmiştir. Eserin bestecisi Ruders, 2002 yılında Cannes Classical Award’ın yaşayan en iyi besteci ödülüne layık görülmüştür.

*Damızlık Kızın Öyküsü* Renée Nault tarafından 2019 yılında resimlenerek eseri çizgi roman haline getirmiştir. Bu eser de Türkçeye yine Sevinç Altınçekiç tarafından çevrilerek Doğan Kitap tarafından basılmıştır.

Eserin özellikle diziye uyarlanması ardından artan popülaritesi internet ortamında birçok veriye erişimi kolaylaştırmıştır. Örneğin *The Handmaid's Tale*'de yer alan ifadeleri içeren birçok terimce mevcuttur ve bu terimler çalışmamız için verimli birer ikincil kaynak niteliği teşkil etmektedirler.

### 3.4. Margaret Atwood ve *Damızlık Kızın Öyküsü*

1939 Kanada doğumlu olan Margaret Atwood'un günümüzde kırk beş ülkede yayımlanmış elliden fazla roman, şiir kitabı, kısa hikâye, eleştiri ve makalesi bulunmaktadır. Lisans eğitimini Toronto Üniversitesi'nde, İngiliz Edebiyatı üzerine Yüksek Lisansını Radcliff College'de tamamlamıştır.

*Ademden Önceki Yaşam* (1979), *Damızlık Kızın Öyküsü* (1985), *Kedi Gözü*, *Nam-ı Diğer Grace* (1996), *Kör Suikastçi* (2000), *Antilop ve Flurya* (2003), *Penelopia* (2005), *Tufan Zamanı* (2009) başta olmak üzere Türkçeye çevrilmiş birçok eseri bulunmaktadır. Edebi olmayan eserleri arasında yer alan, Türkçe çevirisi henüz bulunmayan *In Other Worlds: SF and the Human Imagination* (2011) adlı kitabında ilk kez bilimkurgu edebiyatı ile kendi ilişkisine dair yorumlar yapar. Atwood kitabında (2011), kendi yapıtlarını tanımlarken de başvurduğu spekülâtif kurgu kavramından söz eder. Bu türün tanımını Ursula K. Le Guin ile 2010 yılında yapmış olduğu bir tartışma ile açıklar:

“Ursula Le Guin'in [...] “bilimkurgu” diyerek aslında kastettiği şeyin “spekülâtif kurgu” olduğunu fark ettim. “Spekülâtif kurgu” gerçekte olabilecek şeylerdir. Gerçek olamayacak şeyleri Guin “fantezi” olarak sınıflandırır.”

Atwood'a göre spekülâtif kurgu “insan toplulukları ve ister daha iyi ister daha kötü olsun, bu toplulukların gelecekteki formları”nı anlatmaktadır (Atwood, 2011). Yukarıda da bahsedildiği gibi Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü*'nü de spekülâtif kurgu şemsiyesi altında incelediği bir edebi tür olan ütopya olarak nitelemektedir. Geleneksel edebiyat tanımlarına farklı yaklaşımları bulunan Atwood, kendi eserlerinin tür tanımı üzerine sık sık çeşitli yazılar kaleme alır. Zaten yazar kimliğine ek olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada başta olmak üzere birçok farklı üniversitede ders vermiştir. Eserlerinde

genellikle cinsiyet eşitsizlikleri, ekoloji gibi sosyal konuları ele alan Atwood'un bu özelliği 2016'da kendisine Pen Edebiyat ödülünü kazandırır.

En bilinen eserlerinden olan *Damızlık Kızın Öyküsü* bilinmeyen bir gelecekte eskiden Amerika Birleşik Devletleri olduğunu bildiğimiz Gilead olarak adlandırılan bir evrende geçmektedir. Amerikan başkanına karşı yapılan suikastın ardından askeriye yönetime el koymuştur. Bu yeni düzenle beraber kadınların hak ve sorumlulukları tekrar belirlenlenmiş, servet edinme, eğitim, çalışma gibi temel haklardan mahrum bırakılmışlardır. Kadınların okumasına, yaptıkları iş karşılığında para kazanmalarına izin verilmez. Bir kadın kısır veya çok yaşlıysa, eşcinselse, muhalifse, kürtaj yanlıysa, beyaz değilse ya da dini inancı farklıysa zehirli atıkların temizlenmesi işiyle cezalandırılır.

Bu evrendeki kadınlar görevleri ve işlevlerine göre Damızlık Kız (Handmaid), Martha (Martha), Eş (Wife), Ekonokadın (Econowoman) ve Teyze (Aunt) gibi birçok sınıfa ayrılmış durumdadır. Esere adını veren Damızlık Kızlar, evrendeki komutan unvanına sahip erkeklerin çocuk sahibi olabilmeleri adına görevlendirilmiş kişilerdir. Eserin anlatıcısı konumunda da yine bir Damızlık Kız bulunmaktadır ve bütün roman aslında onun anlatmakta olduğu bir öyküden ibarettir.

Eserdeki erkekler de Komutanlar, Gözler, Melekler ve Koruyucular gibi yine kendi içerisinde bir hiyerarşiye tabi olan sınıflar dahilinde yaşamaktadırlar. Dini ve siyasi düzenin, sorumluluk ve haklarını keskin çizgilerle belirlemiş olduğu bu kişiler, Gilead'daki düzenin sorunsuzca yürümesi için çalışmaktadırlar. Damızlık Kızların her biri Kırmızı Merkez adı verilen bir yerde eğitildikten sonra belirli komutanlara atanır. Atandıkları evlerde varlıklarını çok hissettirmeden yaşamaları ve Komutan ve Eş'e bir çocuk sahibi olmaları için kuluçkalık etmeleri beklenir. Eserin anlatıcısı Offred, Damızlık Kız olarak Komutan Fred'in evine atanır. Buradan da anlaşılabilir üzere kadınların isimleri bile atandığı ailenin komutanlarına göre belirlenmektedir. "Offred" yani "of Fred" Türkçede Fred'inki, Fred'e ait olan şeklinde aktarılabilir.

Offred'in atandığı ailedeki Eş olan Serena Joy aslında Gilead'ın kurulmasından önce feminist bir yazardır. Bir çocuğa sahip olmayı istese de evrendeki birçok kadın gibi

radioaktif kirlenme ve diğer tahribatların sonucunda Serena Joy kısır olmuştur ve bebek sahibi olması için Offred'in Komutandan hamile kalması gerekmektedir. Bütün denemelerine rağmen Offred gebe kalamaz çünkü muhtemelen Komutan da kısırdır. Bu gerçeği tahmine den Serena Joy, Offred'i evin şoförü ve bahçıvanı Nick ile birlikte olmaya zorlar. Böylelikle Offred gebe kalarak aileye bir çocuk verebilecektir. Offred'in birlikte yürüyüş yaptığı arkadaşlarından Ofglen, Gilead'a karşı bir ayaklanma olan "M'aidez"den bahsederek Offred'e casusluk teklif eder. Bu esnada Joy, Offred'i hırsızlıkla suçlayınca Offred intihar etmeyi düşünmeye başlar. Zira bir Eş'e karşı Damızlık Kızın sözü dinlenmeyeceğinden Offred ne yaparsa yapsın cezalandırılacaktır. Offred bütün bu gerginliklerden siyah bir minibüsle kaçarak kurtulur. Eserin sonunda Offred'in teybe almış olduğu anlatıları bulan ve burada anlatılanlarla ilgili bilimsel bir çalışma yapan bir bilim insanının sunumundan, Gilead cumhuriyetinin yıkılmış olduğunu anlarız.

### 3.5. Feminist Söylem ve Üstopik Unsurlar

Damızlık Kızın Öyküsü anlatıcının kendisinin kadın olması itibariyle anlatıbilim açısından bakıldığında azınlık bir karakterin sesini duyurmaktadır. Fakat bu anlatıcı dahil romandaki bütün karakterler sistemin inşa etmiş olduğu hegemonik dili kullanmaktadır. Dolayısıyla hem hegemonik söylemin hem de kadın perspektifinin romanda gözlenmekte olduğu görülecektir.

İncil'in Yaratılış 30:1 bölümünde, "Rahel Yakup'a çocuk doğuramayınca, ablasını kıskanmaya başladı. Yakup'a, "Bana çocuk ver, yoksa öleceğim" dedi. Yakup Rahel'e öfkeleni. "Çocuk sahibi olmanı Tanrı engelliyor. Ben Tanrı değilim ki" diye karşılık verdi. Rahel, "İşte cariyem Bilha" dedi. "Onunla yat, benim için çocuk doğursun, ben de aile kurayım." denilmektedir. Margaret Atwood, eserinin ana iskeletini İncil'de karşılaştığı bu olay üzerine kurmuştur. Atwood, kutsal metinlerden günümüze değişmeden gelen kadına dair bakış açısına bir eleştiri sunduğu söylenebilir. Bilha örneğinde olduğu gibi, günümüzde de kadınlar soyun devam etmesi ve ev içi işlerin yapılması için ihtiyaç duyulan nesneler olarak görülürler. Ücretsiz ev içi emekleri, sosyal hakları ve genel refahları görmezden gelir. Nitekim *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde de

soyun devamı ve ev içi işlerin sorumluluğu Teyzeler, Damızlık Kızlar ve Martha'lara bağlıdır ve bu üç iş tanımında da yalnızca kadınlar görev alır. Erkekler, gerçek dünyadaki toplumsal cinsiyet normlarına benzer bir biçimde ev dışı sorumluluklar almaktadır. Yönetim, idare ve bu hizmetlerin işleyişinde şoför, bahçıvan, memur, güvenlik görevlisi gibi görevlerde çalışırlar. Bu sebeple en belirgin temalardan biri olarak karşımıza toplumsal cinsiyet normları çıkar. Kadın bedenlerinin araçsallaştırılması aracılığıyla bu tema derinlemesine incelenebilir. Bedenlerin araç olarak kullanılması ifadesi ile kastedilen, kadın bedenlerinin ve emeklerinin kullanılarak soyun devamlılığını sağlama düşüncesini işaret etmektir. Birer hizmetçi gibi görülen Damızlık Kızlar'ın, beslenmelerine, rutin jinekolojik muayenelerine, günlük yürüyüş egzersizlerine titizlikle yaklaşılmaktadır. Çünkü bu önem bir Damızlık Kız olarak kişinin kendisine değil, doğurganlık aracı olan bedenine atfedilmektedir. Offred ve tüm diğer Damızlık Kızlar nemlendirici kullanmaya o kadar ihtiyaç duymaktadır ki; yemekte verilen tereyağı paketlerini saklayıp yüzlerine sürerler. Ancak bir Damızlık Kızlar kişisel bakım ürünlerine sahip olamazlar çünkü nemlendiricilerin doğurganlıklarına yani araç niteliklerine hiçbir etkisi bulunmamaktadır. Kadın bedenlerinin araç olarak görülmesine dair dilsel bir örnek ise Damızlık Kızlar'dan bahsedilirken kullanılan "ulusal kaynak" ifadesidir. Gilead Cumhuriyetinin devamlılığı için Damızlık Kızlar'ın doğuracağı bebeklere ihtiyaç vardır ve bu bebeklerin yegâne üretim kaynağı da Damızlık Kızlardır. Birer kuluçka makinesi gibi görülen bu kadınlara dair yaklaşım, günümüzdeki devletlerin kürtaj politikalarına ve kadınların mümkün olan en çok çocuğu doğurmasına dair yaklaşımlarını akla getirmektedir. Gilead evreninde yaşananları benzer şekilde yorumlayan onlarca kadın, Amerika Birleşik Devletleri eski devlet başkanı Mike Pence 23 Temmuz 2018'de Philadelphia'yı ziyaret ettiğinde, onu Damızlık Kız kostümleri ile karşılar. Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Birleşik Krallık, İrlanda gibi birçok ülkede, özellikle hükümetlerin cinsiyetçi yaptırımlarını protesto etmek için *Damızlık Kız* kostümleriyle yapılan protestolar hızla yayılır. Kadınlar; kürtaj yasakları, bedenleri üzerinde otoritelerin aldığı kararlar, kadın cinayetlerine kayıtsız kalınması gibi birçok cinsiyetçi tutum sebebiyle bir üstopyanın içerisinde yaşadıklarını düşünmektedirler. Kadınlar için

“*Damızlık Kızın Öyküsü*”nün geçtiği mekân kurgusal olmaktan epey uzaktır. Bu açıdan bakıldığında cinsiyetçi politikalar uygulayan hükümetlerin bulunduğu her yerin kadınlar için birer Gilead olduğu yorumu yapılabilir. Atwood, eserindeki kostümlerin protestolarda kullanılmasından son derece memnundur, Damızlık Kız kostümlerini dahiyane bir protesto sembolü olarak betimlemektedir.

Atwood’un eserinde belirgin bir biçimde karşımıza çıkan temalardan bir diğeri ise ekolojik tahribattır. Damızlık Kızların sağlıklı yumurtaları son derece değerlidir zira Gilead’daki kadın ve erkeklerin çoğu radyasyon gibi çeşitli çevresel unsurlar sebebiyle kısırdır. Yaşanan ekolojik tahribat sonrasında yumurtaları hala çalışan ya da sağlıklı sperm üretebilen çok az kişi vardır. Bazı Komutanların da kısır olduğu gizli kapaklı da olsa sürekli dile getirilir, hatta Serena Joy bu ihtimali değerlendirerek Offred’i Nick ile beraber olmaya ikna eder.

Yaşanan ekolojik tahribatın bir diğeri sonucu da tüketim malzemelerinde gözlenmektedir. Kahve, sigara, alkol hatta portakal gibi gıda maddelerine bile erişimde güçlük yaşanır. Örneğin alışveriş için her eve belirli sayıda malzemenin alımına olanak sağlayan kuponlar dağıtılmaktadır. Gerek savaşlar nedeniyle yolların kapanması gerekse artık toprağın eskisi kadar verimli olmaması Gilead evrenindeki tüketim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Kahve ve alkol gibi bazı malzemeler yalnızca yüksek rütbeli kimselerin evinde bulunur. Ekolojik olmayan elektrikli aletler gibi birçok araç yok denecek kadar azdır. Gilead geleceği betimlemesine rağmen bu tür teknolojik araç ve gereçlerin yokluğu itibarıyla geçmişini anımsatmaktadır.

Bir diğeri yandan cezalandırılan insanların zehirli atıkları temizlemek üzere “Koloniler” adı verilen birliklere gönderildiği bilinmektedir. Zehirli atıkların temizlenmesinde görevli olan kişilerin akıbeti bilinmemekle beraber hızla sağlıklarını kaybettikleri anlaşılmaktadır. Bu veriler ışığında Gilead’da yaşayan insanların hem geçmişte doğaya verdikleri zararları telafi etmeye çalıştığı, hem de azami tüketim ile olası zararları önlemeye çalıştığı söylenebilir.

Gilead'daki doğa tahrip edildiği için kıyafetlerin üretildiği kumaşlar halihazırda var olan materyallerin yeniden değerlendirilmesi ya da onarılmasıyla elde edilmektedir. Atwood'un kıyafetler üzerinde yaptığı bu vurgu, tüketime yönelik bir ekolojik eleştiri niteliği taşımaktadır. Gittikçe artan ihtiyaç dışı kıyafet alışverişi kaynakları gereksiz yere tüketerek çevreye zarar vermektedir. Atwood eserlerindeki kostüm seçimi ve kostümlerin kullanılma biçimiyle toplumsal bir eleştiri daha sunmaktadır. Yazmış olduğu üstopyalarda kostüm kullanımıyla özellikle kadın bedenini erotize etmekten ya da nesneleştirmekten kaçınmış, kıyafetleri birer eleştiri aracı olarak kullanmıştır.

Yukarıda tartışmaya açtığımız veriler üzerinden eserin üstopya tanımını tartışacak olursak öncelikle *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde, bir distopyada karşılaşmaya alışık olmadığımız sıklıkta umut kavramı ile karşılaştığımızdan bahsedebiliriz. Offred, Damızlık Kızların tereyağını nemlendirici olarak kullanmasından söz ederken:

“Bunu yaptığımız sürece, yani tenimizi yumuşak tutmak için yağlandığımız sürece, bir gün dışarı çıkabileceğimize, bize tekrar, aşkla ya da arzuyla, dokunulacağına inanmayı sürdürebiliriz. Kendimize ait ayinlerimiz var, mahrem şeylerimiz”

demektedir (Atwood, 2017: 124). Offred için cildini nemlendirmek bir öz bakım eylemine ek olarak özgürlüğe dair bir umuttur. Bir gün Gilead'dan kurtulacağına dair inancı öylesine sağlamdır ki, kurtulduktan sonraki görünüşü için şimdiden kendine özen göstermektedir. Distopyalardaki kahramanların duygularına, özel hislerine, mahrem olarak tanımladıkları olgulara pek sık rastlanmaz. Çünkü insanlar tek tiptir ve kişiye özel olan her tür eylem yasa dışı olarak nitelendirilir. Bu alıntıdan hareketle dikkat çeken bir nokta Offred'in yağlanma sürecini bir “ayın” olarak nitelendirmesidir. Fakat bu sözcük eserde Komutanların Damızlık Kızlarla beraber olduğu gecelerin adıdır. Offred'in “kendimize ait ayinlerimiz var” söyleminden hala salt kendisi için ve kendisiyle ilgili alışkanlıkları ve arzuları olan birer kişi olarak hayatını sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Offred'in “ayın” sözcüğünü tercih ederek sözcüğü geri kazanmış (reclaim) olduğu, yani farklı bir anlamla içini doldurduğu söylenebilir.

Şoför Nick ile olan cinsel birlikteliği de tam olarak geleneksel distopya tanımı kapsamına girmeyen örneklerden bir diğeridir. Offred'in Nick ile birlikteliğinin başlangıçtaki sebebi Komutan'ın kısır olmasıdır. Bu ihtimali değerlendiren Serena Joy, Offred'i Nick ile beraber olmaya ikna eder. Bir diğer değişle Offred'in sağlıklı yumurtaları ile Nick 'in sağlıklı olabilecek spermelerinin birleşmesi hedeflenmektedir. Ancak Offred'in duruma bu kadar amaca yönelik mekanik bir iş gibi bakmadığı Nick ile ilk karşılaştıkları anı betimlemesinden açıkça anlaşılmaktadır. Offred'in Nick'e olan bu beğenisi, berber olmaya başladıktan sonra daha da kuvvetlenecektir. Öyle ki Offred Nick'e olan ziyaretlerinden bahsederken:

“Tekrar gittim Nick’e. Tekrar tekrar, kendi başıma, Serena bilmeksizin. İstenmiş değildi, hiçbir mazeret yoktu. Onun için değil de tümüyle kendim için yaptım” (Atwood, 2017: 330).

diyerek aslında bu eyleminde ve cinsellik yaşamasındaki asıl itkinin kendi arzuları olduğunu aktarmaktadır. Offred gebe kalma amacı gütmekten, yalnızca cinsel beraberlik yaşama amacı ile Nick'i ziyaret eder. Cinselliğin böylesine kontrol altında tutulduğu distopik bir evrende, Damızlık Kızlardan birinin kendi bedeninin isteklerine kulak vermesi ve cinselliğini yaşaması şaşırtıcıdır.

Üreme kavramı cinsellikle ilişkilendiğinden ve cinsellik de haz kavramını içerdiğinden distopya eserlerinde kontrole tabi bir kavramdır. Distopyalardaki cinsellik denetime dair Margaret Atwood: “Ütopya ve distopyalarda [...] kimin kiminle ne türden cinsel organlarla neler yapabileceği insanlığın temel uğraşlarından biridir. Çünkü cinsellik ve üreme birbirinden ayrılır ve kadınlar artık doğurmaz –düşüncesi bile onları iğrendirir– cinselliğin tek amacı üreme haline gelmiştir.” demektedir (Atwood, 2012: 50). Cinselliğin denetlenmesiyle hem insan bedenlerinin deformasyonu engellenerek maksimum yeni birey üretimi hedeflenir, hem de haz ve üreme kavramları birbirinden ayrılarak kişilerin yaşayabilecekleri duygulardan birinin daha üstü çizilmiş olur. Birçok ütopyada ve distopyada görülen aile kavramının reddi, çokeşliliğin desteklenmesi gibi kavramlar yine insanların birlik olmasını engellemek ve yalnızca düzenin kendisine hizmet etmelerini

sağlamak amacıyla kullanılır. Otoritelerin arzuyu denetlemeye dair bu istenci distopyalardaki herkes için geçerli olsa da distopyalarda betimlenen “herkes” yeterince kapsayıcı değildir. Distopyalarda çoğunlukla heteroseksüel ve ikili cinsiyetli (binary gender) kahramanlar karşımıza çıkmaktadır. Atwood bu konuda “Peki ya geyler? Gerçekten de “herkes herkese aittir”le kastedilen herkes mi? Bu konuya dair bir şey söylemiyor” demektedir. (Atwood, 2015: 50). Damızlık Kızın Öyküsü evreninde yukarıda bahsettiğimiz toplumsal cinsiyet normları ve cinsel yönelime dair de vurgular bulunur. Atwood, eşcinselleri de bu kontrol ve ceza sistemine dahil ederek geleneksel distopya kapsamında sık rastlanmayan bir eleştiriye yer verir.

Geleneksel distopyalarda pek alışık olmadığımız bu tüm farklılıklar elbette dilsel düzlemde de gözlenmektedir. Atwood’un yer verdiği neolojizmler, Gilead’daki hegemonik söylemin inşasına katkıda bulunur. Örneğin “Ayin” olarak Türkçeye aktarılmış olan “ceremony” sözcüğü günümüzdeki anlamından oldukça farklıdır. “Ceremony” sözcüğü Damızlık Kızların çocuk sahibi olmak için Komutanlarla beraber olma törenine verilen isimdir. Evdekilerin katılımıyla gerçekleşen dua töreni, Eş ve Damızlık Kızın konumlanması, sonrasında yapılması gereken hareketler bu törenin bir parçasıdır. “Ayin” adı verilmesinin bir diğer sebebi de ayın belirli günlerinde tekrar eden bir eylem olmasından ileri gelir. Damızlık Kızların yumurtalarının en verimli olduğu dönemlerin belirlenerek sadece o günlerde “bu tören” gerçekleştirilir. Kadınların tecavüze uğranmasının adlandırılmasında kutsal ve törensel olana işaret eden “ayin” sözcüğü kullanılarak dil yoluyla düşünce akışına müdahalede bulunulmaya çalışılmıştır. Burada söz edilen müdahale, George Orwell’in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı eserinde çift düşünce olarak aktarılan yöntemle aynıdır. Orwell’in eserinde de “Freedom is Slavery”, “War is Peace” “Ignorance is Strength” benzeri söylemlerle dilin düşünceye yön vermesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Evrendeki özel mülkiyet kavramı kadınları da içine alacak kadar genişletilmiştir ve Damızlık Kızlar “Offred, Ofglen” gibi hizmet ettikleri komutanlara aitlikleri üzerinden adlandırılırlar. Fakat Offred’in ismi “Off-Red” olarak ayrıldığında da “Kırmızılardan

olmayan, kırmızılardan kaçan” anlamına gelmesi sebebiyle oldukça anlamlı bir birliktelik sunmaktadır. Dolayısıyla yazarın, karakterin ismi aracılığıyla bir sezdirim amaçladığı düşünülebilir.

Yukarıda verilen örnekler incelenirken eserin klasik neolojizm tanımından farklı nitelikte bir neolojizmlere sahip olabileceği fark edilmiş ve neolojizm çevirileri üzerine çalışmaya karar verilmiştir. Neolojizm olduğu aşikâr olan ifadelerin çevirisi halihazırda çevirmenler için güçlük yaratmaktadır. Fakat buna ek olarak Atwood’un eserinde kolayca gözden kaçabilecek karakterdeki neolojizmler de bulunmaktadır. Örneğin salt kültürel referans olarak yorumlansa “Cariye” olarak Türkçeye aktarılacak “Handmaid” sözcüğü, Altınçekiç ve Kabakçıoğlu çevirisinde “Damızlık Kız” olarak karşımıza çıkar. Başlı başına çevirmenlerin bu kararı bile okuyucuya karşılaşılan neolojizmlerin çevrisindeki çok katmanlı işlemi anlatmaktadır.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'NDEKİ NEOLOJİZMLER VE ÇEVİRİLERİ

*Damızlık Kızın Öyküsü* neolojizmlerin yoğun kullanıldığı bir romandır. Üstopya evrenindeki birçok dükkân, sosyal sınıf, nesne ve gündelik hayattaki kavram neolojizmlerle karşılanmıştır. Bu neolojizmlerden bazıları tamamen yaratı kelimelerdir ancak hali hazırda dilde bulunan aktarımların yeni anlambirimcikler içererek kullanıldığı örneklerle de rastlanmıştır. Çalışmamızın bir sonraki kısmında neolojizmlerin tespitinde geçtiğimiz aşamalar ve sınıflandırmadan bahsedilecektir.

#### 4.1. *Damızlık Kızın Öyküsü* 'ndeki Neolojizmlerin Saptanmasında Kullanılan Yöntemler

Neolojizmleri incelemek için yürütülen çalışmada öncelikle erek metinden yola çıkılmıştır. Bunun sebebi amacımızın neolojizmlerin kaynak metindeki işlevini filolojik bir bakış açısıyla incelemek değil, bunların erek metnin üstopik dokusuna nasıl eklemlendiğini araştırmak olmasıdır. Neolojizmlerin erek metinde belirlenmesini kolaylaştıran ilk unsur, bazı sözcük ve tamlamaların olağan kullanımlarından farklı olarak büyük harfle yazılmasıdır. Büyük harfle başlayan ve özel isim olmayan sözcüklerin çoğunun neolojizm olduğu tespit edilmiştir. Örneğin “Merkez”, “Egzersizler”, “Göz”, “Melekler”, “Soyunuk”, “Eşler”, “Ekmek” ve “Bal” ifadelerinin, baş harfleri büyük yazılmadığı koşulda sözlük anlamıyla kullanılmış olabileceği düşünülebilir. Ancak kaynak ve erek metinde bu sözcüklerin baş harflerinin büyük olması okuyucuya sözcüğün anlamının farklı olduğunu sezdirmektedir.

Neolojizmlerin tespitinde etkili olan bir diğer unsur biçimsel vurgulardır. Erek metindeki bazı ifadelerin çevirmen ya da editör dipnotuyla verildiği gözlemlenmiştir. Ek bilgilerle açıklanmış bu ifadelerin de çoğu neolojizmdir. Örneğin “Offred” bir özel isim olmasına rağmen verilen erek metinde verilen dipnot sayesinde özel ismin neolojizm niteliği ortaya çıkmaktadır. Dipnottan “Offred” sözcüğünün kaynak dilde bulunmayan,

sonradan üretilmiş bir özel ad olduğu ve eserde adı geçen birçok kimsenin de isminin bu yöntemle türetildiği anlaşılmaktadır.

Biçimsel unsurlardan italik yazım kullanımı da neolojizmlerin tespitini kolaylaştırmıştır. “Humungous” gibi aktarılmış sözcüklerin ve “kapama” gibi birincil anlamlarından farklı anlamlarda kullanılmış neolojizmlerin yazımında italik yazı stili tercih edilmiştir. Bu tercih yine erek okuyucunun sözcüğün neolojizm niteliğini sezmesini kolaylaştırmaktadır.

Çalışmamızda ortaya çıkan önemli noktalardan biri ise sözcüklerden bazılarının yalnızca erek dilde neolojizm olduğunun anlaşılmasıdır. Bazı sözcüklerin erek dilde neolojizm oluşunun anlaşılması italik yazım ve dipnotlar yardımıyla mümkün olmuştur. Örneğin kaynak metinde italik ya da baş harf büyük yazılmamış “Bekleyen Kadın” ve “Ayin” gibi neolojizmlerin baş harfleri büyük yazılmasıyla neolojizm nitelikleri belirginleşmiştir. Bu iki neolojizm de kaynak metinde küçük harflerle ve düz yazılmıştır. Doğrudan kaynak metni okuyan bir kişi için neolojizm olmayacak bu iki ifade erek metinde belirgin bir şekilde neolojizm niteliği taşır.

Öte yandan “inanç şehidi”, “ağıtçılar” ve “anne” gibi sözcüklerin cümle içinde kullanıldığında neolojizm olduğu anlaşılmaktadır. Yani yazar bu neolojizmleri, sözcüğün sözlük anlamından farklı bir anlamda kullanıldığının altını çizerek şekilde kullanmıştır. Örneğin hiçbir biçimsel vurgu olmaksızın, yani düz, dipnotsuz ve baş harf küçük yazılan “anne” sözcüğü, sözlük anlamıyla değil, Damızlık Kızların doğum yaptığı evlerdeki Eşleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu gibi neolojizmlerin tespiti için erek metin ayrıntılı bir biçimde okunmuş ve internet sözlüklerinden, forumlardan, eser üzerine yazılmış dergi makalelerinden faydalanılmıştır.

Erek metnin incelenmesi yukarıdaki adımları izleyerek tamamlanmış, ardından kaynak metnin okuması yapılmıştır. Bu esnada fark edilen önemli noktalardan bir diğeri kaynak dilin tanımlıklı (artikelli) yapısının neolojizm tespitini kolaylaştırdığıdır. “The, a, an” tanımlıklarının kullanımı “the Manhattan Cleanup” “Manhattan Temizliği” benzeri ifadelerin neolojizm olduğunu belirginleştirmiştir. “The” tanımlığı İngilizcedeki belirli

tanımlıklardan biridir ve söz edilen nesnenin herhangi bir nesne olmadığını, belirli bir kavramı anlatmak için kullanıldığını göstermektedir. “The Manhattan Cleanup” örneğindeki belirli tanımlıklı kullanım, Manhattan’da yapılan herhangi bir temizlikten söz edilmediğini, aksine belirli bir temizliğin işaret edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla kaynak dilin yapısının neolojizmlerin çevirisinde çevirmenlere yardımcı olmuş olabileceği söylenebilir.

Metni içeren son aşama olarak erek metin kaynak metinle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ise bazı ifadelerin kaynak metindeki biçimi ile erek metindeki biçiminin farklı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin kaynak metinde “POW Camps” olarak geçen kısaltma, erek metinde “Savaş Esirleri Kampları” olarak, “Mass Ave” eşdizimi ise erek metinde “Mass Avenue” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ifadelerin neden farklı şekillerde karşımıza çıktığı çeviri teknikleri incelenirken ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Son olarak kaynak ve erek metinden bağımsız olarak eser ile ilgili metin dışı kaynaklara başvurulmuştur. Metin dışı öğelerden erek dilde yazılmış hayran sözlükleri eserdeki neolojizmlerin belirlenmesinde, anlamlarının açıklanmasında ve neolojizmlerin sınıflandırılmasında oldukça faydalı olmuştur. Atwood’un eserinin dizisinin ve çizgi romanının da bulunması okuyucuların evrendeki ifadelerin anlamlarına dair birçok farklı ortam (medium) aracılığıyla veri toplanmasına olanak sağlamıştır.

İnceleme sonucunda elde edilen neolojizmler Newmark’ın *A Handbook of Translation* adlı eserinde bahsetmiş olduğu 12 türe göre sınıflandırılmıştır. Fakat saptanan 160 neolojizmden 13 tanesinin Newmark’ın (1988) belirlemiş olduğu kategorilerin dışında kaldığı gözlenmiştir.

Newmark’ın kategorisine göre dışarıda kalan bu neolojizmler, kaynak metin alıcısı için anlaşılır durumdadır. İfadelerin bazıları günlük hayatta kullanılmakta bazıları da sözlüklerde yer almaktadır. Ancak, ifadeler erek metne aktarıldıktan sonra neolojizm karakterleri oluşmuştur. Örneğin “Humungous” sözcüğü kaynak dilde çok büyük nesneleri betimlenmesinde özellikle çocuk dilinde sıkça kullanılır. Fakat çevirmenler bu

ifadeyi ödünçleyerek olduğu gibi aktarmayı seçmiş, dolayısıyla bu ifade erek metinde bilinmeyen, yeni, yaratılmış bir niteliğe bürünmüştür. Yine kaynak metinde yer alan “fraternize with” erek dilde “erkek kardeş gibi davranmak” anlamını taşıırken, çevirmenler tarafından “fraternize etmek” olarak aktarılmıştır. Doğrudan sözlük anlamı kullanılarak ya da betimlenerek aktarılsa neolojizm olarak adlandıramayacağımız bu örnek, yalnızca çevirmenlerin vermiş olduğu karar itibarıyla neolojizm niteliği kazanmıştır. Bu konunun çeviri edimi ve ifadelerin neolojizm niteliği ilişkisi çalışmamızın sonuç kısmında ayrıntılı olarak incelenecektir.

Neolojizmlerin Newmark’ın tipolojisine göre sınıflandırılması esnasında, gerekçelendirmeleri mümkün olduğunca şeffaf bir biçimde ortaya koyabilmek için açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmamızın ekinde yer alan tabloda kaynak metindeki neolojizmin karşısına erek metindeki karşılığı yazılmış, diğer iki sütunda da neolojizmin metindeki anlamı not düşülmüştür. Bu sayede sözlük anlamı dışında kullanıldığı düşünülen bir sözcüğün eserdeki bağlamı açıklanarak sözcüğün içerdiği yeni anlam vurgulanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bağlamsal bilgi sağlanarak salt dil dizgelerine dayalı bir bakıştan kaçınmaya çalışılmıştır. Ayrıca yeni anlamlı sözcükler ve yeni anlamlı eşdizimler başlıkları altında incelenen neolojizmlerin, sözlük anlamları ile olan farklılıklarını açıkça ortaya koyabilmek için sözlük karşılıkları not düşülmüştür. Bu neolojizmlerin anlamlarına erişebilmek için yalnızca kaynak dildeki kaynaklar taranarak bilgi edinilmiştir ve çevirileri yapılmıştır. Bu aşamada Cambridge, Oxford, Collins sözlüklerinden yararlanılmıştır. Çalışmamız ekinde yer alan neolojizmler tablosu, neolojizm alanında yapılacak diğer çalışmalar için de faydalı bir kaynak niteliği taşıyabilir. Özellikle sözlük anlamları ve metindeki anlamlarının bir arada verilmiş olması bu neolojizmlerdeki anlam daraltma, genişletme ve değiştirmeleri ortaya koyması açısından kimi çalışmalar için faydalı olabilir. Zira bu sözcüklerin kapsamaları değiştirilerek ve sahip oldukları alt anlamlar kullanılarak yazarın hayal ettiği evrenin aktarılması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Seçilen örneklerin hangi gerekçe ile neolojizm olarak adlandırıldığının yanı sıra bazılarının neden dışarıda bırakıldığından da söz etmek doğru olacaktır. Örneğin eserde yer alan özel isimlerin çoğu, söz sanatı ya da tarihi bir referans içermesine rağmen olduğu gibi aktarıldığı için özel isimler neolojizm sınıflandırmasına dahil edilmemiştir. Neolojizm olup olmadığından emin olunamayan örnekler için sözlükler, arama motorlarına başvurulmuş ve yan okumalar yapılmıştır. Çalışmamızdaki neolojizmler toplamına dahil edilen iki tür özel isim bulunmaktadır. Zira söz konusu özel isimler aslında kaynak dilde bulunan özel isimler değil, yazarın kendi uydurduğu ve karakterlere verdiği isimlerdir. Atwood, bu özel isimlerden ilki olan “Offred, Ofglen” gibi Damızlık Kız isimlerini seçerken, kadınların mülk statüsüne vurgu yapabilmek için kadınları “ait oldukları” erkeklerin isimleriyle adlandırmıştır. İstisnalardan diğeri olan özel isim ise, Gilead Cumhuriyeti araştırmaları yapmakta olan bilim insanının ismidir. Bu kişinin adı da yine din ve feminizm bağlamında sıkça tartışılan “Meryem’in Lekesiz Gebeliği” doktrinini yayınlamış olan Papa’nın adından elde edilmiş bir eponimdir. İki zgöl durum da yeni isimlerin oluşturulmasına olanak sağlamıştır. Bu iki durum dışında kalan kişilere dair bütün özel isimler, çalışma kapsamında incelenen örneklerin dışında bırakılmıştır. Neolojizm literatüründe tartışmalı olarak ele alınan bir diğer kategori olan söz oyunları yine dikkate alınmamıştır. Çalışmamızın araştırma alanı yaratım ifadelerine yoğunlaştığı için söz oyunları kapsam dışında bırakılmıştır.

Bulgulandırma aşamasındaki en büyük zorluklardan biri, kaynak kùltürün erek kùltüre olan uzaklığı sebebiyle özellikle eserin Hristiyan kùltürüne dair referanslarının erek dile aktarımıdır. Araştırma her ne kadar neolojizmler odağında gerçekleşiyor olsa da Hristiyan ve Batı kùltürüne ait sözcük ve eşdizimler Newmark’ın da bahsetmiş olduğu gibi “alıcının sözcüğün varlığından henüz haberdar olmadığı” durumlar ortaya çıkartmaktadır (Newmark, 1988: 142). Bu sebeple de erek okuyucunun söz konusu kùltüre özgü sözcük ve eşdizimlere aşinalığı düşünölerek bulgular değerlendirilmiştir.

#### 4.2 *Damızlık Kızın Öyküsü*'ndeki Neolojizmlerde Kullanılan Çeviri

##### Tekniklerinin Sayısal Dağılımı

Eserde yer alan neolojizmlerin çevirileri Molina&Albir'in (2002) tekniklerine göre incelenmiştir. Bu teknikler öncelikle tüm aktarımlar genelinde başvurulma sıklıklarına göre incelenecektir. Sonrasında ise yukarıdaki neolojizm kategorilerine özgü olarak en sık başvurulduğu tespit edilen tekniklerle, tekniklerin en sık kullanıldığı neolojizm türleri arasındaki ilişki tartışılacaktır.

**Tablo II Çeviri Tekniklerinin Sayısal Dağılımı**

| Çeviri Tekniği      | Sayı       |
|---------------------|------------|
| öyküntü             | 54         |
| ödüncleme           | 30         |
| yerleşmiş eşdeğer   | 26         |
| çoklu teknik        | 17         |
| söylemsel yaratım   | 11         |
| betimleme           | 10         |
| Telafi              | 6          |
| genişletme          | 2          |
| uyarlama            | 1          |
| hatalı çeviri       | 1          |
| yer değiştirme      | 1          |
| Silme               | 1          |
| <b>Genel Toplam</b> | <b>160</b> |

Neolojizmlerin çevirisinde en sık başvurulmuş tekniğin öyküntü olduğu gözlenmiştir. Molina Albir öyküntü tekniğini kaynak dildeki sözcüğün ya da söz öbeğinin birebir çevrilerek aktarılması olarak tanımlamaktadır. En sık kullanılan bu teknik, neolojizmlerin erek dile taşınmasında sözcük ya da tamlamalardaki çeviri yaklaşımında birebir sözlük karşılığının kullanıldığını göstermektedir. Örneğin Gilead'daki eşleri ve

Damızlık Kızları doğum ritüellerine taşıyan “Birthmobile” isimli arabaların erek dile öyküntü tekniği kullanılarak “Doğumarabası” olarak aktarılmıştır. Yine “Compunumber” ifadesinin “Kompünumara” ve “Computalk” ifadesinin de “Kompükonus” olarak aktarıldığı görülmektedir (bkz: Ek 1) Bu noktada erek dil okuyucusunu odağa alan bir yaklaşım benimsendiği söylenebilir.

**Tablo III Öyküntü Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                             |           |
|-----------------------------|-----------|
| <b>öyküntü</b>              | <b>54</b> |
| <b>eşdizim</b>              | 33        |
| <b>türetilmiş sözcük</b>    | 10        |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 9         |
| <b>Akronim</b>              | 1         |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b>  | 1         |

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere öyküntü tekniğinin sayıca bu kadar çok kullanılmış olma sebeplerinden biri eşdizimler kategorisindeki neolojizmlerin sayısıdır. 33 eşdizimin çevirisinde başvurulmuş öyküntü tekniği, yalnızca beş tür neolojizmin çevirisinde başvurulmuştur, homojen bir kullanım sıklığı gözlenmemektedir.

**Tablo IV Ödünçleme Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                             |           |
|-----------------------------|-----------|
| <b>Ödünçleme</b>            | <b>30</b> |
| <b>çeviri ürünü</b>         | 9         |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b>  | 4         |
| <b>Eponim</b>               | 4         |
| <b>türetilmiş sözcük</b>    | 4         |
| <b>yeni sözcük</b>          | 2         |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 2         |
| <b>uluslararasılaştırma</b> | 2         |

|                          |   |
|--------------------------|---|
| <b>aktarılmış sözcük</b> | 1 |
| <b>Kısaltma</b>          | 1 |
| <b>Eşdizim</b>           | 1 |

En sık kullanılan ikinci teknik olan ödünçleme, öyküntü tekniğinin aksine kaynak dilin erek dile doğrudan aktarıldığını göstermektedir. Bu teknikle aktarılmış olan neolojizmlerin bir kısmında transkripsiyon tekniği uygulanarak sözcüklerin erek dilin sesletim kurallarına uyumlaştırılması sağlanmıştır. Yine ödünçleme tekniği ile aktarılan neolojizmlerin bir kısmında da dipnotlardan faydalanılarak erek okuyucunun yazarın iletisini alabilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla bu tekniğin kullanılmasıyla erek dile aktarılan sözcüklerin çevirisinde erek odaklı bir yaklaşım güdüldüğü söylenilebilir. Metindeki toplam 160 neolojizmden 30'unun çevirisinde ödünçleme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin sık kullanılmış olmasında metin türünün de etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bilimkurgu metinlerin okuyucusunun yabancı sözcük ve kavramlara alışkın olması, çevirmenlerin bu tekniğe sıklıkla başvurmada etkili olabileceği öne sürülebilir. Ödünçleme tekniğinin kullanıldığı neolojizm türlerine bakıldığında on farklı türden neolojizm türünden örneklerin bu teknikle aktarıldığı gözlenmektedir. Örneğin “Tennyson” ve “Jezebel” eponimler, “Compubank”, “Compubite”, “Compucheck” ve “Compudoc” gibi türetilmiş sözcükler ödünçleme tekniği kullanılarak aktarılmıştır. Öyküntü tekniği kullanılarak çevrilmiş neolojizmlere örnek verirken bahsettiğimiz “Compu- “ön ekli neolojizmlerden farklı olarak neolojizmlerin sonunda bulunan “-bank”, “bite”, “check” ve “doc” sözcüklerinin erek dilde biliniyor olması bu tercihte etkili olduğu söylenebilir. Öyküntü tekniği yalnızca beş farklı tür neolojizmin çevirisinde kullanılırken, ödünçleme tekniği metinde karşılaşılan yalnızca iki tür neolojizmde hiç kullanılmamıştır. Bu iki tür neolojizmde ise toplamda üç ifade bulunmaktadır. Dolayısıyla ödünçleme tekniğinin tüm neolojizm türlerine yayılmış, sıklıkla başvurulmuş bir teknik olduğu yorumu yapılabilir.

**Tablo V Yerleşmiş Eşdeğer Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                            |           |
|----------------------------|-----------|
| <b>yerleşmiş eşdeğer</b>   | <b>26</b> |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b> | <b>22</b> |
| <b>çeviri ürünü</b>        | <b>2</b>  |
| <b>Eponim</b>              | <b>1</b>  |
| <b>Kısaltma</b>            | <b>1</b>  |

Üçüncü en sık başvurulmuş çeviri tekniği ise, 26 kez başvurulmuş yerleşmiş eşdeğer kullanma tekniğidir. Bu teknik Molia&Albir'e göre sözcüklerin dilde halihazırda bulunan karşılıklarının kullanılmasıdır. Bu tekniğe başvurulmuş çevirisi gerçekleştirilen neolojizmlerden “suck” örneği özellikle dikkat çekmektedir. Bu örnek kaynak metindeki bağlamında iki anlamlı olacak şekilde kullanılmıştır. “Aunt Lydia sucks” cümlesinde kullanılan bu neolojizm, ilk bakışta bir şeyin çok berbat olduğunu anlatmak için kullanılmış gibi düşünülebilir. Ancak “suck” sözcüğünün seçimi, ikinci anlamından faydalanmak içindir. Bir nevi dini görevli Lydia Teyze'nin erkeklerle cinsel her tür eylemi yasaklanmıştır. “Suck” sözcüğünün “emmek” anlamına gelmesi, Lydia Teyze'nin cinsel eylemlerine gönderme yaparak onu aşağılamayı da hedeflemektedir. Erek dilde bu iki anlamlılığı aktarmak mümkün olmadığından çevirmenler “soğurmak” karşılığını tercih etmiştir. Soğurmak erek dilde “bir şeyi emerek içine çekmek” anlamına gelmektedir. Çevirmenlerin erek dilde sık kullanılmayan bu karşılığı kullanması okuyucu için yadırgatıcı bir nitelik taşımaktadır. Fakat, “Lydia Teyze berbat” yerine “Lydia Teyze soğuruyor” aktarımının tercih edilmesi okuyucuya burada “berbat” anlamından daha fazlasının gizli olduğunu sezdirmektedir. Çevirmenlerin bu kararı sonucunda kaynak metindeki vurguların sezdirimi mümkün olmuştur. Aynı zamanda “soğurmak” erek dilde sık kullanılmayan bir karşılık olduğundan, kendisinden sonraki “suck” ifadesi çevirilerinde kullanılacak hale gelebilir. Bu tekniğe de en sık “yeni anlamlı sözcükler” kategorisindeki ifadelerin aktarımında başvurulmuştur. “Yeni anlamlı sözcükler” kategorisinde yer alan ifadeler için yerleşmiş eşdeğerlerin kullanımına bulgulandırma yöntemimizi açıkladığımız kısımda söz ettiğimiz biçimsel müdahaleler olarak sağlamış

olabilir. Zira erek dildeki yerleşmiş eşdeğerlerin kullanılmış olmasına rağmen, büyük harf ve dipnot kullanımı, italik yazım gibi tercihlerle aktarımların neolojizm olduğunun altı çizilmiştir.

**Tablo VI Çoklu tekniğin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                             |           |
|-----------------------------|-----------|
| <b>çoklu teknik</b>         | <b>17</b> |
| <b>Eşdizim</b>              | 10        |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b>  | 2         |
| <b>sözde-neolojizm</b>      | 2         |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 1         |
| <b>türetilmiş sözcük</b>    | 1         |
| <b>Eponim</b>               | 1         |

Dördüncü en sık başvuru alan çeviri tekniği Molina&Albir'in çeviri teknikleri derlemesinde bulunmayan ve birden fazla çeviri tekniğinin uygulandığını belirtmek için kullanılan çoklu tekniktir. Çalışmamız kapsamında ele alınan neolojizmlerin çevirisinde 17 kez başvuru alan çoklu teknik en sık kullanılmış 6 teknik arasında yer almaktadır. Üstelik bu tekniğin “eşdizim”, “sözde-neolojizm”, “türetilmiş sözcük”, “eponim”, “yeni anlamlı eşdizim” ve “yeni anlamlı sözcük” isimli altı farklı neolojizm kategorisinden örneklerin çevirisinde kullanıldığı görülmektedir. Birçok farklı kategoriden neolojizmin çevirisinde kullanılan bu karma teknikten Molina&Albir'in çalışmasında bahsedilmemiş olması oldukça şaşırtıcıdır. Çoklu tekniğin birçok farklı neolojizm türünde kullanılmış olması, tek bir teknikle aktarımı güç olan dilsel ögenin birden fazla tekniğin kullanımıyla aktarılabilceğini de göstermektedir. Örneğin kaynak metinde yer alan “Unbaby” sözcüğü doğum anomalisine sahip ve hayatta kalması beklenmeyen bebekleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Çevirmenler kaynak dilin önden eklemeli yapısına öykünerek “Gayri-“ön ekine başvurmuş ve “Gayri-bebek” karşılığını uygun bulmuşlardır. Bu neolojizmin çevirisinde kaynak dildeki dilin yapısını taklit etmek amacıyla telafi tekniğine başvurulduğu, ancak “Baby” sözcüğünün öyküntü tekniği ile aktarılmış olması itibarıyla

çoklu tekniğin uygulanmış olduğu söylenebilir. Eşdizim kategorisindeki 50 neolojizmden 33'ü öyküntü tekniği ile aktarılmış, geriye kalan 17 ifadeden 10'u ise iki tekniğin bir arada kullanılması ile aktarılmıştır. Bu aşamada eşdizimlere yoğunlaşılma sebebi sayıca fazla örnek bulunması itibariyle daha net çıkarımlara olanak sağlayabiliyor olmasıdır.

**Tablo VII Söylemsel Yaratım Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                             |           |
|-----------------------------|-----------|
| <b>söylemsel yaratım</b>    | <b>11</b> |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b>  | 5         |
| <b>Eşdizim</b>              | 4         |
| <b>türetilmiş sözcük</b>    | 1         |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 1         |

Bir diğer teknik olan söylemsel yaratım ise Molina&Albir'e göre kaynak ifadenin ilk bakışta içerdiğini düşünmediğimiz bir anlamının erek dile aktarılması olarak açıklanabilir. Bu teknik en çok “yeni anlamlı sözcük” ve “eşdizim” kategorilerinde kullanılmıştır. “Yeni anlamlı sözcük” kategorisindeki neolojizmlerde en sık başvuru çeviri tekniği yerleşmiş eşdeğer kullanımı olmuştur. “Eşdizim” kategorisindeki neolojizmlerde ise en sık kullanılan çeviri tekniği öyküntüdür. Söylemsel yaratım ise üçüncü sıradadır. Her iki neolojizm kategorisinde de öyküntü gibi erek kültüre yakın tekniklerden sonra söylemsel yaratım gibi yaratıcılık içeren bir tekniğin kullanılması dikkat çekicidir. Bu verilerden, kültürel eşdeğerliğin kurulmasının zor olduğu ya da mümkün olmadığı durumlarda kullanılan tekniklerden birinin yaratıcılık ve kaynak ifadeden kopuş olduğu yorumu yapılabilir.

**Tablo VIII Betimleme Tekniğinin Neolojizm Türlerine Göre Dağılımı**

|                            |           |
|----------------------------|-----------|
| <b>betimleme</b>           | <b>10</b> |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b> | 3         |
| <b>türetilmiş sözcük</b>   | 3         |
| <b>çeviri ürünü</b>        | 1         |

|                             |   |
|-----------------------------|---|
| <b>Kısaltma</b>             | 1 |
| <b>Eşdizim</b>              | 1 |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 1 |

Betimleme tekniği ifadenin açıklanarak ve genelde kaynak aktarımdan daha çok sayıda sözcükle açıklanarak erek dile aktarılması anlamına gelir. Betimleme tekniği hem sayıca az başvuru alan hem de neolojizm türleri arasında görece homojen dağılan bir yapıda olduğu için kısıtlı bir yorumlamaya olanak sağlamaktadır. “Yeni anlamlı sözcük”, “türetilmiş sözcük”, “çeviri ürünü”, “kısaltma”, “eşdizim” gibi birçok farklı neolojizm kategorisinden örnek bulunmaktadır. Bu neolojizmler incelendiğinde “Pornomarts”, “particicution” ya da “Identipasses” gibi türetilmiş sözcüklerin varlığı dikkat çeker. Bu neolojizmler türetilmiş ve birden fazla sözcüğün birleştirilmesi ile oluşturulmuş olduklarından birebir çevirisi güç olan ifadelerdir. Neolojizmler betimleme yoluyla açıklanarak erek dile aktarılmıştır. Ancak bu çeviri tekniğinin, ifadelerin tek sözcüklük terim yapısını bozduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Bu tekniğin kullanıldığı diğer üç örnek de “yeni anlamlı sözcükler” kategorisindendir. “Pass”, “Salvagings” ve “martyr” neolojizmleri sırasıyla “geçiş belgesi”, “Kurtuluş Ayini”, ve “inanç şehidi” olarak erek dile aktarılmıştır. Bu noktada çevirmenlerin dilsel olarak sade bir karşılık seçerek anlamı tam olarak aktaramamaktan kaçındığı gözlenmektedir. Çevirmenler mümkün olduğunca kendi kendini açıklayan karşılıklar tercih etmişlerdir.

**Tablo IX Telafi Tekniğinin Neolojizmlere Göre Dağılımı**

|                     |          |
|---------------------|----------|
| <b>Telafi</b>       | <b>6</b> |
| <b>Eponim</b>       | 5        |
| <b>çeviri ürünü</b> | 1        |

Molina&Albir telafi tekniğinden kaynak ve erek dilin yapısı itibarıyla, ifadelerin doğrudan aktarılması mümkün olmayan durumlarda farklı müdahale ve eklemeler yapılarak çevirinin yapılması olarak bahsetmektedir (Molina&Albir: 2002). Eserdeki

neolojizmlerin çevirisinde altı kez başvurulmuş telafi tekniğinin beşi “eponim” kategorisindeki neolojizmlerde kullanılmıştır. *Damızlık Kızın Öyküsü*’nde yer alan Damızlık Kızların isimleri, komutanların isimlerinden gelmektedir. Örneğin “Offred” ismi erek dile “Fredinki” olarak aktarılmıştır. Çevirmenler bu tercihi dipnot kullanarak açıklamayı tercih etmişlerdir. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta çevirmenlerin bu ismi kesme işareti kullanarak erek dilin yazım kurallarına uygun şekilde değil, aktarımı özel isimleştirecek şekilde “Fredinki” olarak aktarmış olmalarıdır. Buradan da anlaşılabileceği gibi telafi tekniği dil yapıları arasındaki farklılıklara yönelik stratejiler geliştirirken kullanılabilir. Aynı zamanda kaynak dildeki yapının ya da biçimin erek dilde yaratılması esnasında yapay müdahalelerin de önünü açabilir.

**Tablo X Genişletme, Uyarlama ve Silme Tekniklerinin Dağılımı**

|                             |          |
|-----------------------------|----------|
| <b>Genişletme</b>           | <b>2</b> |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | <b>1</b> |
| <b>Eşdizim</b>              | <b>1</b> |

Genişletme, uyarlama, yer değiştirme, silme teknikleri sayıca çok az rastlandıkları için geniş bir yorumlamaya olanak sağlamamıştır. Ancak Molina&Albir’in çeviri teknikleri arasında yer almayan silme tekniğine çalışmamızdaki örneklerde rastladığımız için açıklamak faydalı olacaktır. Silme tekniğinin kullanıldığı neolojizm olan “act” sözcüğü erek dile aktarılırken “bunu” karşılığı tercih edilmiştir. Çevirmenlerin burada bir önyinelem kullanarak kaynak ifadeye doğrudan karşılık bulmaktan kaçındıkları söylenebilir. Ancak önyinelem kullanımı bu örnekte neolojizmin silinmesine yol açmıştır.

Özetle Newmark’ın sınıflandırmasında metnin bağlamı veya erek okuyucunun algılayışına dayalı hiçbir kategorinin bulunmaması bazı neolojizmlerin açıkta kalmasına sebep olmaktadır. Yine Newmark’ın modelinin araştırmayı kaynak metin odağına çekiyor olması kısıtlı bir kavrayış önermekte ve bütünlüklü bir sınıflandırma modelinin elde edilememesine sebep olmaktadır. Bu sebepten dolayı verileri neolojizm kategorilerine özgü kullanım sıklıkları olarak incelemek daha doğru bir yorumlamaya varılmasına

olanak sağlayacaktır. Bu görüşü bir örnekle açıklamak gerekirse, metinde karşılaşılan 11 eponimin beş tanesinin telafi tekniği kullanılarak erek dile aktarıldığı gözlenecektir. Fakat, bu grupta yer alan neolojizmler ayrıntılı olarak incelendiğinde aslında tek bir sözcük oluşum türünden beş adet bulunduğunun farkına varılacaktır. Daha önce yukarıda bahsedilen Damızlık Kızlar'ın isimlerinin hizmet ettikleri komutanlara göre seçilmiş olması itibariyle bu eponimler arasında beş farklı komutana atanmış isim yer almaktadır. Dolayısıyla 11 eponim içerisinde beş adet aynı türde oluşturulmuş neolojizm bulunması, bu tür neolojizmlerin çevirisinde ağır basan teknikleri belirlerken salt sayısal veriler üzerinden bu incelemenin yapılamayacağını bize göstermektedir. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde yer alan eponim neolojizmlerin çevirisinde, telafi tekniğinin en sık başvurulan çeviri tekniği olduğu yorumu yapılabilir ancak bu bakış açısıyla yapılan bir çıkarım genel anlamda neolojizm çevirileri çalışmaları için kullanılmaya elverişli türden değildir. Eponim neolojizmler kategorisinde ele alınan farklı sözcük oluşturma yöntemlerine sahip ve farklı türden neolojizmlerin çevirisinde tercih edilen teknikler doğrudan grafiklerde yer alan verilerle yorumlamaya dahil edilmemelidir. Çünkü farklı oluşturulma biçimlerine sahip neolojizmlerin çevirisinde kullanılan tekniklerde ağır basan bir tekniğin tespit edilebilmesi için, neolojizm oluşturulma çeşitliliğinin de bir değişken olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

#### **4.3. Newmark'ın Kategorilerine Göre Çeviri Tekniklerinin Dağılımı**

Newmark'ın neolojizm kategorilerinden hareketle yapılan incelemede toplam 160 adet neolojizm tespit edilmiştir. Newmark'ın (1988) neolojizm sınıflandırmasında yer alan toplam 12 türden “söz öbekleri” hariç tüm neolojizm kategorileri *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde mevcuttur. Eserde karşılaşılan neolojizmler bu bölümde türlerine göre incelenecek ve hangilerinin incelemeye olanak sağladığı belirtilecektir. 160 neolojizmle karşılaşılmasına rağmen neolojizmlerden bazıları sıkça rastlandığı, dolayısıyla çok fazla örnek sundukları için çalışmamızın odağında yer almıştır. “Eşdizim”, “yeni sözcük”, “türetilmiş sözcük”, “yeni anlamlı eşdizim” ve “çeviri ürünü” kategorisinde yer alan neolojizmler sayıca çok olmaları sebebiyle ön plana çıkmaktadır.

**Tablo XI Türlerine Göre Bütündeki Neolojizm Sayıları**

|                             |            |
|-----------------------------|------------|
| <b>Eşdizim</b>              | <b>50</b>  |
| <b>yeni anlamlı sözcük</b>  | 40         |
| <b>Türetme</b>              | 20         |
| <b>yeni anlamlı eşdizim</b> | 15         |
| <b>çeviri ürünü</b>         | 13         |
| <b>Eponim</b>               | 11         |
| <b>Kısaltma</b>             | 3          |
| <b>yeni sözcük</b>          | 2          |
| <b>uluslararasılaştırma</b> | 2          |
| <b>sözde-neolojizm</b>      | 2          |
| <b>Akronim</b>              | 1          |
| <b>aktarılmış sözcük</b>    | 1          |
| <b>Genel Toplam</b>         | <b>160</b> |

En sık karşılaşılan neolojizm türü eşdizimlerdir ve metinde toplam 50 adet eşdizim bulunmaktadır. Eşdizimler üreten yazar, “Komutan’ın Karısı” ve “Günlük Ekmek” örneklerinde görüldüğü gibi sözcüklerin baş harflerini büyük yazarak dilsel ögenin yeniliğine dikkat çekmiştir. Eşdizimlerin eserde en sık rastlanan neolojizmler olmaları, öncelikle iki veya daha fazla kelimeye sahip olmaları ile ilişkilidir. Zira daha fazla kelimeye sahip olmaları, öbeklerin betimleyici gücünü artırmaktadır. Hayali bir evrenin betimlenmesini kolaylaştırmak için yazarın bu eşdizimlere sıkça başvurduğu yorumu yapılabilir.

Çalışma kapsamında sayıca en yüksek veriye sahip olan eşdizimler oldukça farklı neoloji (neolojizm oluşturma) yöntemine sahip ifadeleri içermektedir. Bu sebeple çalışmamızın en kapsamlı ve ileriki çalışmalar için en elverişli olabilecek bilgiyi üreten kısmı eşdizimler olacaktır.

Bu kategorideki neolojizmlerin çevirisinde ağır basan teknik öyküntü olmuştur. Eşdizim kategorisindeki 50 ifadede kullanılan tekniklerden 33'ü öyküntü içermektedir. Bu teknikle çevrilen ifadeler arasında yer isimleri, örgüt adları, askeri birliklerin isimleri, çeşitli amaçlar için kullanılan binek araçların adları, dükkanların, toplumsal sınıfların oluşturduğu birliklerin isimleri gibi birçok kültüre özgü gösterileni tanımlamak üzere üretilmiş eşdizim bulunmaktadır. Eşdizimlerin çevirisinde en çok başvurulan ikinci teknik çoklu teknik olarak adlandırılan birden fazla tekniğin aynı anda kullanılması yaklaşımıdır. Bu çoklu tekniklerin tamamında öyküntü tekniği kullanılmış olan tekniklerden biridir. Dolayısıyla bu çoklu teknikler da hesaba katıldığında öyküntünün kullanım yüzdesinin oldukça fazla olduğu görülür.

Öyküntü tekniği kullanılarak aktarılan eşdizimlerin çevirisinde dikkat çeken unsurlardan ilki bu kültüre özgü ifadelerin erek dilde okuyucuyu yadırgatmayacak biçimde mümkün olduğunca öyküntüye başvurularak aktarılmış olduğudur. Daha ayrıntılı incelenmek istenirse semantik öyküntü olarak adlandırabileceğimiz bu çeviri tekniğinde neolojizmler aktarıldığında da erek okuyucu için yaratım sözcük konumlarını korumakta ancak bilinmeyen ya da yeni sözcükler içermemektedir. Erek dil okuyucusu söz konusu eşdizimlerle karşılaştığında, eşdizimin neolojizm olduğunu algılayacak, ancak karşılaştığı aktarıma bütünüyle yabancı olmayacaktır. Dilde bulunmayan tamlamalar kullanılmış olmasına rağmen çevirinin semantik öyküntü tekniğinin kullanılması sayesinde kolaylıkla anlam çıkartılabilecek eşdizimler olmuşlardır. Örneğin kaynak metinde yer alan “Outside woman” ifadesi erek dile “Dışarılıklı Kadın” olarak aktarılmıştır. Kaynak dilde de mevcut olmayan bu eşdizim erek dile aktarıldığında, erek kültürde hali hazırda anlamlı olmayan bir eşdizim niteliğini koruyor olsa da iki sözcüğün bir arada kullanıldığında ne anlam ifade edebileceğini tahmin etmek çok zor değildir. Erek kültürde de “evcimenlik” kadınların makbul konumunu betimleyen, “gözü dışarıda olmak” “evlenmelik ve gezmelik” gibi söylemler bulunduğundan çevirmenler “dışarılıklı” ifadesini bu evrenin cinsiyetçi yapısına kolayca uyumlaştırmışlardır. Öyküntü tekniği kullanılarak aktarılan eşdizimler arasındaki en dikkat çekici örneklerden biri de kaynak metinde “Date rapé” olarak yer alan ve çevirmenler tarafından “flört tecavüzü” olarak erek dile aktarılan ifade yer

almaktadır. Eserin Afa Yayınları baskısında “flörtte cavüze” olarak geçen bu ifade, iki basım arasında neolojizm çevirileri bağlamında göze çarpan en belirgin farklardandır. Kaynak metindeki “date rapé” ifadesi aynı zamanda bir söz oyunu ile geçmektedir. Burada Moira, Offred’e yazdığı bir ödevden bahsetmektedir ve ödevinin “flört tecavüzleri” hakkında olduğunu öğrenen Offred’in

**Tablo XII Farklı basımlardaki neolojizm çevirileri**

|                                                                                                 |                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| <b>“It sounds like some kind of dessert. <i>Date rapé.</i>” Kaynak metin</b><br><b>Sayfa 49</b> | <b><i>Date rapé</i></b>      |
| <b>“Bir tür tatlıya benziyor. <i>Flört tecavüzü</i>” s.41 Erek metin-Doğan</b><br><b>Kitap</b>  | <b><i>Flört tecavüzü</i></b> |
| <b>“Bir tür tatlıya benziyor. <i>Flörtté cavüzé</i>” Erek metin-Afa</b><br><b>Yayınları</b>     | <b><i>Flörtté cavüzé</i></b> |

sözünü, çevirmenler tablodaki gibi erek dile aktararak alaylı tonu korurlar. Afa yayınlarında çevirmenlerin yer verdiği erek karşılık neolojizm olduğu daha açık anlaşılan ve yazarın güldürü ögesi olarak kullanma niyetini daha net aktaran bir nitelikte olmasına rağmen çevirmenler bir sonraki basım için “flört tecavüzü” ifadesini tercih etmişlerdir. İki durumda da kullanılan teknik öyküntü olmakla beraber Afa Yayınları'nda yer verilen ifadede biçimbilimsel müdahale de yer almaktadır. Kullanılan teknikler açısından bakıldığında Afa Yayınları baskısında yer alan “flörtté cavüzé” ifadesinin çevirisinde uyarılama ve öyküntü tekniklerinin kullanıldığına şahit oluruz. Çevirmenler okuyucunun yabancı bir dilden alınmış olduğunu düşüneceği bir karşılık seçmiş ve aynı zamanda eşdizimin biçimbilimsel yapısına eşdizimi oluşturan sözcüklerden birinin ayrı yazılmasıyla müdahalede bulunmuşlardır. Eserin diğer basımında yer alan “flört

tecavüzü” ifadesinde ise doğrudan öyküntü tekniği kullanılarak ifadenin net bir biçimde dile aktarımı sağlanmıştır.

Toplamda neolojizm çevirilerinde kullanılan on beş çoklu tekniğin sekiz tanesi eşdizim kategorisindeki neolojizmlerde kullanılmıştır. Çoklu tekniğin kullanılmasındaki bu sıklık, eşdizimlerin çok çeşitli ve sayıca çok oluşundan kaynaklanıyor olabilir. Kullanılan ikili teknikler arasında ortak özellik hepsinde öyküntü ile ikinci bir tekniğe yer verilmiş olmasıdır. Çoklu tekniğin kullanıldığı bir ifade “Growing Souls Gospel Hour” dur. Televizyonda yayınlanan dini bir program olan “Growing Souls Gospel Hour” erek dile “Yetişen Ruhların İncil-i Şerif Saati” olarak aktarılmıştır. Buradan da görüldüğü gibi aktarım sonrasındaki hali kaynak ifadeye kıyasla çok daha uzun ve neredeyse yadırgatıcıdır. Eşdizimin ilk iki sözcüğü “Growing Souls” erek kültüre öyküntü tekniği ile “Yetişen Ruhların” olarak aktarılmış, “Gospel Hour” içinse daha açıklayıcı bir karşılık bulma yoluna gidilmiştir. “Gospel” sözlük anlamı itibariyle “İsa’nın hayatına dair ayrıntıları içeren İncil’in dört bölümü” (Cambridge University Press, n.d. erişim 16.03.2021) ifadesine karşılık gelmektedir. Çevirmenler bu noktada “İncil-i Şerif” ifadesine yer vererek erek dilde kullanımı nadir olan bir karşılık seçmişlerdir. “Şerif” erek dilde “Kutsal, şerefli” gibi anlamlara gelen bir ifadedir ve “Yasin-i Şerif” örneğinde olduğu gibi dini metinlerden bahsederken kullanılmaktadır (TDK Güncel Türkçe Sözlüğü, 2019 erişim 16.03.2021). Ancak günlük hayatta bu anlam için kullanılan sözcük “incil” iken, “-i” ekinin ve “şerif” sözcüğünün eklenmiş olması ifadeye farklı bir bağlam kazandırarak eşdizimin içerdiği anlamın kutsal oluşuna vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla “Growing Souls Gospel Hour” biçimbirimsel müdahaleler ve genişletme tekniğinin kullanımıyla erek dile uyarlanmış hem de doğrudan çevirisi yapılarak aktarılan kısımlarda öyküntü tekniğine yer vermiştir.

Sayıca en yüksek olan ikinci tür neolojizm ise "yeni anlamlı sözcükler" kategorisidir. “Yeni anlamlı sözcükler” günlük hayatta kullanılan ya da sözlüklerde bulunan karşılıklar olsa da eserin bağlamındaki anlamları itibariyle farklılaşmaktadır. Bu kategorideki neolojizmlerden metin içerisinde 40 adet bulunmaktadır. Yeni anlamlı

sözcüklerle sözlüklerde yer aldıkları için neolojizm oldukları kolaylıkla gözden kaçabilir diye düşünülse de büyük harf ile başlıyor olması okuyucuyu uyarır niteliktedir. Kaynak ve erek metinde bu neolojizmlerden 40 tanesinden 34'ü büyük harfle yazılmıştır. Küçük harfle başlayan diğer altı eşdizim ise bağlam içerisindeki anlamı, sözlük anlamında kullanılmadığını aktarır niteliktedir. Burada bahsetmiş olduğumuz biçimsel müdahale ve eşdizimin anlam yükü farklılığını vurgulayan konum, okuyucunun bir neolojizmle karşılaştığını sezdirmede oldukça etkili olmuş ve neolojizmlerin tespitini kolaylaştırmıştır. Bu kategorideki neolojizmlerin aktarılmasında en sık başvuru teknikler sırasıyla yerleşmiş eşdeğer, söylemsel yaratım ve ödünçleme olmuştur. Yeni anlamlı sözcüklerin kaynak metinde baş harfleri büyük yazılarak verilmiş olması erek metinde de uygulanan bir teknik olmuştur. Bu sayede okuyucunun karşılaştığı sözcüğün sözlük anlamından farklı olabileceği algısı tetiklenmiştir. Hatta yerleşik eşdeğerlerin, yani dilde hali hazırda farklı sözlük anlamları bulunan karşılıkların bu kadar sıklıkla kullanılabilmesinin bir sebebi de bu biçimsel farklılıktır. Baş harfleri büyük yazıldığı için okuyucuda sözlük anlamından farklı bir anlamla kullanıldığı algısı doğrudan yaratılmış olur. Çalışmamızın ekinde yer alan inceleme tablosunda bu ifadelerin sözlük anlamlarına bağlam içerisindeki anlamlarıyla birlikte yer verilerek ifadenin ne açıdan ve hangi anlam farklılıklarına dayanarak neolojizm olarak algılandığı açıklanmaya çalışılmıştır. Söylemsel yaratım tekniği ise yerleşmiş eşdeğerlerin kaynak neolojizmi karşılamakta yetersiz kaldığı ya da çevirmenlerin yaratıcılıklarını kullanarak bulduğu karşılıkların daha uygun olduğu durumlarda kullanılmıştır. Bu örneklerden en ilginç esere ismini veren “Damızlık Kız” örneğidir. Kaynak metinde “Handmaid” olarak geçen ifade, İncil referanslı bir sözcüktür. Günlük kullanımda “hizmetli” manasına gelen bu sözcük İncil’de ise çocuk sahibi olamayan Rahel’in kocası Yakup’a kendi “Handmaid”i olan Bilha’yla çocuk yapmasını istediği kısımda geçer (İncil, Yaratılış 30:1-3). Bu referansı takiple ve eserdeki kadınların konumuna olan vurguya dikkat ederek, çevirmenler “Handmaid” ifadesini erek dilde “Damızlık Kız” olarak karşılamayı uygun görmüşlerdir. Damızlık sözcüğü TDK Güncel Türkçe Sözlüğünde “yalnız dölü alınmak için yetiştirilen yüksek nitelikli hayvan” olarak açıklanmaktadır (TDK Güncel Türkçe Sözlüğü, 2019 erişim

tarihi: 16.03.2021). Eserde kadınların birer kuluçka makinesi olarak kullanılmasına uygun bir sözcük seçen çevirmenlerin dilsel boyutta birebir sözlük anlamlarıyla değil, bağlamı ve kültüre özgü unsurları odağa alarak söylemsel yaratım tekniğini tercih etmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Ödünçleme tekniği kullanılarak çevirisi yapılmış dört neolojizm incelendiğinde üçünün Gilead evrenindeki binek araçların adı, diğerininse evrendeki toplumsal sınıflardan birinin ismi olduğu görülmektedir. Evrendeki diğer toplumsal sınıflar her ne kadar ağırlıklı olarak öyküntü tekniği kullanılarak erek dile aktarılmış olsa da bu örnekte “Martha” sözcüğünün dini referansı bulunan ve kaynak kültürde sıkça kullanılan bir isim olması sebebiyle korunarak aynen aktarılmış olması mümkündür. Diğer toplumsal sınıflar olan “Melekler”, “Komutanlar”, “Muhafızlar”, “Damızlık Kızlar” gibi ifadelere bakıldığında zaman bu ifadelerin anlam yükü itibarıyla odağı farklılaşan yaklaşımlar gerektirdiğinin düşünüldüğü yorumuna varılabilir. Örneğin “Martha” sözcüğünün sözgelimi öyküntü tekniği kullanılarak aktarılması durumunda kaynak kültürdeki referansı tamamen kaybolacak ya da ancak metin dışı unsurlar yardımıyla okuyucuya aktarılabilecektir. Geriye kalan üç neolojizm ise Gilead’da kullanılan araçların ismidir ve yine bu araçlar da gerek tarihten gerekse İncil’den alınarak kullanılmış ifadelerdir. Araçlardan biri olan “Whirlwind” sözcüğü erek dildeki İncil çevirilerinde “Kasırga” olarak aktarılmıştır ve bu karar *Damızlık Kızın Öyküsü*’nün çevirmenleri tarafından da benimsenmiş olsaydı ifade hem semantik açıdan aynı yükü taşımayacak hem de kutsal metin referansını yitirmiş olacaktı. Özetle, çevirmenlerin bu noktada ödünçleme tekniğini kullanmış olması altmetinsel öğelerin aktarımı açısından da önem taşımaktadır.

Üçüncü sırada ise 20 kez kullanılmış olan bir diğer neolojizm türü türetilmiş sözcükler bulunmaktadır. Dillerin sözcük üretme ve sözcük öyküntüleme süreçlerinde en sık başvuru yöntem olan "türetme" (bkz. Özel, 1977; İmer, 1991, Vardar, 2007) eserde en sık yer alan üçüncü neolojizm türüdür. Türetilmiş sözcüklerin metinde bu kadar sık rastlanmış olmasının sebeplerinden bir diğeri de kırpma, kısaltma ve birleştirme yoluyla elde edilmiş neolojizmlerin bu kategoride yer almasıdır. Yazar, birden fazla sözcüğün

anlamından faydalanarak yeni sözcükler üretmiştir. Örneğin bu kategorideki neolojizmlerden dokuz tanesinin “Compu- “ön ekinin sonuna farklı sözcüklerin eklenmesi ile oluşturulduğu görülmektedir. Eserin geçtiği evrendeki alışveriş, iletişim, sağlık gibi birçok işleme dair kayıtların elektronik arşiv biçiminde tutuluyor olduğu “Compu- “ön eki sayesinde anlaşılmaktadır. Bu neolojizmler içinde yer alan ifadelerden bazılarının anlamı çok net değildir, sezdirim yoluyla ya da çıkarım yapılarak anlaşılması hedeflenmiştir. Türetilmiş sözcüklerin çevirisinde en çok başvurulan çeviri tekniği öyküntü olmuştur. Ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde bu kategoride yer alan 20 ifadeden 9 tanesinin “Compu-” ön ekiyle başlayan neolojizmler olduğu görülmektedir. Bu neolojizmlerin çevirisinde, örneğin “Compuphone” “Kompütelefon” olarak erek dile aktarılmıştır. Çevirinin gerçekleştirildiği 1985 yılı göz önüne alındığında erek kültürde bilgisayarın bilgisayar olarak adlandırıldığı ortaya çıkar. Dolayısıyla çevirmenlerin bu ön eke sahip tüm neolojizmlerdeki çeviri kararları eşsüremlî bir bakışla öyküntü tekniği kullanılarak çevrildiği söylenmelidir.

Türetilmiş sözcükler kategorisindeki neolojizmlerden bir diğeri olan “participation” sözcüğünün meydana geldiği sözcüklerin incelenmesi de yine çevirmenlere ışık tutabilecek niteliktedir. Bu karma sözcük İngilizce “participation” ve “execution” yani “katılım” ve “infaz” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur. Bu kırpma ile türetme yönteminin çözümlenmesinin, çevirmenlerin tercih ettiği erek karşılık olan “Ortak İnfaz Kuralları” karşılığında da yol gösterici olduğu gözlemlenmektedir. Bu konu çeviri teknikleri incelenirken ayrıntılı bir biçimde tartışılacaktır.

“Yeni anlamlı eşdizim” kategorisinde 15 adet ifade bulunmaktadır. Bu kategorideki eşdizimlerin yeni anlamlı olarak nitelendirilme sebebi, kaynak dilde anlamlı olan ancak eserde yeni bir anlamda kullanılmış neolojizmler olmalarıdır. Bir diğer deyişle bu eşdizimler kaynak okuyucu için metinden ayrı incelendiğinde bir anlam barındırmaktadır. Örneğin kaynak metinde “Angel Makers” olarak anılan ve Türkçeye “Melek Yapıcılar” olarak aktarılan neolojizm, eserde kadınlara kürtaj yapan doktorlara verilen isimdir. Fakat kaynak kültürde bu eşdizim 1900’lü yılların başında Macaristan’da

geçen bir olaya gönderme yapmaktadır. O yıllarda hiç hekim bulunmayan bir köyle yaşayan kadınlar, eşlerini ve kendilerine kötü davranan diğer aile üyelerini zehirleyerek öldürmüşlerdir. Yazarın, sözlük anlamı olan böyle bir eşdizime yer vermesi, okuyucuda bir farkındalık yaratma gücüne sahiptir. “Yeni anlamlı eşdizim” kategorisindeki neolojizmler evrendeki dükkanların, toplumsal sınıfların, mesleklerin, özel günlerin, tören ve alışkanlıkların betimlenmesi için kullanılmıştır. Bir diğer yandan bu neolojizmlerin semantik kapsamlarının evrenin kültürel dünyasını açıklayacak nitelikte olması, ütopyalarda neolojizmlerin araştırması için kullanılabilecek veriler ortaya konmasını sağlamıştır.

Yeni anlamlı eşdizimler grubunda yer alan neolojizmlerin anlam yükü itibarıyla çok önemli olduğunu unutmamak gerekir. Bu eşdizimlerin içerdiği anlam alt metin unsurları barındırmakta ve yazarın göndermelerine dikkat çekerek metni zenginleştirmektedir. Bu kategoride yer alan neolojizmlerin tümünün eser içerisinde belirli amaçlara hizmet ettiği ve eser evrenini betimlemekte önemli roller üstlendiği görülmektedir. İfadelerden üçünün (bkz. Ek 1) dipnotla verilmiş olması son derece önemlidir. Bu üç dipnot da çevirmenlerin eklediği notlar olup yalnızca sözcüklere dayalı çevirinin erek okuyucu için yeterli olamama ihtimalini gözler önüne sermektedir. İfadelerin çevrilmesinde ağır basan teknikler ödünçleme ve öyküntü olmuştur. Hem eski anlamlara sahip hem de eserde kullanıldıkları durumlarda yeni anlamları içeren bu ifadeler erek dilde yadırgatmayacak eşdizimlerle karşılaşmaya çalışılmış ve dipnot yöntemi ile de erek kültürdeki metin dışı öğelerin aktarılması sağlanmıştır.

Yeni anlamlı eşdizimler kategorisindeki neolojizmlerin çoğunluğunun çevirisinde öyküntü yöntemi kullanılmıştır. Eşdizim neolojizmler kategorisindekilere benzer bir şekilde buradaki örneklerin de aktarımında erek odaklı bir yaklaşım benimsendiğini söylemek mümkündür.

*Damızlık Kızın Öyküsü*’nden elde ettiğimiz veriler Newmark’ın kategorizasyonuna göre incelendiğinde 13 neolojizm dışarıda kalmaktadır. Bu sözcükler erek metin alıcısının yadırgadığı ya da ilk kez duyduğu kavramlardır. Fakat kaynak dil

kullanıcıları bu ifadelerin hepsine aşınadır. Bir diğer deyişle bu kategoride yer alan örnekler kaynak dil için yerleşik durumdadır, fakat erek dile aktarıldıktan sonra neolojizm niteliği kazanmaktadır.

Bu kategorideki neolojizmlerden biri olan “*swoon*” kaynak metinde italik, bir diğeri “*Humungous*” ise erek metinde italik yazılmıştır. Toplam 13 neolojizmden 4 tanesi dipnot yardımı ile açıklanmıştır. Kaynak metinde bu neolojizmler için yazılmış hiçbir dipnota rastlanmamıştır. Buradan da anlaşılmaktadır ki kaynak metindeki biçimsel vurgular yoluyla da bu ifadelerin aktarıldıkları dillerde ya da bazı dil kullanıcıları için neolojizm olarak görülebileceği düşünülmüştür.

Ancak bu ifadeler derinlemesine incelendiğinde içlerinden bazılarının sınıflandırmanın farklı maddelerine uyan bir yapıya sahip olduğu gözlenir. Örneğin, yukarıda metinde hiç rastlanmadığı aktardığımız öbekselle sözcükler kategorisine ait “*fraternize*” ifadesi bulunmaktadır. Bu örnekteki neolojizm İngilizce’deki “*fraternize with*” olarak kullanılan eylem + prepozisyon yapısı itibarıyla öbekselle yapıdadır. Nitekim, Türkçeye aktarıldığında da yine benzer bir şekilde yardımcı fiille “*fraternize etmek*” biçiminde aktarılmıştır. Bu sebepten dolayı neolojizmlerden bazılarının özellikle salt dil bilgisel sınıflandırmalar üzerinden incelenmediğinde birden fazla kategoriye girebildiği gözlemlenmektedir. Newmark’ın eserinde de bazı ifadelerin iki kategoriye birden uyduğu gözlenirse de Newmark bu konuda herhangi bir yorum yapmamıştır (Newmark, 1988). Yine kaynak metinde geçen “*sororize*” sözcüğü kaynak dilde neolojizm niteliği bulunmayan, sözlüklerde anlamına rastlayabildiğimiz türdendir. Ancak çevirmenlerin “*sororize etmek*” olarak erek dile aktarmış olması, bu ögeyi erek metinde neolojizm haline getirir. Buradan da anlaşılmaktadır ki, kaynak dilde neolojizm olmayan ifadelerin çevirmenlerin kararı sonucunda niteliğinin değişmesi mümkündür. Erek alıcının henüz aşına olmadığı bir tür “sütlü kahve” anlamındaki “*café au lait*” gibi neolojizmleri daha da özgül bir bakışla inceleyebiliriz. Zira bu örnek, yerelleştirme tekniğinin kullanılmasıyla okuyucu için neolojizm olmaktan çıkabilecek bir ifadedir. Erek kültürde bu neolojizmlere yakın anlamlı karşılıkların ya da kültürel eşdeğerlerinin seçilerek kullanılması durumunda

kaynak dildeki aşinalık erek dilde de yaratılabilir. Ancak çevirmenlerin yabancılaştırıcı bir teknik benimsemesi sonucunda ortaya çıkmış örnekler de mevcuttur.

Newmark'ın “eponim” kategorisinde değerlendirilebilecek 11 ifadeye rastlanmıştır. Bu ifadelerden biri kurucusunun adını içeren bir marka adı olmakla beraber, geri kalan tüm ifadeler özel isimdir. Damızlık Kızların hizmet ettikleri komutanların isimleriyle adlandırılmaları itibariyle “Offred”, “Ofwarren”, “Ofcharles” gibi özel isimler "eponim" olarak değerlendirilmiştir. Damızlık Kızların isimleri haricinde eponimlere dahil edilen iki örnekten biri yukarıda bahsedilen Pieixoto'nun da adıdır. Bu isim de Papa'nın isminden türetilmiş olması sebebiyle örnekleme dahil edilmiştir. Son olarak kaynak dilde “Jezebels” olarak geçen ve erek metinde iki farklı biçimde karşılanan bu sözcük, kutsal metin referanslı bir sözcük olup, İncil'de bahsi geçen bir kişinin adından üretilmiştir.

Eponimler kategorisinde on bir adet ifade yer almasına rağmen bu bölümün giriş kısmında belirtildiği üzere Damızlık Kızlara verilen özel isimlerin sayıca baskın olması nedeniyle doğrudan sayısal verileri inceleyerek ağır basan çeviri teknikleri hakkında yorum yapmak yanıltıcı olacaktır. Damızlık Kızların isimleri olan özel adlar dışarıda bırakılarak veriler incelendiğinde, karşımıza üçü özel isim olmak üzere bir marka ismi çıkmaktadır. Bu özel isimlerden biri olan “Jezebel” erek metinde hem “Jezebel” hem de eponimin erek karşılığı olan “İffetsiz” olarak verilmiştir. Bu ifadenin çevirisinde iki tekniğin kullanıldığı belirlenmiş ve söz konusu eponim iki ayrı örnek olarak incelenmiştir. Bu kategoride yer alan ifadelerin çevirisinde ödünçleme tekniği ağır basmaktadır. Eponimlerin yapısı itibariyle, bu birimlerin ödünçleme tekniği kullanılarak erek dile aktarılmış olması şaşırtıcı değildir. Zira bu ifadelere esin kaynağı olan özel isimler sözcük erek dile aktarıldığında da korunmak istenir ve bunu mümkün kılmak için de ödünçleme tekniğinden sıklıkla yararlanılır. Çevirmenlerin kullanmış olduğu teknik Newmark'ın bu konudaki tahminlerini doğrular niteliktedir. Nitekim Newmark da eponimlerin doğrudan aktarılması halinde erek dilde anlaşılır olmasını bir ön koşul olarak vermiş, eğer muğlaklıkla karşılaşıyorsa dipnot gibi yöntemlerin kullanımıyla erek alıcının durumunu

göz önünde bulundurarak çevirinin yapılması gerektiğini belirtmektedir (Newmark, 1988: 199).

“Kısaltma” türünde yalnızca üç neolojizm bulunmaktadır. Teknik metinlerde kısaltmalara daha sık rastlanır ve üzerine çalışılan eser edebi nitelikte olduğundan oldukça az sayıda kısaltma mevcuttur. Kısaltmalardan biri bir bulvar ismi “Mass Ave”, bir diğeri, “Gyn Ed” dipnotla açıklanan ve kaynak metinde de dipnotla beraber verilmiş bir kısaltmadır. Son kısaltma olan “Lilies” ise yukarıda bahsedilen “eşdizim” kategorisinde yer alan bir neolojizmin (*Lilies of the Field*) kısaltılmış halidir.

“Yeni sözcük” kategorisinde bulunan iki sözcük de Offred ile Komutan’ın bir tür kelime oyunu oynarken uydurduğu aslında anlamı bulunmayan sözcüklerdir. Eser içerisinde toplam 160 adet neolojizm bulunmasına rağmen, “yeni sözcük” kategorisine giren yalnızca iki sözcük bulunması ilgi çekicidir. Bu durum Newmark’ın neolojizm sınıflandırmasında belirttiği, “ses simgesel ya ses anlamlama simgesel açıdan, sözcüklerin bir açıdan alıcıya aşina gelebilecek özellikleri olduğu” ifadesi düşünüldüğünde anlam kazanmaktadır (Newmark, 1988: 141). Zira metinde birçok neolojizm bulunmasına rağmen, bu sözcükler okuyucuda çağrışım yaratabilecek niteliktedir. Burada bahsi geçen iki sözcük ise belirli bir anlamı bulunmamaktadır. Yeni sözcükler erek dile doğrudan ödünçleme yöntemi ile aktarılmış ve yaratım oldukları vurgusu aktarılmaya çalışılmıştır.

Metinde iki adet "uluslararasılaştırma" ile karşılaşılmıştır. Bu neolojizmlerin ikisi de yardım çağrısında kullanılan “May Day” ve “SOS” aktarımlarıdır. Her durumda anlaşılabilirliğini korumak üzere oluşturulmuş bu kullanımların “uluslararasılaştırma” türündeki neolojizm olarak adlandırılması şaşırtıcı değildir. Fakat, “SOS” alıcılar için daha sık bilinen bir kısaltma olsa da “May Day” için aynı şey söylenemez. Her iki ifadenin de ödünçleme tekniği ile aktarılmış olması uluslararasılaştırmaların anlaşılabilirlik amacı göz önüne alındığında oldukça tutarlıdır.

Bir diğer kategori olan "sözde neolojizmler" ayrıntılı bir biçimde incelenmediğinde neolojizm gibi algılanabilir. Bu kategoride yer alan yalnızca iki örnek bulunmaktadır. Neolojizmlerden ilki “P.A.” kaynak metindeki bağlamında ele alındığında

oldukça muğlak bir gösterendir. Kaynak dilde “P.A.” ifadesinin açılımı olabilecek “Physical Activity”, “Personal Asisstant” ve “Project Administrator” benzeri birçok açılım bulunmaktadır ve kısaltmanın anlamlandırılması ancak bağlamın değerlendirilmesi ile mümkün olmuştur. Bir diğer "sözde neolojizm" olan “Aged Primpara” ifadesi ise tıp dilinde halihazırda bulunan bir tamlamanın değiştirilerek yeniden sunulmasıdır. Bu örneklerin ikisi de sözlükte doğrudan karşılık bulamadığımız, ancak bağlam veya kültürel arka plan bilgisine dayanarak çözümlediğimiz neolojizmlerdir. İfadelerden ikisi için de ikili teknik kullanılmıştır. “Aged Primpara” ifadesi çoklu teknik yardımıyla “İleri Yaşta Primipar” olarak aktarılmış ve ek olarak dipnot verilmiştir.

"Akronimler" metinde en az karşılaşılan neolojizm türüdür. Eserin sonundaki bilimsel makalede geçen “POW” kısaltması “Prisoner of War” yani “Savaş Tutsakları” ifadesinin akronim biçimdir. Ancak bu kategorideki neolojizmlerin sayıca az olması genel bir bakış geliştirilmesine elverişli değildir.

Bir diğer neolojizm türü olan “aktarılmış sözcük” kategorisine giren 1 ifadeye rastlanmıştır. Bu neolojizm eserde bir tür kod olarak kullanılan Fransızca “M’aidez” sözüdür. Neolojizmin alıntılandığı dil olan Fransızca ile hem kaynak hem de erek dil arasındaki sesletim farkının çok fazla olması, erek metin okuyucularının bu ifadeler ile ses simgesel ya da ses alımlama simgeselliği açısından bir çağrışım yapılmasını güçleştirmektedir. Sesletildiğinde alıcıya tanıdık gelebilecek “meydey”, yazılı haliyle alıcı için erişilebilir olmayabilir. Bu kategoride yer alan neolojizmler sayıca çok az olmasından ötürü çevirilerinde benimsenen tutumun incelenmesi pek fazla yorumlamaya olanak sağlamayacaktır.

Eserde “aktarılmış sözcükler” kategorisine giren tek örnek bulunmaktadır ve çeviride ödünçleme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılması aktarılmış sözcükler kategorisinde yer alan neolojizmin Fransızca yani kaynak metnin diline de yabancı olmasından ileri gelebilir. Aktarım gerçekleştirilirken sözcüğün yabancılığı korunmaya çalışılmıştır. Bu kategorideki tek neolojizm olan “M’aidez” Fransızca “Bana yardım et” anlamına gelmektedir ve Gilead’dan kaçmak isteyen insanların birbirini tanımak ve

yardım istemek için kullandığı bir paroladır. Bu parola Fransızcanın sesletim özellikleri itibariyle yazılış ve okunuş açısından büyük farklılıklar gösterdiği için yazar tarafından bilinçli bir biçimde seçilmiştir. Dolayısıyla sözcüğün değiştirilmeden ödünçleme yöntemiyle aktarılmış olması şaşırtıcı değildir. Bu ifadenin metin içerisinde dört farklı yazımı ve çevirisi bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan “M’aidez”, “Mayday”, “May Day” ve “May day” karşılıkları aynı gösterenin birçok alt anlamına gönderme yapmak amacıyla farklı gösterilenler ile karşılanmış fakat sesletimi bir olan bir sözcüktür. Bu dört farklı yazım da “Meydey” olarak sesletilmektedir. Çeşitli yazım biçimlerine sahip olması ise sözcüğün zaman zaman bir şifre ya da yardım çağrısı olarak kullanılabildiği gibi gizli örgütün varlığından bihaber olan kişileri kuşkulandırmayacak bir anlamı -tr. Mayıs Günü- içeriyor olmasından ileri gelmektedir. Bu sesletim ve anlatıcı algısına dayanan perspektif, eserin adının *Damızlık Kızın Öyküsü* yani anlatılan bir hikâye olması ve ses kayıtları ile edinilmiş olmasıyla da uyumlu bir tercih olmuştur. Dolayısıyla tek bir ifadenin; kullanım amacı, anlam yükü, gösterileni gibi değişkenler, çevirisinde benimsenecek tekniklerde etkili olmaktadır.

Erek metinde birden fazla aynı sözcükle karşılanmış diğer neolojizm ise “Jezebel”dir. İncil referanslı olan bu sözcük, eserin kimi kısımlarında “Jezebel” olarak ödünçleme tekniği ile aktarılmış, kimi yerlerinde ise “İffetsizler” sözcüğü tercih edilmiştir. “Jezebel’s” ifadesinin karşılığı olarak çevirmenlerin neolojizme erek karşılık olarak tercih ettiği ifadeyi içeren “İffetsizlerin Yeri” değil, “Jezebel’in Yeri” eşdizimi tercih edilmiştir. Eldeki verilere dayanarak bu seçimin sebebine dair herhangi bir çıkarımda bulunmak mümkün olmamıştır.

Sırasıyla “kısaltma” “yeni sözcük”, “uluslararasılaştırma”, “sözde-neolojizm”, “akronim”, ve “aktarılmış sözcük” kategorilerindeki neolojizmler sayıca az olmaları sebebiyle ayrıntılı bir inceleme yapılmasına olanak sağlamamaktadır.

Çalışmamız kapsamında yürüttüğümüz neolojizmlerin türünü belirlemeye yönelik araştırmalar, neolojizm türünün belirlenmesinde metin dışı unsurların ve metinlerarasılığın önemini ortaya koymuştur. Örneğin metindeki eponim neolojizmlerden

“Pieixoto” sözcüğü, Papa Pius IX’un (1854-1878) ismine gönderme yapmaktadır. Papa Pius isminin eponime kaynak olma sebebi; kendisinin din ve devlet işleri ile olan yoğun ilişkisinden ve kadın bedeniyle ilgili söylemlerinden ileri gelmektedir. Eserin sonunda kadınlar hakkında konuşma yapmak üzere kürsüye çıkan erkek bir bilim insanının adı olarak seçilen “Pieixoto”, Papa’nın kadın bedeni hakkındaki söylemleri düşünüldüğünde oldukça dikkat çekicidir. Dolayısıyla “Pieixoto” sözcüğü ilk bakışta sıradan bir özel isim gibi görülmesine rağmen, hem kullanılmayan bir özel isim oluşu hem de metin dışı unsurların mümkün kıldığı kavrayışla neolojizm olarak kabul edilmiştir.

## SONUÇ

Çalışmamızın önceki kısımlarında bahsedildiği gibi en sık rastlanan iki teknik öyküntü ve ödünçleme olmuştur. Bu tespitten yola çıkarak neolojizm çevirilerinde kullanılabilecek standart bir çeviri tekniğinin bulunmadığı, ancak erek okuyucuya akıcı bir okuma deneyimi kazandırmada etkili olmuş iki tekniğinin var olduğu yorumu yapılabilir. Öyküntü ve ödünçleme tekniklerinin toplamda 160 neolojizmin aktarımında 84 kez kullanılmış olması oldukça büyük bir orana işaret etmektedir. Aslında bu iki teknik yapı itibariyle metni erek ya da kaynak kültüre uyumlaştırmaktadır ve birbirlerine zıttır. *Damızlık Kızın Öyküsü*'nün erek dil okuyucusu için son derece akıcı bir okuma deneyimi sağlaması, aslında kaynak kültür ve dili olduğu gibi koruyan ödünçleme tekniğine rağmen mümkün olmuştur. Fakat bizim bütüncemiz kapsamında bu konu değerlendirilirken dipnot kullanımı ve bilimkurgu ve distopya okuyucusunun gerek yaratım gerekse yabancı sözcüklere olan aşinalığı göz önüne alınmalıdır. Yani okuyucuya hem dipnot kullanımı ile ek bilgi verilmesi hem de okuyucunun kimliği itibariyle çeviri tekniklerinin anlaşılabilirliğe etkisi farklıdır.

Öyküntü tekniği birçok neolojizm türünde olduğu gibi, toplamda da en sık başvurulmuş çeviri tekniği olmuştur. Bu veri ışığında neolojizm çevirisinde kullanılan teknikler alanında yapılan diğer çalışmalar ile karşılaştırmalar yapılabilir. Örneğin Fumani ve Abdullahpour'un çalışması balıkçılık ile ilgili teknik metinlerden seçilmiş neolojizmlerin çevirisindeki teknikleri incelemektedir ve çalışmalarında en sık kullanılan çeviri tekniğinin sırasıyla ödünçleme ve öyküntü olduğunu tespit etmişlerdir (Fumani&Abdullahpour, 2017). Araştırmacıların hem metin türü itibariyle hem de üç farklı çevirmenin yaklaşımlarını incelememiş olması sebebiyle çalışma sonuçlarının daha geniş bir şemsiye altında incelenmesi mümkündür. Çalışmalarında elde ettikleri sonuçlardan ödünçleme tekniğinin ilk sırada yer alması Fumani ve Abdullahpour'un teknik metinler üzerinde çalışmasından ileri gelebilir. Zira bilimkurgu bir dizinin alt yazıları üzerinde çalışan Kurki'nin çalışmasındaki sonuçlarda en sık başvurulmuş çeviri tekniğinin sırasıyla öyküntü ve ödünçleme olduğu görülmektedir. Bu noktadan bakıldığında, bütüncü türüne göre kullanılan çeviri tekniğinin farklılaştığı görülmektedir.

Kurki'nin çalışmasında da öyküntü tekniğinin en sık kullanılan teknik olduğu düşünölecek olursa, her iki bütönce çevirisinde de erek alıcı odaklı bir çeviri yaklaşımı güdüldüğü söylenebilir. Zira öyküntü tekniğı, metni erek költüre yakınlaştırır ve icrası, yazarın iletisinin en az değışiklikle okuyucuya iletilmesini sağlar. Her iki çalışmanın da verilerinin öyküntüyü işaret ediyor olması, neolojizmler özelinde anlam aktarımını odağı alan bir çeviri yaklaşımı benimsendiğini göstermektedir.

Diğer yandan hem Kurki'nin hem de bu çalışmanın verilerinin ikinci en sık kullanılan çeviri tekniğı olarak ödünlemeden bahsediyor olması iki metnin de kurgu metinler olmasından ve bilimkurgu distopya kategorisinde yer almasından ileri gelebilir. Çünkü bu tür metinlerde okuyucu, yazarın dünyasındaki yabancı olan kavramların olduğu gibi aktarılmasına son derece aşınadır.

Bu teknikle aktarılan ifadelerin metin içerisindeki yapay ya da özel isim oluşunun korunması sağlanmıştır. Yapay sözüyle kastedilen, eski dünyada olmayan fakat yeni distopya evreninde kullanılmaya başlayan araç gereç, sistem, yöntem, makine gibi kavramlar yeni dilde farklı sözcüklerle karşılanmıştır. Kaynak dildeki biçim ve yazımıyla da yapaylığını hissettiren bu sözcükler, erek dile de ödünçleme yöntemiyle aktarıldığında aynı pozisyonu muhafaza ederler.

Yazarın iletisini taşımaya yönelik ve anlam odaklı bir çeviri yapıldığına dair bir diğer işaret ise söylemsel yaratım tekniğinin kullanım sıklığıdır. Erek ifade ve kaynak ifade karşılaştırıldığında tamamen alakasız olduğu düşünölen bu örneklerde söylemsel yaratım tekniğinin kullanılması yazarın bu ifadeyi kullanmasındaki niyetin, ifadenin bağlam içerisindeki rolünün, ifadenin arka planının değeriendirilerek aktarımın gerçekleştirildiğı görölmektedir. Çevirmenler ifadeleri özümseyerek çeviri yaratım sürecine benzer bir biçimde ifadeleri aktardığı göröür. Bu tekniğın kullanımı ise özellikle eserin algılanmasında etkili olacak ve öyküntü, ödünçleme ya da genişletme teknikleri ile aktarıldığında vuruculuğunun ve kavramsal yapısının lakıyla aktarılamayacağı örneklerde benimsendiğı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla erek dile aktarıldığında, yazarın iletisini

aktarmada yetersiz kalan ifadelerin söylemsel yaratım tekniği kullanılarak aktarıldığı düşünülebilir.

Çalışmamız kapsamında incelenen neolojizmler Peter Newmark'ın (1988) neolojizm türlerinde yer almayan bir kategorinin varlığını da ortaya çıkartmıştır. Çeviri ürünü neolojizmler olarak adlandırdığımız bu grup kaynak metnin erek dile aktarılmasından sonra oluşan neolojizmlerdir. Bu neolojizm türü, neolojizmleri aynı zamanda çeviri süreci ile de ilişkilendirmektedir. Kaynak dilin ya da erek dilin yapısına göre değil, çeviri kararlarına göre de ifadelerin niteliğinin değişebileceği gözlemlenmiştir. Niska'nın sözlü çeviri alanında yürütmüş olduğu neolojizm çevirisi teknikleri alanındaki çalışmasını bu noktada anmak gerekir. Nitekim Niska'da çevirmenlerin neolojizmlere karşılık olarak “yeni sözcük yaratma” tekniğine başvurdıklarını gözlemlemiş, ancak bu tekniğe sayıca başvurulma azlığı nedeniyle kendi çeviri modelinin dışında tutmuştur. Niska'nın sözlü alanda bu çalışmayı yürütmüş olması tercümanların konuşma akışı esnasında uygun karşılığı bulmasını gerektirdiğinden bizim çalışmamızdan farklılaşmaktadır. Yazılı çeviri alanında çalışan tercümanların zaman kısıtlaması olmadığından, geri bildirim ve düzeltme yoluyla tekrar tekrar bu karşılıkları düşünebildiklerinden daha sık “çeviri ürünü” neolojizmlere rastladığımız yorumu yapılabilir.

Çeviri tekniklerinde ise çalışmamızda kullanılan Molina&Albir'in derlemesindeki tekniklere ek olarak silme ve çoklu teknik kullanımına da rastlanmıştır. Molina & Albir çeviri tekniği derlemelerini birçok farklı kuramcının çalışmasından hareketle oluşturmuştur. Faydalanmış oldukları kuramcılardan Delisle (1993)'nin ve Vasquez Ayora'nın (1977) tekniklerinde “omission” olarak anılan, çalışmamızda silme olarak bahsettiğimiz tekniği ise kendi derlemelerine dahil etmemişlerdir. Ancak bu teknikle aktarılmış neolojizmlere bizim çalışmamızda rastlanmış olması önemli bir bulgudur. Her ne kadar Molina&Albir çalışmalarındaki yer alan çeviri tekniklerini neolojizmler için üretmemiş olsa da neolojizmlere özgü çeviri tekniklerinde silme tekniğine yer verilmesi gerektiği yorumu yapılabilir.

Eserde karşılaşılan neolojizmlerin, okuyucuyu yadırgatmayacak biçimde ve yazarın iletisini mümkün olduğunca yansıtan bir biçimde çevirisinin yapıldığı dikkat çekmektedir. Önceki bölümlerde tartışmış olduğumuz özellikle eşdizimlerin alt metni besleyen anlamları erek dile aktarılırken kullanılan teknikler sayesinde akıcı bir okuma deneyimi sağlanmıştır. Yapılan çevirilerde anlam belirsizliği ya da karmaşası yaratmaktan kaçınılmıştır. Dipnot kullanımı gibi metin dışı öğelerin yardımıyla ve ödünçleme tekniğinin kullanılmasıyla erek okuyucunun kavramların arka planına erişebilmesi ve bağlam için önemli olan bilgileri edinebilmesi mümkün kılınmıştır. Öyküntü tekniği, çevirmenlerin hem anlam hem de dil bilgisel açıdan olumlu sonuçlar doğuran kararlar almalarında en etkili ve sık kullanılan teknik olmuştur.

Eserdeki neolojizmlerin çevirisinde kullanılan tekniklere ilişkin karar mekanizmalarının incelenmesi, çalışmanın sonuçlarına farklı bir perspektifle bakmamızı sağlayabilirdi. Ancak eserin iki çevirmeninin bulunması, hangi neolojizmin kim tarafından çevrildiğinin araştırılmasını imkânsız kılmaktadır. Bu incelemenin başka bir çalışmada mümkün olması durumunda cinsiyet, tekniğin icrası, uzmanlık alanı, yaş gibi birçok değişkene bağlı olarak da verilerin yorumlanması mümkün olacaktır. Çalışmamızın bir diğer kısıtlılığı, incelemenin yalnızca Türkçe ve İngilizce dilleri arasında gerçekleştirilmiş olmasıdır. Farklı dil çiftleri arasında bu araştırmanın yapılması, dillere bağımlı olarak çeviri tekniklerinin değişkenlik gösterip göstermediğinin de aydınlatılmasını sağlayabilir. Özellikle daha dolaylı ve doğrudan anlatım yöntemlerine sahip diller arasında bu tür bir incelemenin yapılması birçok farklı verinin yorumlanmasına olanak sağlayabilir.

Bahsedilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise, eserin devamı niteliğini taşıyan ve Türkçesi de yayımlanmış olan *Ahitler* isimli eserdir. Bu eserde de yine *Damızlık Kızın Öyküsü*'nde kullanılan neolojizmler mevcuttur ve iki eserin bir arada incelendiği bir çalışma, daha fazla sayıda verinin elde edilmesini sağlayabilir. Zira çalışmamızda bazı neolojizm türlerine dair çok az sayıda örnek bulunduğu için bu neolojizmlerin çevirisinde kullanılan teknikleri incelemek mümkün olmamıştır.

Çalışma kapsamına dahil edilmeyen fakat mevcut olan alt yazı, çizgi roman ve opera metni olmak üzere üç farklı metin türü bulunmaktadır. Bu metinlerin de araştırma kapsamında ele alınması disiplinler arası bir incelemeyi mümkün kılacaktır.

Bulgulandırma aşamasında karşılaşmış olduğumuz iki neolojizmin çevirisinden ayrıca bahsetmek gerekmektedir. Kaynak metinde “Compucount” ve “Compucard” olarak verilmiş iki ifade erek metinde tek bir karşılık kullanılarak “Kompükart” olarak aktarılmıştır. Halbuki “Compucount” sözcüğü banka hesaplarını betimlemek için kullanılmaktadır. “Compucard” ise bu hesaplara bağlı kartları ifade etmektedir. Ancak çevirmenler iki kaynak neolojizmi de tek bir karşılık kullanarak erek dile aktarmayı tercih etmişlerdir. Farklı anlamlar taşıdığı açık olan bu iki neolojizmin aynı sözcükle karşılanmış olması sebebiyle “Compucount” neolojizminin çevirisinde hata olduğu düşünülmüştür. Fakat çalışmamız kapsamında çeviri yaklaşımları incelendiğinden bu veri üzerinde durulmamıştır.

## KAYNAKÇA

- APAYDIN, T. (2020). Neolojizm Çevirileri Üzerine Bir İnceleme: *Alice's Adventures in Wonderland* ve *Through the Looking Glass* Örneği. *Journal of International Social Research*, 13(73).
- Atwood, M. (1992). Damızlık Kızın Öyküsü,(1986). *Çevirmen: Sevinç-Özcan Kabakçioğlu*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Atwood, M. (2011). *In other worlds: SF and the human imagination*. Anchor
- Atwood, M. (2015). *Dire Cartographies: The Roads to Ustopia and The Handmaid's Tale*. Anchor.
- Delabastita, D. (2008). Literary style in translation: Archaisms and neologisms. In *Übersetzung* (pp. 883-888). De Gruyter Mouton.,
- Delisle, J. (1993). La traduction raisonnée.(= collection Pédagogie de la traduction, n 1). Ottawa: *Les Presses de l'Université d'Ottawa*.
- Emecan, N. (1960). 'tan Günümüze Türkçe Bir Sözlük Denemesi. *İstanbul, Yapı Kredi Yayınları*.
- Fumani, M. R. F. Q., & Abdollahpour, S. (2017). Translation of neologisms in fishery-engineering based on kurki's (2012) framework: A strategy-based analysis. *International Journal of English Language & Translation Studies*, 5(2), 43-52.

- Hadi, S. A. A., & AL, A. M. G. (2019). The Significance of Political Neologisms. *Journal of Education College Wasit University*, 2(37), 10-10.
- Hanaqtah, M. F., & MALYSIA, U. S. (2016). *Translating English neologisms in military and political texts into Arabic: Issues and strategies* (Doctoral dissertation, Universiti Sains Malaysia).
- Hui, L. I. U. (2014). A Probe Into Translation Strategies of Tech English Neologism in Petroleum Engineering Field. *Studies in Literature and Language*, 9(1), 33-37.
- Kamile, İ. M. E. R. (1991). Türkçenin Sözcükteki Yeni Ögeleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 18-28.
- Kurki, R. (2012). The Finnish subtitling of neologisms in the science fiction television series Stargate SG-1.
- Kurumu, T. D. (2011). TDK güncel Türkçe sözlük.
- Lacey, L. J. (2013). *The Past That Might Have Been, the Future That May Come: Women Writing Fantastic Fiction, 1960s to the Present* (Vol. 43). McFarland.
- Lehrer, A. (2003). Understanding trendy neologisms. *Italian Journal of Linguistics*, 15, 369-382.
- Litak, A. (2013). Author Neologisms in JRR Tolkien's Trilogy. *The Lord of the Rings* "(in Original and Translation)". *English Matters*, 4, 25-33.

- Margot, J. C. (1979). *Traduire sans trahir: la théorie de la traduction et son application aux textes bibliques*. L'Age d'homme.
- Mercier, L. S. (1801). *Néologie, ou Vocabulaire de mots nouveaux, à renouveler, ou pris dans des acceptions nouvelles* (Vol. 1). Moussard.
- Moussard, Bussmann, H. (2006). *Routledge dictionary of language and linguistics*. Routledge.
- Molina, L., & Hurtado Albir, A. (2002). Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta: Journal des Traducteurs/Meta: Translators' Journal*, 47(4), 498-512.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation* (Vol. 66). New York: Prentice hall.
- Nida, E. (1964). *Towards a Science of Translating* [Text].
- Niska, H. (1998). Explorations in translational creativity: Strategies for interpreting neologisms. *Interpreting*, 2(1).
- Özel, S. (1977). *Türkiye Türkçesinde sözcük türetme ve bileştirme* (Vol. 438). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pavel, S., & Nolet, D. (2001). *Handbook of terminology. Minister of Public Works and Government Services Canada. Catalogue*, (S53-28), 2001.
- Praditya, T. D. Analysis of Newspeak Neologism Translation in George Orwell's Nineteen

- Rey, A. (1995). *Eighty-Four. Jurnal Bahasa, Sastra, dan Studi Amerika*, 26(1). *Essays on terminology* (Vol. 9). John Benjamins Publishing.
- Sarı, İ. (2015). Türkçe'de Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme.
- Şafak, Z. (2018). *Fransızca ve Türkçede akıllı telefon bağlamında yeni sözcük kullanımına (neolojizm) yapısal bir yaklaşım* (Master's thesis, Namık Kemal Üniversitesi).
- Vardar, B., & Güz, N. (1988). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü* (Vol. 1). ABC Kitabevi.
- Vázquez-Ayora, G. (1977). *Introducción a la traductología: curso básico de traducción*. Georgetown University Press.
- Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation* (Vol. 11). John Benjamins Publishing.
- Wilczewski, M. (2011). Translator's Creativity in Rendering Neologisms of a Literary Text. *Acta Neophilologica*, (XIII), 151-160.
- Yazıcı, M. (2007). Yazılı Çeviri Edinci. *Multilingual*, İstanbul.
- Yetkin Karakoç, n. i. h. a. l. (2014). Neolojizm Çevirisinde Sözdizimsel Öyküntü ve Anlama Güçlüğü X Kuşağı Örneği. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9(3), 1611-1619.

## EKLER

**EK 1- Neolojizmler, türleri, erek karşılıkları, anlamları ve çeviri teknikleri tablosu**

| <i>neoloji<br/>zm<br/>türü</i> | <i>neolojizm</i>                | <i>erek<br/>neolojizm</i>                        | <i>metindeki anlamı</i>                                       | <i>çeviri<br/>teknik<br/>i</i> |
|--------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| <b>Akron<br/>im</b>            | <b>“POW”<br/>camps p.325</b>    | <b>Savaş<br/>Esirleri<br/>Kampları<br/>s.377</b> | <b>İng. Savaş esiri</b>                                       | <b>öykün<br/>tü</b>            |
| <b>aktarılmış<br/>sözcük</b>   | <b>M’aidez p.55</b>             | <b>M’aidez<br/>s.62</b>                          | <b>Fr. bana yardım et</b>                                     | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>Crowning<br/>p.137</b>       | <b>Taç giyme<br/>töreni s.159</b>                | <b>bebeğin başının döl yatağından<br/>çıkması</b>             | <b>betiml<br/>eme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>café au lait<br/>p.166</b>   | <b>café au lait<br/>s.195</b>                    | <b>sütlü kahve</b>                                            | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>fraternize<br/>with p.20</b> | <b>Fraternize<br/>s.24</b>                       | <b>erkek kardeş gibi davranmak</b>                            | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>Humungous<br/>p.39</b>       | <b>Humungous<br/>s.43</b>                        | <b>aşırı büyük</b>                                            | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>Palimpsest<br/>p.13</b>      | <b>Palimpsesti<br/>* 15</b>                      | <b>yıkanıp ya da silinip yeniden<br/>yazılabilen parşömen</b> | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>post-facto</b>               | <b>post-facto*<br/>s.372</b>                     | <b>gerçek ötesi</b>                                           | <b>ödünç<br/>leme</b>          |
| <b>çeviri<br/>ürünü</b>        | <b>soi-disant</b>               | <b>soi-disant*<br/>s.369</b>                     | <b>sözde</b>                                                  | <b>ödünç<br/>leme</b>          |

|                 |                           |                                                      |                                                                                                             |                              |
|-----------------|---------------------------|------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| çeviri<br>ürünü | Sororize p.20             | Sororize<br>s.24                                     | kız kardeş gibi davranmak                                                                                   | ödünç<br>leme                |
| çeviri<br>ürünü | Weight<br>Watcher<br>p.83 | Weight<br>Watchers<br>s.94                           | Tüm dünyada şubeleri bulunan ve kilo vermek isteyen kişilerin gittiği bir zayıflama kampı                   | ödünç<br>leme                |
| çeviri<br>ürünü | Papier<br>poudre p.102    | Papier<br>pudra s.92                                 | Edward döneminde kullanılan bir tür kağıt pudra                                                             | ödünç<br>leme                |
| çeviri<br>ürünü | swoon p.164               | bihuş s.192                                          | aklı başında olmayan                                                                                        | telafi                       |
| çeviri<br>ürünü | acts                      | habercileri<br>n işleri                              |                                                                                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| çeviri<br>ürünü | sucks                     | soğurmak                                             |                                                                                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| eponi<br>m      | Jezebel's<br>p.281        | Jezebel'in<br>Yeri s.246 t:<br>betimleme+<br>öyküntü | Seks işçilerinin gittiği ve komutanların gizlice gece eğlencelerine katıldığı eğlence mekanının adı         | çoklu<br>teknik              |
| eponi<br>m      | Tennyson<br>p.163         | Tennyson<br>s.192                                    | Alfred Lord Tennyson'un "Come to the Garden, Maud" isimli şiirine gönderme                                  | ödünç<br>leme                |
| eponi<br>m      | Jezebel p.123             | Jezebel<br>s.246                                     | Diğer kadınların yapmasının yasak olduğu alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi şeyleri yapabilen seks işçileri | ödünç<br>leme                |

|         |                                                     |                                                                                   |                                                                                                                |                              |
|---------|-----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| eponim  | Pieixoto<br>p.317                                   | Pieixoto<br>s.365                                                                 | Eserin sonunda yer alan, Offred'in ses kayıtlarından hareketle bilimsel araştırmalar yapan bilim insanının adı | ödünç<br>leme                |
| eponim  | Tupperware<br>p.68                                  | Tupperware<br>s.76                                                                | Saklama kapları ve şişeler üreten ve adını kurucusundan alan bir firma                                         | ödünç<br>leme                |
| eponim  | Ofcharles<br>p.294                                  | Charlesinki<br>s.340                                                              | Charles'a ait olan Damızlık Kız                                                                                | telafi                       |
| eponim  | Offred<br>p.95                                      | Fredinki<br>s.109                                                                 | Fred'e ait olan Damızlık Kız                                                                                   | telafi                       |
| eponim  | Ofglen<br>p.30                                      | Gleninki*<br>s.34                                                                 | Glen'e ait olan damızlık kız                                                                                   | telafi                       |
| eponim  | Ofwarren<br>p.38                                    | Warreninki<br>s.42                                                                | Warren'a ait olan damızlık kız                                                                                 | telafi                       |
| eponim  | Ofwayne<br>p.38                                     | Wayninki<br>s.42                                                                  | Wayne'e ait olan Damızlık Kız                                                                                  | telafi                       |
| eponim  | Jezebels<br>p.123                                   | İffetsizler<br>s.144                                                              | Diğer kadınların yapmasının yasak olduğu alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi şeyleri yapabilen seks işçileri    | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| eşdizim | Outdoor<br>Period-<br>Costume<br>Sing-Song<br>p.318 | Açık<br>Havada<br>Tarihi<br>Kostümlü<br>Şarkı<br>Söyleme<br>etkinlikleri<br>s.294 |                                                                                                                | betimleme                    |

|             |                                      |                                                                                   |                                                                                                                                                                                                |                 |
|-------------|--------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| eşdizi<br>m | Growing<br>Souls Gospel<br>Hour p.27 | Yetişen<br>Ruhların<br>İncil-i şerif<br>saati s.30                                | Gilead cumhuriyeti öncesi<br>dönemde insanları daha tutucu<br>Hristiyanlar haline getirmek<br>amacıyla yayınlanan programlar.<br>Bu programda genellikle dualar<br>okunup ilahiler söylenirdi. | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Men's<br>Salvagings<br>p.43          | Erkeklerin<br>Kurtuluş<br>Ayinleri<br>s.48:<br>genişletme+<br>ödünçleme           | erkeklerin Gilead karşıtı<br>eylemlerine dair yargılandıkları<br>ayinler                                                                                                                       | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | actual<br>Salvagings                 | Gerçek<br>Kurtuluş<br>Ayinleri<br>s.339:<br>genişletme+<br>öyküntü                | Kurtuluş ayininin infaz kısmı                                                                                                                                                                  | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Women's<br>Salvagings<br>p.178       | Kadınların<br>Kurtuluş<br>Töreni<br>s.208:<br>yerleşmiş<br>eşdeğer+ge<br>nişletme | kadınlar tarafından yönetilen<br>yargılama ve infaz yapılan halka<br>açık törenler                                                                                                             | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Women's<br>Prayvaganza<br>p.230      | Kadınların<br>Dua Töreni<br>s.265:                                                | Eşler'in kızlarının toplu evlilik<br>törenleridir.                                                                                                                                             | çoklu<br>teknik |

|             |                                        |                                                           |                                                                                                                                                                                                                       |                 |
|-------------|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
|             |                                        | öyküntü+be<br>timleme                                     |                                                                                                                                                                                                                       |                 |
| eşdizi<br>m | Undergroun<br>d<br>Femaleroad<br>p.268 | Yeraltı<br>Kadın Yolu<br>s.306:<br>öyküntü+be<br>timleme  | Kadınları Gilead'dan kaçırmak<br>için çalışan bir direniş örgütü                                                                                                                                                      | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Soul Scrolls<br>p.160                  | Dua<br>Silindirleri<br>s.188:<br>öyküntü+be<br>timleme    | sürekli dua basan bir dükkân                                                                                                                                                                                          | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Loaves and<br>Fishes p.176             | Ekmekler<br>ve Balıklar<br>s.206:<br>öyküntü+da<br>raltma | ekmek ve balık satan dükkanların<br>adı                                                                                                                                                                               | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Eyes<br>incognito<br>p.31              | Tedbil-i<br>kıyafet<br>dolaşan<br>Gözler s.35             | Farklı kılıklarda insanların<br>arasına karışmış Gilead<br>görevlileri bkz. Göz                                                                                                                                       | genişl<br>etme  |
| eşdizi<br>m | Bun Dle<br>Buggies<br>p.187            | Bun Dle<br>Buggies<br>s.218*                              | eser içinde tam olarak<br>açıklanmamasına rağmen bir tür<br>cinsel hizmet sağladığı tahmin<br>edilen araçlar. Bu hizmet<br>doğrudan seks işçiliği ya da dergi,<br>video gibi erotik içerikli<br>materyaller olabilir. | ödünç<br>leme   |

|             |                                        |                                     |                                                                                                                                       |                 |
|-------------|----------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| eşdizi<br>m | Baptist<br>guerillas p.93              | Baptist<br>gerilla<br>grubu s.107   | Mezhep savaşlarındaki<br>birliklerden biri<br>öyküntü+genişletme                                                                      | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Angels of<br>Light p.93                | Işık<br>Melekleri<br>s.107          | Mezhep savaşlarındaki<br>birliklerden biri                                                                                            | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Angels of the<br>Apocalypse<br>p.93    | Vahiy<br>Melekleri<br>s.107         | Mezhep savaşlarındaki<br>birliklerden biri                                                                                            | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Commander<br>s of the<br>Faithful p.33 | İnananların<br>Komutanla<br>rı s.36 | Gilead hiyerarşisindeki düzene<br>dair bir euphomism                                                                                  | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Commander'<br>s Wife p.18              | Komutan'ın<br>Karısı s.21           | Gilead Komutanları'nın eşleri                                                                                                         | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Daily Bread<br>p176                    | Günlük<br>Ekmek<br>s.206            | Gilead'daki fırın                                                                                                                     | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Date rapé p.<br>50                     | Flört<br>tecavüzü<br>s.56           | flört eden insanlar arasında<br>yaşanan tecavüzlere dair bir<br>örtmece                                                               | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Emerge van<br>p.124                    | Acil arabası<br>s.145               | sadece beklenmedik sağlık<br>sorunları yaşanan doğumlara<br>müdahale etmek adına sağlık<br>personeli taşıyan araç                     | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Eyes of the<br>God p.208               | Tanrı'nın<br>Gözleri<br>s.241       | olası başkaldırı ya da<br>itaatsizlikleri gözlemlemek ve<br>raporlamakla görevlendirilmiş<br>Gilead önceki dönemde çalışan<br>ajanlar | öykün<br>tü     |

|             |                                        |                                            |                                                                                            |                 |
|-------------|----------------------------------------|--------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| eşdizi<br>m | Feels on<br>Wheels vans<br>p.187       | Feels on<br>Wheels<br>minibüsleri<br>s.218 | sokaklarda seks işçiliği hizmeti<br>veren minibüsler<br>ödünçleme+öyküntü                  | çoklu<br>teknik |
| eşdizi<br>m | Gender<br>Treachery<br>p.54            | Cinsel<br>İhanet s.61                      | Eşcinsel ilişkide bulunma                                                                  | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Goddess of<br>History<br>p.328         | Tarih<br>Tanrıçası<br>s.382                | Pazar sabahları yayınlanan dini<br>bir televizyon programı                                 | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Guardians of<br>the Faith<br>p.31      | İnanç<br>Muhafızları<br>s.35               | Meleklerden sonra en yüksek<br>rütbeli asker grubu                                         | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Holy Rolls<br>p.179                    | Kutsal<br>Merdaneler<br>s.209              | Dua basan makineler                                                                        | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | honor Guard<br>p.235                   | Şeref<br>Muhafızları<br>s.272              | Gilead'da muhafızlık yapan<br>birimlerden birinin adı                                      | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Lily of the<br>Valley p.90             | Vadinin<br>Zambağı<br>s.104                | Serena Joy'un parfümü                                                                      | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | Manhattan<br>Cleanup<br>p.249          | Manhattan<br>Temizliği<br>s.286            | geçmişe dair eşyaların yakılarak<br>yok edildiği olay                                      | öykün<br>tü     |
| eşdizi<br>m | middle-<br>period Great<br>Purge p.324 | Orta<br>Dönem<br>Büyük                     | Gilead öncesi döneme dair<br>infazların gerçekleştiği ve<br>nesnelerin imha edildiği dönem | öykün<br>tü     |

|             |                                         |                                             |                                                                                                                              |             |
|-------------|-----------------------------------------|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
|             |                                         | Temizlik<br>s.377                           |                                                                                                                              |             |
| eşdizi<br>m | Milk and<br>Honey p.37                  | Süt ve Bal<br>s.41                          | Gıda alımının yapıldığı<br>marketlerin adı                                                                                   | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | National<br>Homeland<br>One p.95        | Ulusal<br>Anavatan<br>Bir s.109             | siyahilerin ve Uzak Doğuluların<br>göçe zorlandığı bölge                                                                     | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | President's<br>Day<br>Massacre<br>p.325 | Başkanlık<br>Günü<br>Katliamı<br>s.378      | Gilead öncesi dönemde başkana<br>suikast yapıldığı gün                                                                       | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | Radio Free<br>America<br>p.226          | Özgür<br>Amerika<br>Radyosu<br>s.260        | Gilead rejimi kontrolündeki<br>radyo istasyonu                                                                               | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | Red Center<br>p.37                      | Kırmızı<br>Merkez s.42                      | Damızlık Kızların eğitildiği yer<br>kısaca Merkez de deniliyordu                                                             | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | Save the<br>Woman<br>Societies<br>p.322 | kadınları<br>kurtarma<br>örgütleri<br>s.373 | Gilead'daki kadınları kurtarmak<br>için kurulmuş örgüt                                                                       | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | Sect wars                               | mezhep<br>savaşları<br>s.61                 | Yahudiler, Yehova Şahitleri,<br>Quakerlar ve diğer mezhepler<br>arasında geçen adaylık<br>mücadelesi                         | öykün<br>tü |
| eşdizi<br>m | Secterian<br>Roundups<br>p.268          | Mezhep<br>takipleri<br>s.307                | Gilead'da kabul edilenler<br>dışındaki mezheplere inanan<br>kişilerin tespiti için uygulanan<br>devlet destekli organizasyon | öykün<br>tü |

|             |                                           |                                        |                                                                                                                  |                              |
|-------------|-------------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| eşdizi<br>m | Sons of<br>Jakob                          | Yakup'un<br>Oğulları<br>s.249          | Yahudileri tariflemek için<br>kullanılan tamlama                                                                 | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | Spheres of<br>Influence<br>Accord p.324   | Etki<br>Alanları<br>Anlaşması<br>s.376 | Süper güçlerin isyancıları<br>keyfince bastırabilme ehliyeti<br>kazandıran Gilead'ın kuruluş<br>dönemi anlaşması | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | Team of eyes<br>p.94                      | Göz timi<br>s.108                      | Rejim karşıtı olayları gözleyen<br>ajanların ekibi                                                               | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | The Blue<br>Hills p.30                    | Mavi<br>Tepeler s.34                   | Massachausettes yakınlarındaki<br>tepeler                                                                        | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | The<br>Undergroun<br>d Frailroad<br>p.268 | Yeraltı Zaaf<br>Yolu* s.370            | İnsanların Gilead rejiminden<br>kaçmasına yardım eden bir<br>oluşum                                              | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | unauthorize<br>d sexual<br>activity p.329 | yetki dışı<br>cinsel ilişki<br>s.383   | Gilead'daki Damızlık Kızlar ile<br>Komutanlar dışındaki birinin<br>cinsel ilişkide bulunması                     | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | Whispering<br>Hope p.95                   | Fısıldayan<br>Umut s.85                |                                                                                                                  | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | Lilies of the<br>Field p.36-37            | Tarla<br>Zambağı<br>s.41               | eskiden açık olan bir kıyafet<br>dükkanının adı                                                                  | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | days of<br>anarchy p.36                   | anarşi<br>günleri s.41                 | Gilead öncesi dönem                                                                                              | öykün<br>tü                  |
| eşdizi<br>m | All Flesh<br>p.39                         | Bilimum<br>etler s.44                  | Gilead kasabı                                                                                                    | söyle<br>msel<br>yaratı<br>m |

|                         |                              |                                                        |                                                            |                              |
|-------------------------|------------------------------|--------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|------------------------------|
| eşdizi<br>m             | Outside<br>woman p.175       | dışarlıklı<br>kadın s.205                              | ciddi ilişki kurulmayacak kadın                            | söyle<br>msel<br>yaratı<br>m |
| eşdizi<br>m             | Think Tanks<br>p.324         | Beyin<br>Takımı<br>s.376                               | Komutanlardan oluşan bir birim                             | söyle<br>msel<br>yaratı<br>m |
| eşdizi<br>m             | Hope and<br>Charity<br>p.119 | Umut ve<br>yardımseve<br>rlik s.108                    |                                                            | söyle<br>msel<br>yaratı<br>m |
| Kısalt<br>ma            | Mass Ave<br>p.267            | Mass<br>Avenue<br>s.305                                | Mass Avenue'nun yani Mass<br>Bulvarı'nın kısaltması        | betiml<br>eme                |
| Kısalt<br>ma            | Gyn Ed<br>p.128              | Gyn Ed*<br>s.149                                       | Gyn Education yani Jinekoloji<br>eğitiminin kısaltması     | ödünç<br>leme                |
| Kısalt<br>ma            | Lilies p.182                 | Zambaklar<br>s.212                                     | Tarla Zambağı isimli dükkânı<br>kısaltmak için kullanılmış | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| sözde-<br>neoloji<br>zm | PA system<br>p.293           | Ses Yayın<br>sistemi<br>s.339:<br>öyküntü+<br>uyarlama | İng. Professional Audio                                    | çoklu<br>teknik              |
| sözde-<br>neoloji<br>zm | Aged<br>Primpara<br>p.131    | İleri Yaşta<br>Primipar*<br>s.155:                     | İlk doğumunu 35 yaşından sonra<br>yapmış kişi              | çoklu<br>teknik              |

|                                   |                                |                                                          |                                                                                                                                                       |                          |
|-----------------------------------|--------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|                                   |                                | <b>öyküntü+be<br/>timleme</b>                            |                                                                                                                                                       |                          |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Identipasses<br/>p.182</b>  | <b>Kimlik-<br/>kontrol<br/>noktaları<br/>s.218</b>       | <b>Gilead'da kullanılan kimlik<br/>belgesi</b>                                                                                                        | <b>betiml<br/>eme</b>    |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Particucution<br/>p.297</b> | <b>Ortak infaz<br/>kuralları<br/>s.343</b>               | <b>Kadınlara karşı suç işlemiş bir<br/>kimseyi cezalandırma işlemi. Bu<br/>esnada Damızlık Kızlar faile fiziki<br/>zarar vermeye teşvik edilirdi.</b> | <b>betiml<br/>eme</b>    |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Pornomarts<br/>p.187</b>    | <b>Porno<br/>dükkanları<br/>s.218</b>                    | <b>Gilead'da bulunmayan erotik<br/>ürünler satan dükkanlar.</b>                                                                                       | <b>betiml<br/>eme</b>    |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Unbaby p.55</b>             | <b>Gayri-<br/>Bebek s.62:<br/>öyküntü+öd<br/>ünçleme</b> | <b>Doğum anomalitesine sahip<br/>hayatta kalması beklenmeyen<br/>bebek</b>                                                                            | <b>çoklu<br/>teknik</b>  |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Compucount<br/>p.96</b>     | <b>Kompükart<br/>s.110</b>                               | <b>kredi kartı</b>                                                                                                                                    | <b>hatalı<br/>çeviri</b> |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Compubank<br/>p.186</b>     | <b>Kompüban<br/>k s.217</b>                              | <b>Gilead bankası</b>                                                                                                                                 | <b>ödünç<br/>leme</b>    |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Compubite<br/>p.38</b>      | <b>Kompübayt<br/>s.43</b>                                | <b>dükkanlarda kullanılan ve karne<br/>bilgilerinin girildiği cihaz</b>                                                                               | <b>ödünç<br/>leme</b>    |
| <b>türetil<br/>miş<br/>sözcük</b> | <b>Compucheck<br/>p.33</b>     | <b>Kompüçek<br/>s.36</b>                                 | <b>Kredi kartları gibi nesneleri<br/>okuyan cihaz</b>                                                                                                 | <b>ödünç<br/>leme</b>    |

|                   |                   |                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |           |
|-------------------|-------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| türetilmiş sözcük | Compudoc p.71     | Kompüdok s.79      | Medikal bilgilerin depolandığı ve görüntülendiği cihaz                                                                                                                                                                                                                          | ödüncleme |
| türetilmiş sözcük | Libertheos p.37   | Özgürlükçüler s.41 | Orta Amerika'ya hâkim, bazı ürünlerin Gilead'a ulaşmasını engelleyen halk                                                                                                                                                                                                       | öyküntü   |
| türetilmiş sözcük | Compucard p.192   | Kompükart s.223    | Gilead banka hesabı                                                                                                                                                                                                                                                             | öyküntü   |
| türetilmiş sözcük | Compunumber p.188 | Kompünumar s.219   | kredi kayıt numarası                                                                                                                                                                                                                                                            | öyküntü   |
| türetilmiş sözcük | Compuphone p.179  | Kompütelefon s.209 | dua ısmarlamak için kullanılan iletişim aracı                                                                                                                                                                                                                                   | öyküntü   |
| türetilmiş sözcük | Computalk p.149   | Kompükonuş s.173   | Kompücekin bir uzantısı olan iletişim aracı                                                                                                                                                                                                                                     | öyküntü   |
| türetilmiş sözcük | Econowives p.35   | Ekonokadın s.62    | paraya ya da güce sahip olmayan ancak Gilead öncesi dönemde resmi eşlere sahip olan erkeklerin eşlerine verilen ad. Bu erkeklerin eşleriyle birlikte olmalarına izin verilir ancak rütbeleri ne kadar yükselirse yükselsin kendilerine bir Martha ya da Damızlık Kız atanmazdı. | öyküntü   |

|                      |                       |                            |                                                                          |                   |
|----------------------|-----------------------|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| türetilmiş sözcük    | Pornomarts p.68       | Porno market s.76          | Porno ürün piyasası                                                      | öyküntü           |
| türetilmiş sözcük    | Pornycorner p.227     | Pornpazar s.261            | önceki zamanlarda olduğu bilinen erotik malzemelerin satış noktası       | öyküntü           |
| türetilmiş sözcük    | Underwhore p.68       | Çamaşırospu s.76           | erotik kadın çamaşırları                                                 | öyküntü           |
| türetilmiş sözcük    | Birthmobile p.33      | Doğumarabası s.37          | Eşleri ve Damızlık kızları doğumlara götüren minibüs tipi araçlar        | öyküntü           |
| türetilmiş sözcük    | Prayvaganza s p.229   | Dua Töreni s.37            | Cinsiyete göre erkeklerin zafer kadınlarınsa çocuk duası ettiği törenler | söylemsel yaratım |
| uluslararası aşırma  | Mayday p.313          | Mayday s.62                | Gilead rejiminden kaçmak isteyenlerin oluşturduğu örgütün adı            | ödünçleme         |
| uluslararası aşırma  | SOS p.54              | SOS s.62                   | tüm dünyada kullanılan yardım çağrısı                                    | ödünçleme         |
| yeni anlamlı eşdizim | Serial polygamy p.323 | Seri çokeşli evlilik s.375 | Gilead'daki komutanların ilişkilene biçimi.                              | betimleme         |

|                               |                              |                                                                     |                                                                                                              |                     |
|-------------------------------|------------------------------|---------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| <p>yeni anlam lı eşdizi m</p> | <p>Rachel and Leah p.100</p> | <p>Rahel ve Lea s.124: öyküntü+genelleme</p>                        | <p>kadınların Damızlık Kız olmak için eğitildikleri merkezler</p>                                            | <p>çoklu teknik</p> |
| <p>yeni anlam lı eşdizi m</p> | <p>Sumptuary Laws p.318</p>  | <p>Dini temelli gerekçelerle Tüketimi Kısıtlayıcı Yasalar s.368</p> | <p>yiyecek, içecek, kıyafetlerin renk ve türünü, kişisel eşya, lüks eşyaların alımını düzenleyen yasalar</p> | <p>genişletme</p>   |
| <p>yeni anlam lı eşdizi m</p> | <p>Agent Orange p.125</p>    | <p>Agent Orange* s.146</p>                                          | <p>Zehirli gaza maruz kaldığı için doğum anomalisine sahip olan kişi</p>                                     | <p>ödünçleme</p>    |
| <p>yeni anlam lı eşdizi m</p> | <p>May Day p.305</p>         | <p>May Day s.351</p>                                                | <p>Gilead'dan rejimine karşı olan insanların birbirine söylediği güvenlik kelimesi</p>                       | <p>ödünçleme</p>    |
| <p>yeni anlam lı eşdizi m</p> | <p>Birthing Stool p.128</p>  | <p>doğum koltuğu s.149</p>                                          | <p>Damızlık kızların ve eşlerin aynı anda oturmasına olanak sağlayan doğumda kullanılan sandalyeler</p>      | <p>öyküntü</p>      |
| <p>yeni anlam lı</p>          | <p>Birthing Stool p.136</p>  | <p>doğum sandalyesi s. 159</p>                                      | <p>Damızlık kızların ve eşlerin aynı anda oturmasına olanak sağlayan doğumda kullanılan sandalyeler</p>      | <p>öyküntü</p>      |

|                                    |                          |                                   |                                                                                                                      |             |
|------------------------------------|--------------------------|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| eşdizi<br>m                        |                          |                                   |                                                                                                                      |             |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>eşdizi<br>m | Children of<br>Ham p.95  | Ham'ın<br>Çocuklarını<br>n* s.109 | İncil referanslı, siyahilerin<br>yerinden edilmesine ya da<br>toplama kamplarına<br>gönderilmesine dair bir gönderme | öykün<br>tü |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>eşdizi<br>m | Birth Days.<br>p.135     | Doğum<br>Günleri<br>s.157         | Damızlık kızların doğum yaptığı<br>günler                                                                            | öykün<br>tü |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>eşdizi<br>m | Angel<br>Makers p.46     | Melek<br>Yapıcılar<br>s.50        | kürtaj yapan doktorlar                                                                                               | öykün<br>tü |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>eşdizi<br>m | Gender<br>Traitor p.270  | Cinsel<br>İhanetçi<br>s.309       | Erkek ya da kadın eşcinsel kimse                                                                                     | öykün<br>tü |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>eşdizi<br>m | lady in<br>waiting p.246 | Bekleyen<br>Kadın s.282           | Gilead öncesi dönemde gebe<br>kıyafetleri satan dükkanlara<br>verilen ad                                             | öykün<br>tü |

|                                      |                                     |                                    |                                                                                                                   |                            |
|--------------------------------------|-------------------------------------|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| <p>yeni anlam</p> <p>lı eşdizi m</p> | <p>May day</p> <p>p.54</p>          | <p>Mayıs</p> <p>Günü s.61</p>      | <p>Gilead'dan rejimine karşı olan insanların birbirine söylediği güvenlik kelimesi</p>                            | <p>öykün tü</p>            |
| <p>yeni anlam</p> <p>lı eşdizi m</p> | <p>The private eye</p> <p>p.313</p> | <p>özel Göz</p> <p>s.362</p>       | <p>Gilead'daki kural dışı olayları izlemekle görevlendirilmiş ajanlar</p>                                         | <p>öykün tü</p>            |
| <p>yeni anlam</p> <p>lı eşdizi m</p> | <p>Labor Day</p> <p>p.213</p>       | <p>Doğum Bayramı*</p> <p>s.248</p> | <p>İşçi Bayramı olarak anılan bu gün, Gilead'da çift anlamlı olarak doğum bayramı anlamında kullanılmaktadır.</p> | <p>söyle msel yaratı m</p> |
| <p>yeni anlam</p> <p>lı sözcük</p>   | <p>martyr</p> <p>p.270</p>          | <p>inanç şehidi</p> <p>s.310</p>   | <p>din için kendini feda eden rahibeler ya da inancı çok kuvvetli kimselere verilen ad</p>                        | <p>betiml eme</p>          |
| <p>yeni anlam</p> <p>lı sözcük</p>   | <p>Salvagings</p> <p>p.291</p>      | <p>Kurtuluş Ayini</p> <p>s.336</p> | <p>toplu infaz törenlerine verilen isim</p>                                                                       | <p>betiml eme</p>          |
| <p>yeni anlam</p> <p>lı sözcük</p>   | <p>Pass</p> <p>p.32</p>             | <p>Geçiş belgesi</p> <p>s.25</p>   | <p>Gilead evrenindeki kişilerin şehir içinde hareket edebilmesine olanak sağlayan belge, bir nevi vize</p>        | <p>betiml eme</p>          |

|                                         |                                    |                                                       |                                                                                                                                                                                 |                         |
|-----------------------------------------|------------------------------------|-------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Unwomen<br/>p.19</p>            | <p>Gayri-<br/>kadın s.22:<br/>öyküntü+tel<br/>afi</p> | <p>evli olmayan, kısır, dul, feminist,<br/>eşcinsel, rahibe ya da kürtaj<br/>yanlısı olan kadınlar</p>                                                                          | <p>çoklu<br/>teknik</p> |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>the act p.196</p>               | <p>suçüstü<br/>s.227:<br/>öyküntü+tel<br/>afi</p>     | <p>ayın dışı tüm cinsel birliktelikler</p>                                                                                                                                      | <p>çoklu<br/>teknik</p> |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Behemoth<br/>p.28</p>           | <p>Behemoth<br/>s.31</p>                              | <p>Gilead'da kullanılan bir binek<br/>araç türü</p>                                                                                                                             | <p>ödünç<br/>leme</p>   |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Chariot p.28</p>                | <p>Chariot s.31</p>                                   | <p>Gilead'da kullanılan bir binek<br/>araç türü</p>                                                                                                                             | <p>ödünç<br/>leme</p>   |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Martha p.18</p>                 | <p>Martha s.14</p>                                    | <p>Komutanların ev işleriyle<br/>ilgilenen kadınlar</p>                                                                                                                         | <p>ödünç<br/>leme</p>   |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Whirlwind<br/>p.28</p>          | <p>Whirlwind<br/>s.31</p>                             | <p>Gilead'da kullanılan bir binek<br/>araç türü</p>                                                                                                                             | <p>ödünç<br/>leme</p>   |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>Reclassificati<br/>on p.148</p> | <p>Yeniden<br/>sınıflama<br/>s.173</p>                | <p>bir kadının toplumsal<br/>mertebesinin tekrar belirlenmesi,<br/>kolonilere sürülmesi, martha ya<br/>da jezebel haline gelmesi. Metinde<br/>olumsuz anlamda kullanılıyor.</p> | <p>öykün<br/>tü</p>     |

|                      |                |                                |                                                                                                              |                     |
|----------------------|----------------|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| yeni anlam lı sözcük | the act p.73   | bunu                           | ayın dışı tüm cinsel birliktelikler                                                                          | silme               |
| yeni anlam lı sözcük | Habits p.36    | kapama s.41                    | Eski zamanlarda işleyen fakat Gilead sonrası kapatılmış dükkanlara verilen ad                                | söyle msel yaratı m |
| yeni anlam lı sözcük | Handmaid p.30  | Damızlık Kız s.37              | Gilead'da çocuk yapmakla görevlendirilmiş ve Komutanlara atanan kadınlar                                     | söyle msel yaratı m |
| yeni anlam lı sözcük | Keeper p.147   | Sağlıklı s.171                 | hiçbir doğum anomalitesi bulunmayan bebek                                                                    | söyle msel yaratı m |
| yeni anlam lı sözcük | shredder p.123 | sınavı geçmeyen bebekler s.144 | Doğum anomalitesine sahip, hayatta kalması beklenmeyen bebek                                                 | söyle msel yaratı m |
| yeni anlam lı sözcük | Undone p.37    | Soyunuk s.41                   | ahlaken kötü durumda olan kadınlar                                                                           | söyle msel yaratı m |
| yeni anlam lı sözcük | Tokens p.19    | karne s.24                     | kadınların alışveriş yapmasını sağlamak için verilen üzerinde alacakları ürünün resminin yer aldığı kuponlar | uyarl ama           |

|                               |                   |                                      |                                                                                              |                              |
|-------------------------------|-------------------|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Testify (v)       | Tanıklık<br>s.94 (n)                 | Kırmızı merkezde Damızlık Kızların geçmişteki günahlarını itiraf ettikleri toplantılar.      | yer<br>değışt<br>irme        |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Aunts             | Teyzeler<br>s.19 tekil<br>s.93 çoğul | Damızlık Kızların eğitiminde görevli kadınlara verilen ad                                    | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Birth p.139       | Doğum<br>s.162                       | Eşler, Damızlık Kızlar'ın katılımıyla gerçekleşen doğum töreni ve günleri                    | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | bleeders<br>s.195 | kanamacıla<br>r s.226                | kürtaj karşıtı görüşü savunan kişilere verilen ad                                            | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Center p.85       | Merkez s.96                          | Damızlık Kızların eğitildiğı yer                                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Ceremony<br>p.93  | Ayin s.107                           | Komutanların, belirli ritüelleri izleyerek Damızlık Kızlarla cinsel birliktelik yaşadığı gün | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Colonies p.19     | Koloniler<br>s.22                    | gayrı-kadınların toksik atıkları temizlemeleri için gönderildikleri birlikler                | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |

|                               |                    |                      |                                                                                                                             |                              |
|-------------------------------|--------------------|----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Commander<br>p.146 | Komutan<br>s.25      | Gilead'daki en yüksek mertebede bulunan erkekler, Damızlık Kızların çocuklarının babası olmasına izin verilen tek rütbedir. | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Exercises<br>p.159 | Egzersizler<br>s.185 | Doğum ve gebelik için faydalı hareketler                                                                                    | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Eye p.29           | Göz s.32             | Gilead'daki olası başkaldırı ya da itaatsizlikleri gözetlemekle uğraşan ajanlar                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Salvager<br>p.292  | Kurtarıcı<br>s.338   | Kurtuluş ayinindeki infazı gerçekleştiren cellat                                                                            | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Salvagings<br>p.33 | Kurtuluş<br>s.37     | kamuya açık ceza infaz töreni                                                                                               | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Square p.187       | Meydan<br>s.218      | Times Meydanı olduğu tahmin edilen yerin kod adı                                                                            | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | The Angels<br>p.13 | Melekler<br>s.26     | Gilead'daki en üst asker mertebesi. Önemli bölgeleri korumakla yükümlüdürler.                                               | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |

|                               |                         |                   |                                                                                                             |                              |
|-------------------------------|-------------------------|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | The<br>Guardian<br>p.23 | Muhafız<br>s.25   | Meleklerden sonra en yüksek<br>rütbeli asker grubu                                                          | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | the<br>mourners<br>p.55 | ağıtçılar<br>s.62 | cenazelerde ağlayarak ağıtlar<br>yakan kimseler                                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | the Yard<br>p.266       | Alan s.304        | Esasen Harvard'ın yatakhane<br>bahçesi olan bölge                                                           | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Wall p.44               | duvar s.36        | Gilead cumhuriyetinde<br>yüzyıllardır bulunan ve infaz<br>edilenlerin bedenlerinin asıldığı<br>duvar        | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | wings p.43              | kanatlar<br>s.20  | Damızlık Kızların etraflarını<br>görmemeleri için taktıkları at<br>gözlüğüne benzer tasarımı olan<br>başlık | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Wives p.33              | Eşler s.37        | Gilead Cumhuriyetin'ndeki<br>komutanlarla evli olan kişilere<br>verilen ad                                  | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |
| yeni<br>anlam<br>lı<br>sözcük | Husbands<br>p.57        | Kocalar<br>s.49   |                                                                                                             | yerleş<br>miş<br>eşdeğ<br>er |

|                                         |                      |                    |                                                                                                                                                                                                      |                                        |
|-----------------------------------------|----------------------|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>mother p.213</p>  | <p>anne</p>        | <p>Damızlık kızların doğum yaptığı evlerdeki Eşler. Damızlık kızların bedenleri yalnızca doğum için birer araç olduğuna inanıldığı için bebeklerin anneleri olarak Komutanların Eşleri anılıyor.</p> | <p>yerleş<br/>miş<br/>eşdeğ<br/>er</p> |
| <p>yeni<br/>anlam<br/>lı<br/>sözcük</p> | <p>service p.235</p> | <p>Ayin s.217</p>  | <p>Gilead'daki evlilik törenleri</p>                                                                                                                                                                 | <p>yerleş<br/>miş<br/>eşdeğ<br/>er</p> |
| <p>yeni<br/>sözcük</p>                  | <p>curp p.226</p>    | <p>curp s.260</p>  | <p>komutan ve Offred'in scrabble oynarken uydurduğu iki sözcükten biri bkz:smurt</p>                                                                                                                 | <p>ödünç<br/>leme</p>                  |
| <p>yeni<br/>sözcük</p>                  | <p>smurt p.226</p>   | <p>smurt s.260</p> | <p>komutan ve Offred'in scrabble oynarken uydurduğu iki sözcükten biri bkz:crup</p>                                                                                                                  | <p>ödünç<br/>leme</p>                  |